

۱. **تاریخ نگاری سنتی دوره ی معاصر ادامه ی چه شیوه ای بوده است؟** این نوع تاریخ نگاری ادامه و استمرار وقایع نگاری ها و مجلس نویسی های دوره ی صفوی و ما قبل آن بوده است.
۲. **مورخان تاریخ نگاری سنتی دوره ی معاصر چه ویژگی هایی داشتند؟** این دسته از مورخان اغلب اهل شعر و ادب بودند و آثارشان با خصوصیات ادبی تألیف شده است.
۳. **ویژگی های تاریخ نویسی سنتی ایران چه بود؟** ۱- تأکید بر تاریخ سیاسی و نظامی و شرح طولانی جنگ ها و فتوحات ۲- بی توجهی به زندگی اجتماعی و حیات فرهنگی و اقتصادی ۳- بی توجهی به علل و نتایج رویدادها و تحولات تاریخی مردم ۴- رواج روحیه ی تملق و چاپلوسی ۵- تأکید بر مصنوع و متکلف نویسی و پرهیز از ساده نویسی ۶- بی توجهی به سنجش و نقد منابع.
۴. **شیوه ی تاریخ نگاری دوران افشاریه و زندیه استمرار چه دوره ای بود؟** تاریخ نویسی عصر صفویان بود.
۵. **نمونه هایی از منابع دوره ی افشاریه و زندیه را نام ببرید؟** میرزا مهدی خان استرآبادی مورخ دربار نادرشاه افشار در کتاب های جهانگشای نادری و درّه نادره به شرح فتوحات نادر و ستایش وی می پردازد. میرزا محمد صادق موسوی نویسنده تاریخ گیتی گشا، تاریخ زندیه را با اسلوبی مصنوع و دشوار و با تملق گویی شاهان زند نوشت.
۶. **زمینه های پیدایش تاریخ نگاری نوین ایران چگونه فراهم شد؟** ۱- جنگ های ایران و روسیه در دوران پادشاهی فتحعلی شاه قاجار، چشم و گوش زمامداران و نخبگان ایران را به دنیای غرب جلب کرد. آنان با مقایسه ی وضعیت ایران و غرب در جست و جوی درک علت پیشرفت جوامع غربی و دلیل عقب ماندگی جامعه ی ایران برآمدند ۲- از زمان عباس میرزا (ولیعهد فتحعلی شاه) ترجمه ی آثار اروپایی به آرامی آغاز شد و سپس با تأسیس مدرسه ی دارالفنون و ایجاد دارالطباعه ی دولتی و دارالترجمه ی همایونی در زمان ناصرالدین شاه گسترش یافت. محمد حسن خان اعتمادالسلطنه از مورخان مشهور عصر قاجار یکی از چهره های برجسته فرهنگی این دوره بود که به ریاست دارالترجمه ی همایونی برگزیده شد. در دوره ی ریاست او آثار فراوانی توسط وی و دیگر مترجمان به فارسی ترجمه شد ۳- نوشته های تاریخی بخش قابل توجهی از نخستین آثار ترجمه شده از زبان های اروپایی به زبان فارسی را تشکیل می دادند و ترجمه ی آن ها تأثیر بسزایی در آشنایی نویسندگان و مورخان ایرانی با بینش و روش مورخان اروپایی داشت ۴- با گسترش فعالیت علمی شرق شناسان، کتیبه های بیستون و طاق بستان رمزگشایی شد و اطلاعات دقیق و جدید درباره ی تاریخ ایران به دست آمد.
۷. **چه عاملی زمینه ی تحولی عمیق و اساسی را در تاریخ نگاری سنتی ایران فراهم آورد؟** گسترش کشفیات باستان شناسی در ایران و قرار دادن منابع نوینی پیش روی مورخان.
۸. **از زمان چه کسی ترجمه ی آثار اروپایی به آرامی آغاز شد؟** عباس میرزا (ولیعهد فتحعلی شاه)
۹. **ترجمه ی آثار اروپایی در دوره ی ناصرالدین شاه چگونه گسترش یافت؟** با تأسیس مدرسه ی دارالفنون و ایجاد دارالطباعه ی دولتی و دارالترجمه ی همایونی.
۱۰. **کدام عامل تأثیر بسزایی در آشنایی نویسندگان و مورخان ایرانی با بینش و روش مورخان اروپایی داشت؟** نوشته های تاریخی بخش قابل توجهی از نخستین آثار ترجمه شده از زبان های اروپایی به زبان فارسی را تشکیل می دادند و ترجمه ی آن ها تأثیر بسزایی داشت.
۱۱. **کدام یک از مورخان دوره ی قاجار منتقد جنبه هایی از ویژگی های تاریخ نویسی سنتی شدند؟** ۱- خاوری شیرازی ۲- میرزا محمد جعفر خورموجی ۳- محمد حسن خان اعتمادالسلطنه.
۱۲. **پیشگام انتقاد به تملق و متکلف نویسی تاریخ نویسی سنتی که بود؟** خاوری شیرازی مورخ مشهور زمان فتحعلی شاه و نویسنده ی تاریخ ذوالقرنین است. او به ساده نویسی، حقیقت نویسی و مختصر نویسی علاقه نشان داد و به نکوهش تملق گویی پرداخت. وی می نویسد: «تاریخ نگار را هم لازم است که راست گفتاری پیشه کند ... فرشته را دیو نخواند و دیو را فرشته نداند».
۱۳. **نخستین کسی که واقعیت قتل امیر کبیر را بازتاب داده است که بود؟** میرزا محمد جعفر خورموجی از مورخان عصر ناصری و مؤلف کتاب حقایق الاخبار ناصری.

۱۴. کدام نویسنده ی عصر قاجار با آگاهی از روش و بینش تاریخ نگاری اروپایی گام های بلندی را در حوزه تاریخ نویسی عصر قاجار برداشت؟ اعتمادالسلطنه.
۱۵. چه کسی را می توان نماینده شاخص تاریخ نگاری جدید در دوره قاجار قلمداد کرد؟ محمد حسن خان اعتمادالسلطنه.
۱۶. اعتمادالسلطنه در کدام اثر خود امیر کبیر را ستایش می کند؟ صدرالتواریخ.
۱۷. چرا میرزا فتحعلی خان آخوندزاده در رساله ی ایراد، شیوه تاریخ نویسی رضا قلی خان هدایت مورد انتقاد قرار داد؟ به دلیل استفاده از شعر در بیان رویدادها و به کاربردن الفاظ مصنوع ادبی .
۱۸. میرزا آقاخان کرمانی مورخ عصر قاجار در رواج تاریخ نگاری جدید چه گام های مؤثری برداشت؟ او معتقد بود که مورخان جدید اروپایی با بررسی سیر حوادث و مطالعه علل و نتایج رویدادها به قوانینی دست یافته اند که آن را حکمت تاریخی می نامند.
۱۹. ویژگی های روش تاریخ نگاری نوین ایران را بنویسید؟۱- در شیوه تاریخ نگاری نوین ایران، تاریخ نویسان و پژوهشگران با استفاده از روش تحقیق علمی، بهره برداری از منابع، اسناد و مدارک معتبر و گزینش و نقد آن ها، رویدادهای تاریخی را ارزیابی می کردند و یافته های علمی خود را به زبانی ساده می نوشتند.۲- تاریخ نگاران جدید همچنین تلاش می کردند که از نتایج تحقیقات علمی چون باستان شناسی، زبان شناسی، جغرافیا، جامعه شناسی، اسطوره شناسی در مطالعه ی تاریخ بهره مند شوند.
۲۰. چه عواملی در دوران حکومت پهلوی، کمک شایانی به ترویج و توسعه ی روش پژوهش علمی تاریخ در ایران کرد؟ گسترش مدارس جدید، تأسیس دانشگاه و رایج شدن آموزش تاریخ به عنوان یک رشته ی علمی.
۲۱. چه عواملی در سال های اخیر تأثیر بسزایی در ارتقای روش تاریخ نگاری جدید در ایران داشته است؟ ۱- ایجاد مراکز تحقیقاتی و نشریات تخصصی در حوزه ی مطالعات تاریخی ۲- تألیف، ترجمه و نشر کتاب ها و مقاله های علمی فراوان.
۲۲. اساس بینش مورخان سنتی بر چه مواردی استوار بود؟ با تأکید بر بررسی زندگی پادشاهان و شرح فتوحات استوار بود.
۲۳. بینش تاریخ نگاری نوین ایران بر چه محورهایی استوار بود؟ در تاریخ نویسی نوین جنبه های گوناگون حیات انسانی اعم از سیاسی، نظامی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی مورد بررسی قرار گرفت.
۲۴. چه عاملی تأثیر عمیقی بر دگرگونی بینش مورخان ایرانی داشت و موجب شد که آنان به ابعاد گوناگون رویدادهای تاریخی و به ویژه نقش مردم توجه نشان دهند؟ انقلاب مشروطیت.
۲۵. تأثیر انقلاب مشروطه در کدام کتاب به بهترین شکل به روشنی پدیدار شده است. چرا؟ در کتاب تاریخ بیداری ایرانیان نوشته ی میرزا محمد ناظم الاسلام کرمانی پدیدار شد. او در این کتاب ضمن توجه به مردم، نقش طبقات گوناگون اجتماعی را در انقلاب مشروطیت به روشنی نشان داده است.
۲۶. چه عواملی تأثیر عمیقی در بینش مورخان جدید ایران برجای گذاشت؟ ۱- انقلاب مشروطه ۲- نفوذ و دخالت کشورهای استعمارگر ۳- جنگ های جهانی اول و دوم و اشغال ایران ۴- کودتاهای ۱۲۹۹ و ۱۳۳۲ ش ۵- جنبش ملی شدن نفت ۶- انقلاب اسلامی.
۲۷. عمده ترین منابع مهم دوره ی معاصر را ذکر کنید؟ ۱- شامل انواع کتاب ها (تاریخی، ادبی، خاطرات، سفرنامه ها، زندگی نامه ها (تراجم) و...) ۲- نشریات (روزنامه ها و مجلات) ۳- اسناد و منابع آرشیوی ۴- بناها، وسایل و ابزارها.
۲۸. کتاب های دوره ی معاصر به چند دسته تقسیم می شوند؟ ۱- تاریخی ۲- خاطرات ۳- سفرنامه ها ۴- آثار ادبی ۵- زندگی نامه ها (تذکره ها) ۶- کتاب های جغرافیایی ۷- متون کلامی، فقهی، فلسفی و حقوقی.
۲۹. در دوره ی معاصر کتب تاریخی با چه رویکردهایی نوشته شده است؟ با دو رویکرد سنتی و جدید نوشته شده است.
۳۰. محتوای کتب خاطرات دوره ی معاصر حاوی چه اطلاعاتی می باشد؟ حاوی اطلاعات ارزشمندی درباره اوضاع سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و شرح حال رجال آن دوره است که به ندرت در سایر منابع یافت می شود.
۳۱. در کدام دوره سفرنامه نویسی گسترش فراوانی یافت؟ دوره ی قاجار.
۳۲. از کدام شاهان قاجار سفرنامه های متعددی به جا مانده است؟ ناصرالدین شاه و مظفرالدین شاه.
۳۳. چه کسانی در دوره ی معاصر به نگارش سفرنامه پرداخته اند؟ شاهان، مقام ها و رجال سیاسی، فرهنگی و اقتصادی ، عده ای از سفراء، مأموران، بازرگانان و جهانگردان خارجی.

۳۴. سفرنامه ها از چه جهاتی اهمیت فوق العاده ای دارند؟

۳۵. سفرنامه ها حاوی چه اطلاعاتی می باشند؟ حاوی اطلاعات ارزشمندی درخصوص موضوع های اقتصادی مانند مالیات، گمرک، راه ها، مسائل اجتماعی از قبیل آداب و رسوم، پوشاک و تغذیه و مباحث فرهنگی، هنری و معماری هستند.

۳۶. نشریات از چه زمانی به ایران راه یافت؟ دوره ی قاجار.

۳۷. نشریات از چه طریقی تأثیرات فکری، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی زیادی بر جامعه ی ایرانی نهادند؟ از طریق آگاهی بخشی عمومی.

۳۸. اولین روزنامه در ایران توسط چه کسی و با چه نامی منتشر شد؟ توسط میرزا صالح شیرازی، یکی از دانشجویان اعزامی به انگلستان با عنوان کاغذ اخبار در تهران منتشر شد.

۳۹. امیرکبیر به چه منظوری و کدام روزنامه را منتشر کرد؟ به منظور رشد آگاهی های سیاسی و اجتماعی مردم و توسعه فکری و فرهنگی جامعه، روزنامه ی وقایع اتفاقیه را چاپ کرد.

۴۰. روزنامه ی وقایع اتفاقیه بعد از امیر کبیر به چه نامی تغییر پیدا کرد؟ به روزنامه ی دولت علیّه ایران تغییر نام داد.

۴۱. چرا برخی از روزنامه نگاران در خارج از کشور اقدام به نشر روزنامه هایی به زبان فارسی کردند؟ به دلیل ماهیت استبدادی حکومت قاجار و نبود آزادی بیان.

۴۲. پس از کدام حادثه در ایران شاهد رشد سریع نشریات هستیم؟ پس از پیروزی انقلاب مشروطه.

۴۳. در کدام دوران نشریات توسعه و تنوع فراوانی یافتند و مجله هایی تخصصی در موضوع های تاریخی شروع به انتشار کردند؟ در دوران پهلوی و جمهوری اسلامی.

۴۴. نشریات قدیمی چه اهمیتی برای مورخان دارند؟ نشریات قدیمی منبع پژوهشی ارزشمندی در مطالعات تاریخ معاصر محسوب می شوند. بسیاری از احزاب و گروه های سیاسی، اجتماعی و مذهبی نشریات مخصوص به خود را منتشر کرده اند و منبع سودمندی برای پژوهشگران هستند که دیدگاه و مواضع آن ها را بررسی کنند.

۴۵. اسناد تاریخی شامل چه می باشند؟ شامل کلیه ی مکاتبات حکومتی، فرمان ها، معاهدات سیاسی، نامه های شخصی و اداری، اسناد مالی و قضایی، گزارش های اقتصادی، فرهنگی، نظامی و حقوقی می شوند.

۴۶. منظور از آرشیو چیست؟ در بسیاری از کشورهای جهان محلی برای نگهداری، حفاظت، مرمت، طبقه بندی و آماده سازی اسناد برای استفاده ی محققان ایجاد شده است. به این مکان آرشیو گفته می شود.

۴۷. آرشیو ملی هر کشور چه مکانی می باشد؟ محل نگهداری اساسی ترین و مهم ترین اسناد و مدارک با ارزش و معتبر مربوط به آن کشور است.

۴۸. اسناد حاوی چه اطلاعاتی هستند؟ اسناد حاوی اطلاعات بسیار ارزشمند و منحصر به فردی در خصوص مسائل و موضوع های سیاسی، اداری، اقتصادی (مالی، ملکی و معاملات) و فرهنگی، دیدگاه و عملکرد افراد، شخصیت ها، احزاب و گروه های سیاسی، اجتماعی و مذهبی هستند.

۴۹. آثار معماری دوره ی معاصر شامل چه می باشند؟ شامل بناها، خیابان ها، کوچه ها و میدان ها؛ اشیاء و لوازم به جامانده؛ سکه ها، جواهرآلات، مهرها، نشان ها و سایر وسایلی که از عصر قاجار و حتی پهلوی به جا مانده است.

درس دوم

۱. پیامدهای سقوط اصفهان و فروپاشی حکومت صفویان را ذکر کنید؟ موجب آشفتگی امور، بروز هرج و مرج و آشوب های داخلی شد. افغان ها به دلیل ناتوانی در تسلط بر تمام قلمرو صفوی و ناآشنایی با اصول کشورداری، نتوانستند حاکمیت مقتدری تشکیل دهند. روسیه و عثمانی نیز فرصت را مغتنم شمردند و بخش هایی از شمال و غرب میهن ما را اشغال کردند.

۲. نادر از کدام ایل بود؟ ایل افشار.

۳. سابقه تاریخی ایل افشار را ذکر کنید؟ ایل افشار از جمله ایل های قزلباش بود که در روی کار آمدن حکومت صفویان نقش داشتند. در عصر صفوی بخشی از این ایل برای محافظت از مرزهای خراسان در برابر هجوم ازبکان به نواحی شمال آن دیار کوچانده شد.

۴. **اقدامات نادر افشار نادر قبل از به سلطنت رسیدن را توضیح دهید؟** پس از تسلط افغان ها بر اصفهان و قتل شاه سلطان حسین صفوی، یکی از پسرانش به نام تهماسب دوم برای گردآوری نیرو و بازگرداندن حکومت صفویان از پایتخت گریخت. برخی از سرداران و سران ایل ها مانند نادر افشار و فتحعلی خان قاجار (پدر بزرگ آقامحمدخان) به او پیوستند و در نخستین گام خراسان را تصرف کردند. با حذف شدن رقیبانی چون فتحعلی خان قاجار، نادر که جنگاوری شجاع و متهور بود، ابتکار عمل را به دست گرفت و فرماندهی سپاه تهماسب را عهده دار شد. او طی چندین جنگ افغان ها را شکست داد. نادر سپس مهیای نبرد با روسیه و عثمانی شد. سپاه تحت فرمان او در چندین جنگ، بر ارتش قدرتمند عثمانی پیروز شد و سرزمین های اشغال شده ی ایران را آزاد کرد. روس ها نیز با مشاهده ی برق شمشیر نادر و جنگجویانش، پیش از برخورد نظامی، نیروهای خود را از ایران بیرون بردند.
۵. **چه عواملی زمینه ی نشستن نادر بر تخت شاهی را فراهم آورد؟** پیروزی های برق آسای نادر در جنگ های داخلی و خارجی.
۶. **نادر چگونه شاه ایران شد؟** او نخست تهماسب دوم را به بهانه ی بی کفایتی از سلطنت خلع کرد. سپس بزرگان کشور، علما و سران ایل ها و طوایف را به شورای دشت مغان فراخواند و شرایطی را برای سلطنت مطرح کرد.
۷. **شروط نادر برای پذیرفتن سلطنت در شورای مغان چه بود؟** ۱- موروئی شدن سلطنت در خاندان او ۲- حمایت نکردن بزرگان و رؤسای طوایف از خاندان صفوی ۳- حل اختلافات مذهبی با دولت عثمانی.
۸. **اقدامات نادر پس از رسیدن به سلطنت را ذکر کنید؟** نادر پس از رسیدن به سلطنت تلاش های وسیعی برای حل مشکلات سیاسی و مذهبی به ویژه رفع اختلافات مذهبی با عثمانی انجام داد، گاهی با جنگ و زمانی با زبان مصالحه و مذاکره در صدد حل مشکل برآمد.
۹. **چرا تلاش های نادر به نتیجه ی مطلوب نرسید؟** به دلیل کارشکنی های عثمانی و گرفتاری های داخلی و خارجی نادر به نتیجه ی مطلوب نرسید.
۱۰. **نادرشاه افشار چگونه گشته شد؟** هنگامی که مشغول سرکوب شورشی در خراسان بود، با توطئه ی نزدیکان و سردارانش کشته شد.
۱۱. **نادر در چه زمانی وارد میدان شد و ایران را از خطرها و تهدیدهای جدی نجات داد؟** در زمانه ای که آشوب های داخلی و هجوم ارتش های بیگانه، موجودیت کشور ما را به خطر انداخته بودند، وارد میدان شد.
۱۲. **چرا نادر به عنوان پادشاه مملکت، توفیق نیافت که زمینه را برای ثبات و امنیت پایدار، انتقال آرام قدرت و تثبیت حکومت افشاریه پس از خود فراهم آورد؟**
۱- اشتغال پیوسته ی او به جنگ ۲- مالیات های اضافی که از مردم برای تأمین هزینه های جنگ گرفته می شد ۳- بدگمانی او نسبت به نزدیکان و بزرگان کشور و برخورد خشن با آنان در سال های پایانی.
۱۳. **اوضاع حکومت افشاریان پس از مرگ نادر را شرح دهید؟** با مرگ نادر دورانی از رقابت و جنگ برای به دست گرفتن قدرت آغاز شد. افرادی از خاندان نادر و سرداران و سران برخی ایل ها و طایفه ها با یکدیگر به ستیز برخاستند که خرابی و کشتار زیادی به بار آورد. به علاوه افرادی با ادعای انتساب به خاندان صفوی نیز خواهان بازگرداندن حکومت به خاندان صفوی بودند. در چنین شرایطی دو تن از برادرزادگان نادر (عادل شاه و ابراهیم شاه) یکی پس از دیگری به عنوان جانشین او برای مدت کوتاهی مدعی حکومت شدند؛ سپس نوبت به نوهی او (شاهرخ) رسید. وی از قلمرو وسیع نادر، به شهر مشهد بسنده کرد و حکومت او تا زمانی که توسط آقا محمدخان قاجار از میان برداشته شد (۱۲۱۲ ق)، ادامه یافت.
۱۴. **حکومت افشاریان توسط چه کسی برچیده شد؟** آقا محمدخان قاجار.
۱۵. **چگونگی به قدرت رسیدن زندیان را توضیح دهید؟** پس از کشته شدن نادرشاه، کریم خان زند رئیس طایفه ی زند که از طایفه های لر بود برای کسب قدرت اتحادی با دو تن از سرداران ایل بختیاری (علی مراد خان و ابوالفتح خان) برقرار کرد. آنان برخی از مدعیان حکومت از جمله رئیس ایل قاجار (محمدحسن خان) را شکست دادند و مناطق زیادی از ایران را در اختیار گرفتند. کریم خان در گام بعدی متحدین بختیاری خود را نیز کنار زد و سلسله زندیه را به پایتختی شیراز تأسیس کرد.
۱۶. **ویژگی های حکومت کریم خان زند پس از به قدرت رسیدن را بنویسید؟** وی پس از آن با پرهیز از سیاست جنگ و کشورگشایی، موجبات آرامش، آسایش، رونق و رفاه و شکوفایی علمی و فرهنگی نسبی قلمرو خود به ویژه فارس را پس از سال ها جنگ و ناامنی فراهم آورد.
۱۷. **کریم خان خود را چه خواند؟** وکیل مردم ایران (وکیل الرعایا) خواند.
۱۸. **چه عواملی باعث شد تا از کریم خان نام و نشان نیکی در تاریخ ایران به جای گذاشته شود؟** پاره ای از خصوصیات اخلاقی و سلوک او مانند مدارا با دشمنان، همدردی با مردم، ساده زیستی و رفتار مناسب با اقلیت های دینی و مذهبی.

۱۹. **اوضاع ایران پس از مرگ کریم خان چگونه شد؟** با مرگ کریم خان زند دوباره دورانی از آشوب ایران را فراگرفت. جانشینان کریم خان برای کسب تاج و تخت به رقابت و جنگ با هم پرداخته و صفحه‌ی خونین دیگری را در تاریخ ایران رقم زدند. به گونه‌ای که در کمتر از ۱۵ سال هفت تن از خاندان زند به قدرت رسیدند.

۲۰. **نتایج کشمکش‌های جانشینان کریم خان چه بود؟** نتایج این کشمکش‌ها، فروپاشی سیاسی و اقتصادی و آسیب دیدن توان نظامی و اداری کشور بود.

۲۱. **آخرین فرمانروای زند که بود؟** لطفعلی خان.

۲۲. **چرا لطفعلی خان زند از آقا محمدخان قاجار شکست خورد؟** به دلیل غرور، اشتباهات نظامی و روی گردانی بزرگان دربارش به ویژه ابراهیم خان کلانتر.

۲۳. **سلسله‌ی زندیه توسط چه کسی منقرض شد؟** آقا محمدخان قاجار.

۲۴. **چرا مناسبات سیاسی و اقتصادی ایران با جهان خارج در دوران افشاریه و زندیه نسبت به عصر صفوی کاهش چشمگیری یافت؟** به دلیل درگیری‌های داخلی و بی‌ثباتی سیاسی.

۲۵. **مهمترین مسائل خارجی ایران در دوره‌ی افشاریه و زندیه چه بود؟** برخوردهای سیاسی نظامی با همسایگان غربی (عثمانی) و شمالی (روسیه) بود.

۲۶. **به دنبال مخالفت زمامداران عثمانی با تلاش‌های نادرشاه برای حل اختلافات مذهبی میان دو کشور مسلمان، چه اقدامی صورت گرفت؟** سرانجام با عقد معاهده‌ای میان دو طرف صلح برقرار شد و تا اواخر حکومت کریم خان که سپاه زندیه بصره را تصرف کرد، دوام آورد.

۲۷. **روابط ایران با انگلستان در زمان نادر افشار چگونه بود؟** نادر برای انگلیسی‌ها معافیت‌های گمرکی در نظر گرفت و در صدد برآمد از دانش انگلیسی‌ها در زمینه‌ی تأسیس نیروی دریایی در دریای مازندران و خلیج فارس استفاده کند. به همین منظور جان التون انگلیسی را استخدام کرد.

۲۸. **چرا نادر افشار جان آلتون انگلیسی را استخدام کرد؟** نادر در صدد برآمد از دانش انگلیسی‌ها در زمینه‌ی تأسیس نیروی دریایی در دریای مازندران و خلیج فارس استفاده کند.

۲۹. **روابط ایران با اروپائیان در دوره‌ی کریم خان زند چگونه بود؟** در دوره کریم خان زند هیئت‌هایی از فرانسه و انگلستان برای اخذ امتیاز و ایجاد مراکز تجاری به ایران آمدند، اما چون حاضر به پذیرش خواسته‌های خان زند نشدند، گشایشی در روابط صورت نگرفت.

۳۰. **چرا سازمان اداری و دیوانی ایران در عصر افشاریه و زندیه اعتبار و قوت سابق را نداشت؟** به خاطر حاکمیت عناصر ایلی، غلبه‌ی تفکر نظامی‌گری، بی‌ثباتی سیاسی و کوتاه بودن دوران استقرار سلسله‌های مذکور.

۳۱. **حکومت نادرشاه بر چه پایه‌هایی متکی بود؟** اقتدارگرایی، استبداد مطلق شاه و تمرکز بر امور نظامی و ارتش متکی بود.

۳۲. **نادرشاه برای اداره‌ی امور اداری و اقتصادی چه شیوه‌ای در پیش گرفت؟** از مشاورانی که بیشتر دوستان و نزدیکانش بودند، استفاده می‌کرد و توجهی به وزارت و دیوان‌سالاری نمی‌کرد.

۳۳. **عدم انتخاب پایتخت از سوی نادر نشان دهنده‌ی چیست؟** بی‌توجهی به نظام اداری.

۳۴. **منابع از چه شهرهایی به عنوان پایتخت نادر یاد کرده‌اند؟** مشهد و کلات.

۳۵. **شهرهای مشهد و کلات چه نقشی در دوره‌ی نادر داشتند؟** این مراکز بیشتر محل گردآوری خزاین و غنایم نادر بود.

۳۶. **شیوه‌ی اداره‌ی ایالات، ولایات، شهرها و روستاها در عصر افشاریه و زندیه چگونه بود؟** همانند دوره‌ی صفویه بود و صاحب منصبانی با همان عناوین سابق این مراکز را اداره می‌کردند.

۳۷. **چرا پس از سقوط صفویان کشاورزی و تجارت ایران دچار ضعف و رکود شدیدی شد؟** به دلیل جنگ‌ها و آشوب‌های داخلی و اشغال بخش‌هایی از نواحی غربی و شمالی ایران توسط عثمانی و روسیه.

۳۸. **چه عواملی در زمان نادر موجب کاهش شدید نیروی انسانی در بخش کشاورزی گردید؟** تداوم جنگ‌های داخلی و خارجی در زمان نادرشاه و نیاز تشکیلات نظامی به نیروی رزمنده.

۳۹. **چه عواملی در زمان نادر نابسامانی‌های اقتصادی را تشدید کرد؟** مالیات‌های سنگینی که از مردم برای تأمین هزینه‌های نظامی گرفته می‌شد.

۴۰. **در دوره‌ی کریم خان زند کدام شهرها به مراکز مهم تجارت داخلی و خارجی تبدیل شدند؟** شهرهای شیراز و بندر بوشهر.

۴۱. عوامل مؤثر در رونق اقتصادی دوره ی کریم خان زند را ذکر کنید؟ آرامش و ثبات سیاسی نسبی، کاهش مالیات ها، دربار کم تجمل و تلاش کریم خان برای تثبیت قیمت کالاها.
۴۲. چرا در عصر افشار و زند علم و آموزش رونق دوران صفویان را نداشت؟ به دلیل آشفته گی های سیاسی و اجتماعی پس از سقوط صفویه، مدارس و حوزه های علمیه ی اصفهان و شهرهای دیگر تعطیل شد و یا از رونق افتاد. عده ای از علما و طلاب که از هجوم افغان ها جان سالم به در برده بودند، به عتبات عالیات مهاجرت کردند.
۴۳. وضعیت علمی و آموزشی در دوره ی زندیه چگونه بود؟ در نتیجه ی آرامش و ثبات نسبی که در زمان زندیه به وجود آمد، فعالیت های علمی و آموزشی کمی رونق گرفت و مدرسه های جدیدی ساخته شد.
۴۴. شعر و ادب فارسی در دوره ی زندیه چگونه بود؟ شعر و ادب فارسی در این دوره تحول چشمگیری یافت که محققان از آن به نهضت بازگشت ادبی یا سبک اصفهانی یاد نموده اند. چهره های برجسته ی این سبک ادبی، در برابر سبک هندی که در دوره ی صفویه به وجود آمده بود به سرانیدن شعر به سبک خراسانی و شعرایی هم چون فرخی، عنصری، سعدی و حافظ پرداختند.
۴۵. چرا در دوران افشاریه و زندیه امکان رشد و ترقی هنر و معماری دور از انتظار بود؟ به دلیل آشفته گی سیاسی و اجتماعی کشور پس از صفویان.
۴۶. در دوران افشاریه و زندیه در زمینه ی هنر و معماری چه اقداماتی صورت گرفت؟ ورود هنرمندان و صنعتگران هندی پس از فتوحات نادر در هند موجب تلفیق هنر ایرانی و هندی شد. مدارا و احترام کریم خان نسبت به هنرمندان و علما نیز موجب رونق هنر و معماری در زمان او شد. در دوران نادر شهر اصفهان بازسازی شد و در منطقه کلات که محل نگهداری خزاین نادر بود بناهای باشکوهی مانند کاخ خورشید ساخته شد.
۴۷. اقدامات عمرانی کریم خان زند در شیراز را ذکر کنید؟ ساخت مجموعه ی مسجد، بازار و حمام و کیل، ارگ کریم خانی و بازسازی آرامگاه حافظ، سعدی و باغ دلگشا.
۴۸. منظور از بناهای کلاه فرنگی در دوران زند چه بود؟ نوعی از بناها با کاربرد تفریحی در دوره ی زند گسترش یافت که به کلاه فرنگی معروف بود. در این نوع معماری بنای کوچک و گاهی تزئینی در وسط باغ یا تفریحگاه ها ساخته می شد.
۴۹. در دوران زند در زمینه ی نقاشی و نگارگری چه تحولی بزرگ به وجود آمد؟ به تدریج نقاشان به تطبیق هنر خود با معیارهای هنری اروپا پرداختند.
۵۰. مکتب نقاشی شیراز در چه دوره ای شکل گرفت و در چه زمانی به اوج رونق و زیبایی رسید؟ از دوره ی مغولان شکل گرفت و در زمان زندیه به اوج رونق و زیبایی رسید.
۵۱. نقاشان برجسته ی دوره ی زندیه را نام ببرید؟ محمد صادق، اشرف و میرزا بابا.
۵۲. چرا اوضاع جهان در سده های هفدهم تا نوزدهم میلادی وضعیت دوگانه ی متضادی داشت؟ در جانب شرق سه حکومت مسلمان یعنی ایران، عثمانی و گورکانیان هند دوران ضعف خود را سپری می کردند و در جانب غرب، امپراتوری ها و دولت های روسیه، فرانسه و انگلستان در مسیر قدرت و شکوفایی قرار داشتند.
۵۳. علل اصلی ضعف عثمانی در سده های هفدهم تا نوزدهم میلادی چه بود؟ گسترده گی قلمرو و تنوع اقوام، ادیان و مذاهب، سیاست های خشن و نادرست عثمانی ها در برخورد با حقوق اقلیت های قومی و مذهبی، دخالت های زنان و حرم سرا در امور کشوری و فساد سران سپاه.
۵۴. کدام کشور را در قرن ۱۹م. مرد بیمار اروپا می گفتند؟ عثمانی.
۵۵. چرا در قرن ۱۹م. عثمانی لقب مرد بیمار اروپا گرفت؟ کشورهای اروپایی به ویژه روسیه، انگلیس، فرانسه و اتریش هر کدام برای کسب منافع و به بهانه دفاع از حقوق اقلیت ها در امور داخلی عثمانی دخالت کرده و این امر به ضعف بیشتر این امپراتوری منجر شد تا جایی که این کشور در قرن ۱۹م. لقب مرد بیمار اروپا گرفت.
۵۶. گورکانیان هند یا مغولان کبیر توسط چه کسی تأسیس شد؟ محمد بابر نواده ی تیمور گورکانی.
۵۷. حکومت گورکانیان هند چه نقش مهمی در هندوستان داشت؟ این حکومت نقش مهمی در گسترش اسلام و زبان فارسی در هندوستان داشت.
۵۸. عوامل اصلی ضعف و انحطاط گورکانیان هند چه بود؟ ۱- اختلاف و دشمنی میان هندوها و مسلمانان ۲- سوء مدیریت و ضعف شاهان ۳- دسته بندی و توطئه های درباریان ۴- ورود استعمارگران به این سرزمین.

۵۹. نخستین استعمارگرانی که به هند وارد شدند چه کشورهایی بودند؟ پرثالی ها و اسپانیایی ها.
۶۰. در سده ۱۸ م. کدام کشورها وارد هندوستان شدند و چگونه فعالیت های استعماری خود را گسترش دادند؟ کشورهای فرانسه، هلند و انگلستان وارد هندوستان شده و با تأسیس شرکت های بزرگ تجاری با نام کمپانی هند شرقی فعالیت های استعماری خود را گسترش دادند.
۶۱. استعمارگران اروپایی چگونه بخش هایی از سرزمین هند را تصرف کردند؟ با دامن زدن به اختلافات دینی و قومی در هند.
۶۲. رقابت استعمارگران در هند با پیروزی چه کشوری به پایان رسید؟ انگلستان.
۶۳. انگلیسی ها چگونه توانستند پایه های قدرت خود را در جهان را توسعه بدهند؟ با غارت و وسیع سرزمین ثروتمند هند.
۶۴. انگلیسی ها برای حفظ سلطه ی خویش در هندوستان چه اقداماتی انجام دادند؟ به دخالت و دست اندازی به کشورهای همسایه ی هند از جمله ایران پرداختند.
۶۵. پس از کدام واقعه دولت انگلستان رسماً هند را جزئی از قلمرو خویش اعلام نمود؟ پس از سرکوب شورش سربازان هندی و ملکه انگلستان به امپراتریس هند و بریتانیا ملقب گردید.
۶۶. ظهور انقلاب صنعتی در اروپا چه تحولات مهمی در پی داشت؟ شتاب گرفتن و گسترش استعمار.
۶۷. در اواخر قرن ۱۷م. چه تحول سیاسی بزرگی در انگلستان رخ داد که بر جهان پس از خود تأثیر چشمگیری گذاشت؟ در سال ۱۶۴۶ م میان مجلس به رهبری الیورکرامول و چارلز یکم پادشاه جنگ درگرفت که به پیروزی مجلس انجامید.
۶۸. اقدامات کرامول پس از پیروزی بر پارلمان را ذکر کنید؟ کرامول نظام پادشاهی را برانداخت و خود رئیس جمهور شد. او سپس به دلایل مذهبی با مجلس درگیر شد و آن را منحل کرد.
۶۹. انقلاب باشکوه در تاریخ انگلستان چه بود؟ پس از مرگ کرامول اگرچه پارلمان و نظام سلطنت دوباره احیا شد اما پادشاه انگلستان که سلطنت را موهبت الهی می دانست به پارلمان توجهی نداشت. از این رو، بار دیگر با یکدیگر به ستیز پرداختند که پارلمان پیروز شد (۱۶۸۸م). این اتفاق در تاریخ انگلستان به انقلاب با شکوه شهرت دارد.
۷۰. بزرگ ترین دستاورد انقلاب باشکوه در انگلیس چه بود؟ این بود که منشأ الهی سلطنت نفی و پارلمان منشأ قدرت و تعیین کننده ی اختیارات پادشاه شناخته شد.
۷۱. انگلستان در زمان چه کسی و بر کدام مناطق دست یافت؟ این کشور در دوران حکومت طولانی ملکه ویکتوریا به قدرت اول جهان تبدیل شد و بر بخش های بزرگی از آفریقا، آسیا، اقیانوسیه و آمریکای شمالی دست یافت.
۷۲. سرزمین ایالات متحده آمریکا تا قرن ۱۸م شامل چند ایالت بود و این ایالات مستعمره ی چه کشوری بودند؟ سیزده ایالت در ساحل اقیانوس اطلس بود. این سیزده ایالت مستعمره ی انگلستان بودند.
۷۳. جمعیت ایالات متحده شامل چه کسانی بود؟ جمعیت این سرزمین شامل مهاجران اروپایی بود که به دلایل مذهبی، سیاسی و اقتصادی به آنجا مهاجرت کرده بودند.
۷۴. چرا مهاجر نشینان ایالات متحده برای رسیدن به استقلال وارد جنگ با انگلستان شدند؟ در نتیجه ی وضع مالیات های سنگین توسط دولت انگلیس و تحرکات فرانسویان.
۷۵. رهبر استقلال طلبان آمریکا چه کسی بود؟ جورج واشینگتن.
۷۶. نتیجه ی جنگ های استقلال طلبانه ی مهاجر نشینان آمریکا با دولت انگلستان چه شد؟ با پیروزی مستعمره نشینان و استقلال ایالات متحده به پایان رسید.
۷۷. پس از استقلال آمریکا چه کسی به عنوان نخستین رئیس جمهور برگزیده شد؟ جورج واشینگتن.
۷۸. آمریکایی ها پس از استقلال دست به چه اقداماتی زدند؟ با پیشروی به سوی غرب و کشتار وسیع سرخپوستان، که ساکنین اصلی این سرزمین بودند، به تصاحب سرزمین های وسیع آنان پرداخت.
۷۹. آمریکایی ها چگونه در طی سده های ۱۹م توانستند به پیشرفت های وسیع سیاسی، اقتصادی و صنعتی دست یابند؟ با بهره گیری از نیروی کار بردگان آفریقایی اقتصاد خود را توسعه بخشید.

۸۰. چرا کشور فرانسه در قرن ۱۸م. با ورشکستگی اقتصادی و نظامی روبه رو گردید؟ به دلیل شکست نظامی از انگلستان و صرف منابع مالی هنگفت در سرزمین آمریکا.
۸۱. طبقات اجتماعی جامعه ی فرانسه در قرن ۱۸م. را نام ببرید؟ ۱- طبقه ی ممتاز ۲- طبقه ی متوسط ۳- طبقه ی فقیر.
۸۲. طبقه ی ممتاز فرانسه شامل چه کسانی بودند و دارای چه امتیازی بودند؟ شامل اشراف و زمین داران بزرگ که علاوه بر داشتن امتیازات بسیار از پرداخت مالیات معاف بودند.
۸۳. طبقه متوسط فرانسه عمدتاً چه کسانی بودند و به چه اموری اشتغال داشتند؟ غالباً تحصیل کرده بودند و مشاغلی همچون وکالت، نویسندگی، طبابت، روزنامه نگاری و تجارت داشتند.
۸۴. علت نارضایتی طبقه متوسط فرانسه، از طبقه ی ممتاز چه بود؟ از اینکه طبقه ی ممتاز برای آنان امتیازی قائل نبود، به شدت ناراضی بودند.
۸۵. اکثریت جامعه ی فرانسه را کدام طبقه تشکیل می دادند و چه ویژگی داشتند؟ طبقه ی فقیر و بار اصلی مالیات و خدمات نظامی بر دوش آنان بود. اینان حکومت لویی شانزدهم پادشاه فرانسه و طبقه ی ممتاز را عامل سیه روزی خود می دانستند.
۸۶. چه عاملی نقش بزرگی در پیدایش انقلاب فرانسه داشت؟ تحولات فکری.
۸۷. در کشور فرانسه تحت تأثیر چه عاملی فلاسفه و روشنفکران که اندیشه های آنان مردم را به سوی انقلاب رهنمون ساخت، ظهور یافتند؟ عصر روشنگری اروپا.
۸۸. دایرة المعارف نویسان فرانسوی چه گروهی بودند؟ گروهی از روشنفکران بودند که با مباحث علمی و ادبی به انتقاد از وضع موجود پرداختند.
۸۹. مشهورترین روشنفکران فرانسه در قرن ۱۸م. چه کسانی بودند؟ ولتر، مونتسکیو و روسو.
۹۰. اعتقادات و نظریات ولتر، مونتسکیو و ژان ژاک روسو را ذکر کنید؟ ولتر از اطاعت انسان از عقل و مبارزه با خرافات سخن می گفت. مونتسکیو از تفکیک قوای سیاسی و حقوق بشر دفاع می کرد. روسو بر اهمیت انتخابات تأکید می کرد و تشکیل حکومت را حاصل یک قرارداد اجتماعی می شمرد.
۹۱. چه عواملی در زمان لویی شانزدهم خشم مردم را شعله ورتر ساخت؟ غفلت لویی شانزدهم از احوال مردم و تجملات و ولخرجی های او و درباریان.
۹۲. انقلاب فرانسه چگونه آغاز شد؟ در ۱۴ ژوئیه ۱۷۸۹ مردم غالباً بینوا و خشمگین پاریس با حمله به زندان باستیل انقلاب خویش را آغاز کردند.
۹۳. انقلابیون فرانسه چه اقداماتی انجام دادند؟ انقلابیون سرانجام لویی شانزدهم پادشاه مستبد فرانسه را وادار به امضای قانون اساسی جدید و پذیرش نظام مشروطه ی سلطنتی کردند. مدتی بعد انقلابیون تندرو پادشاه را عزل و نظام جمهوری را برقرار کردند. آنان سپس لویی و همسرش ماری آنتوانت را اعدام کردند.
۹۴. چرا پس از انقلاب، کشورهای اروپایی با فرانسه وارد جنگ شدند؟ اعدام لویی شانزدهم و همسرش ماری آنتوانت و افکار و شعارهای آزادی خواهانه ی انقلاب موجب ترس و خشم کشورهای اروپایی شد.
۹۵. ناپلئون چگونه در فرانسه قدرت را به دست گرفت؟ او با انجام یک کودتا به قدرت دست یافت (۱۷۹۹م). و سپس به عنوان امپراتور فرانسه انتخاب شد.
۹۶. تا اواخر قرن ۱۸ م عامل اصلی تولید چه بود؟ نیروی بازوی انسان بود.
۹۷. در انقلاب صنعتی چه چیزی جایگزین نیروی جسمی انسان شد؟ نیروی محرکه ی آب و سپس بخار.
۹۸. انقلاب صنعتی چگونه و از کجا آغاز شد؟ این انقلاب با اختراع و تکمیل ماشین بخار در انگلستان آغاز گردید.
۹۹. نخستین تحول صنعتی در چه صنعتی اتفاق افتاد؟ نساجی و پارچه بافی اتفاق افتاد. پس از آن این انقلاب در کشاورزی، حمل و نقل و دیگر تولیدات صنعتی رخ داد و در نتیجه ی آن تولیدات صنعتی افزایش قابل توجهی یافت.
۱۰۰. چرا انقلاب صنعتی موجب تغییر مناسبات انسانی، اجتماعی و اقتصادی در اروپا و جهان گردید؟ زیرا در نتیجه ی صنعتی شدن، کشورهای اروپایی به مواد اولیه، نیروی کار ارزان، بازار فروش محصولات، سرمایه ی مادی فراوان و حمایت دولت ها نیاز پیدا کردند.
۱۰۱. انقلاب صنعتی موجب ظهور و توسعه دو پدیده اقتصادی - اجتماعی شد، آن ها را بنویسید؟ ۱- توسعه ی استعمار و غارت کشورهای آسیایی و آفریقایی ۲- افزایش استثمار و بهره کشی از کارگران (در داخل اروپا)

۱۰۲. **انقلاب صنعتی چه آثار و پیامدهایی داشت؟** گسترش بی رویه شهرها، رشد سریع جمعیت، به وجود آمدن فاصله ی طبقاتی، نارضایتی های اجتماعی و اقتصادی و آلودگی های زیست محیطی به وجود آورد.

۱۰۳. **چه کسی در قرن ۱۷م. روسیه را متحول کرد و در مسیر پیشرفت و توسعه طلبی سیاسی و نظامی قرار داد؟** پتر کبیر.

۱۰۴. **پتر کبیر چگونه روسیه را به قدرت بزرگی تبدیل کرد؟** او با استخدام کارشناسان اروپایی و تأسیس مدارس و دانشگاه های جدید و تقویت ارتش و نیروی دریایی.

۱۰۵. **برنامه های پتر برای قدرتمند شدن روسیه؛ گسترش سرزمین روسیه و دستیابی به دریاهای آزاد برای چه بود؟** برای کسب منافع تجاری و سیاسی بود.

۱۰۶. **پتر کبیر برای کسب منافع تجاری و سیاسی چه برنامه هایی در پیش گرفت؟** گسترش سرزمین روسیه و دستیابی به دریاهای آزاد.

۱۰۷. **جانشینان پتر کبیر برای دستیابی به برنامه های او چه اقداماتی انجام دادند؟** روس ها در نواحی شرقی اروپا، حوزه ی دریاهای بالتیک، سیاه و خزر اقدامات نظامی وسیعی انجام دادند.

درس سوم

۱. **آقامحمدخان که بود؟** پسر بزرگ محمد حسن خان قاجار بود که پس از کشته شدن پدرش به عنوان گروگان در شیراز پایتخت کریم خان زند به سر می برد و حتی مورد مشورت کریم خان قرار می گرفت. او پس از مرگ کریم خان فرصت را غنیمت شمرد و از شیراز به استرآباد رفت و با متحد کردن افراد ایل قاجار، آماده ی رویارویی با زندیان شد.

۲. **اقدامات آقامحمدخان قبل از تاجگذاری چه بود؟** نخست نواحی شمالی و مرکزی ایران را تصرف کرد و تهران را پایتخت خود قرار داد، سپس با غلبه بر لطفعلی خان زند و سرکوب طغیان حاکم گرجستان، در سال ۱۲۱۰ ق/ ۱۱۷۴ ش در تهران تاجگذاری کرد.

۳. **هدف اصلی آقامحمدخان قاجار از سفر به مشهد بعد از تاجگذاری چه بود؟** برچیدن بساط حکومت جانشینان نادرشاه و دستیابی به غنایم و گنجینه ی جواهرات نادر.

۴. **چرا آقامحمدخان به منطقه ی قفقاز لشکر کشی کرد؟** به منظور برقرار کردن نظم و امنیت.

۵. **کدام یک از اقدامات آقامحمدخان درخور ستایش است؟** سخت کوشی و تلاش های بی وقفه ی آقامحمدخان برای ایجاد یکپارچگی سیاسی و بازگرداندن حاکمیت دولت مرکزی به سرتاسر قلمرو ایران.

۶. **چه عواملی سبب شد تا در تاریخ از آقامحمدخان به نکویی نام برده نشود؟** بی رحمی و کینه توزی وی در برخورد با مخالفان و رقیبان خود که تا حدودی ریشه در ستم هایی داشت که در زمان کودکی و نوجوانی بر او رفته بود.

۷. **پس از مرگ آقامحمدخان چه کسی زمام امور را به دست گرفت؟** برادرزاده اش فتحعلی شاه.

۸. **سال های نخست سلطنت فتحعلی شاه چگونه گذشت؟** به سرکوب شورش های داخلی و تحکیم پادشاهی در خاندان قاجار گذشت.

۹. **در دوران سلطنت نسبتاً طولانی فتحعلی شاه حکومت قاجار با چه مسائلی مواجه شد؟** از یک سو با تهاجم نظامی گسترده ی روسیه و از سوی دیگر با رقابت دولت های انگلستان و فرانسه برای نفوذ سیاسی و اقتصادی در ایران مواجه شد.

۱۰. **محمدشاه با تدابیر چه کسی به تخت پادشاهی نشست؟** قائم مقام فراهانی.

۱۱. **چرا قائم مقام فراهانی از مقام وزارت معزول و مقتول شد؟** ایستادگی او در مقابل زیاده خواهی های انگلیسی ها و تلاش برای کاستن از دخالت ناروای محمدشاه و درباریان در امور کشور، اسباب دسیسه گری مخالفانش را فراهم آورد و شاه را نسبت به این وزیر بزرگ بدبین کرد.

۱۲. **پس از قائم مقام فراهانی چه کسی به صدارت محمد شاه منصوب شد؟** حاجی میرزا آقاسی.

۱۳. **در دوران صدارت حاجی میرزا آقاسی، حکومت قاجار تحت نفوذ چه قدرت هایی قرار گرفت؟** روسیه و انگلستان.

۱۴. **ناصرالدین شاه در آغاز سلطنتش چه کسی را به مقام صدراعظمی برگزید؟** میرزا تقی خان فراهانی را با لقب امیرکبیر به مقام صدراعظمی برگزید.

۱۵. **امیر کبیر با استفاده از تجربیات سیاسی ارزشمند خود دست به چه اقداماتی زد؟** علاوه بر سامان دادن اوضاع کشور، برنامه ی منسجمی را برای اصلاح امور سیاسی و اقتصادی کشور تهیه کرد و بخشی از آن را به اجرا درآورد.

۱۶. **چرا اصلاحات مورد نظر امیر کبیر به سرانجام مطلوب نرسید؟** زیرا با توطئه و دسیسه ی مخالفان داخلی و خارجی به سرنوشت قائم مقام دچار شد.

۱۷. کدام یک از صدراعظم های عصر ناصری نقش مؤثری در تشویق شاه برای سفر به فرنگ و اخذ تمدن اروپایی داشت؟ میرزا حسین خان سپهسالار.
۱۸. میرزا حسین خان سپهسالار صدراعظم نوگرا و ترقی خواه، مصمم به انجام چه برنامه هایی بود و چرا برنامه های او به جایی نرسید؟ مصمم به اصلاح تشکیلات سیاسی و اداری کشور و جلب سرمایه گذاری خارجی در ایران بود، اما برنامه های او به دلیل مخالفت های داخلی و تردیدهای شاه به جایی نرسید.
۱۹. چرا ناصرالدین شاه با وجود درک ضرورت اصلاحات، از انجام اصلاحات به شدت وحشت داشت؟ زیرا از نتایج سیاسی آن که کاهش قدرت و اختیارات نامحدود شاه بود، به شدت وحشت داشت.
۲۰. چرا اصلاحات زمان ناصرالدین شاه قاجار منجر به تغییر اساسی نشد؟ زیرا از نشر اندیشه ی سیاسی جدید و ترویج افکار مشروطه طلبی و جمهوری خواهی در ایران سخت بیمناک بود.
۲۱. از زمان کدام شاه قاجار دولت های روسیه و انگلستان و یا اتباع آنان برای کسب امتیازات اقتصادی در کشور ما به رقابت پرداختند؟ ناصرالدین شاه.
۲۲. ناصرالدین شاه توسط چه کسی کشته شد؟ توسط میرزا رضا کرمانی.
۲۳. نظام حکومتی ایران تا پیش از انقلاب مشروطه چگونه بود؟ به صورت پادشاهی استبدادی بود.
۲۴. در نظام حکومتی ایران تا پیش از انقلاب مشروطه چه کسی در رأس هرم قدرت قرار داشت؟ شاه.
۲۵. اختیارات شاه در نظام حکومتی ایران تا پیش از انقلاب مشروطه را ذکر کنید؟ عزل و نصب مقام های حکومتی و اعلان جنگ و صلح از جمله ی اختیارات اساسی او به شمار می رفت. در واقع شاه هر سه قوه ی قانون گذاری، اجرایی و قضاوت را در انحصار خود داشت. شاهان قاجار خود را مالک جان و مال ایرانیان می شمردند و انتظار داشتند که همگان از صدراعظم تا مردم عادی فرمانشان را بی چون و چرا اطاعت کنند.
۲۶. چرا شاهان قاجار در عمل نمی توانستند به طور کامل و همیشه قدرت استبدادی و اختیارات نامحدود خود را به کار بندند؟ زیرا از یک سو فاقد ابزارهای لازم مانند نظام اداری کارآمد و ارتش ثابت و حرفه ای برای اعمال قدرت مطلقه بودند و از سوی دیگر نفوذ اجتماعی و دینی روحانیت و مراجع شیعه، قدرت سیاسی و نظامی ایلات و نفوذ و دخالت قدرت های استعمارگر دامنه ی قدرت و اختیار شاهان را تا حدودی محدود می کرد.
۲۷. چرا شاهان قاجار قادر به اعمال کامل قدرت استبدادی خود نبودند؟ ۱- نفوذ اجتماعی و دینی روحانیت و مراجع شیعه ۲- قدرت سیاسی و نظامی ایلات ۳- نفوذ و دخالت قدرت های استعمارگر.
۲۸. در نظام سیاسی و اداری ایران تا قبل از انقلاب مشروطه چه کسی بعد از شاه قرار داشت؟ وزیر اعظم یا صدر اعظم.
۲۹. اختیارات وزیر اعظم یا صدر اعظم در دوره ی قاجاریه را ذکر کنید؟ صدر اعظم بر پایه ی اختیاراتی که شاه به او می داد می توانست در تمام امور کشور اظهار نظر و مداخله کند، به حضور شاه برسد و برای وی نامه بنویسد. این صاحب منصب عالی مرتبه همچنین فرصت داشت تا از موقعیت خویش در جهت اصلاح امور کشور، رونق کسب و کار و رفاه مردم بهره ببرد.
۳۰. والیان و حاکمان ایالات و ولایات، شهرها و روستاها عمدتاً از میان چه کسانی برگزیده می شدند و چه اختیاراتی داشتند؟ از میان خاندان های زمین دار، اعیان یا بزرگان محلی، سران ایلات و عشایر و شاهزادگان قاجاری برگزیده می شدند. حاکمان ایالات و ولایات تا حدودی خودمختار بودند و بخش اعظم درآمد حوزه ی تحت فرمان خویش را برای خود نگاه می داشتند.
۳۱. شاهان قاجار از طریق برقراری پیوند ازدواج با خاندان های زمین دار، بزرگان محلی و مقام های بلندپایه ی حکومتی به دنبال چه هدفی بودند؟ به دنبال گسترش نفوذ و استحکام سلطنت خود بودند.
۳۲. اداره ی ایالت آذربایجان به مرکزیت شهر تبریز بر عهده ی چه کسی بود؟ بر عهده ی ولیعهد بود.
۳۳. نظام اداری ایران در اوایل عصر قاجار چگونه بود؟ بسیار کوچک بود و به چهار اداره یا وزارتخانه ی قدیمی مالیه، جنگ، عدلیه و امور خارجه محدود می شد.
۳۴. تشکیلات اداری تا زمان ناصرالدین شاه چگونه بود؟ در دوران ناصرالدین شاه و تحت تأثیر مواجهه ی ایران با تمدن غربی وزارتخانه های دیگری به تشکیلات اداری افزوده شد. در آن زمان وزارت خانه ها اغلب، مکان و تجهیزات، کارکنان حقوق بگیر، دوایر محلی و حتی بایگانی منظم نداشتند و

دامنه‌ی فعالیت این وزارتخانه‌ها به ندرت از پایتخت فراتر می‌رفت. اداره‌ی این نهادها اغلب به شکل موروثی در اختیار خانواده‌های سرشناسی بود که با یکدیگر رقابت داشتند و گاه سمت‌های اداری را میان خود خرید و فروش می‌کردند.

۳۵. پرسابقه‌ترین و گسترده‌ترین وزارتخانه در دوره‌ی ناصرالدین شاه چه وزارتخانه‌ای بود و چگونه اداره می‌شد؟ وزارت مالیه به ریاست مستوفی الممالک بود که در پایتخت و مراکز ولایات توسط مستوفیانی که نسل اندر نسل به شغل مستوفی‌گری اشتغال داشتند، اداره می‌شد.

۳۶. مستوفیان چه وظیفه‌ای بر عهده داشتند؟ مسئولیت محاسبه و گردآوری مالیات‌ها و نظارت بر املاک دیوانی و سلطنتی (خاصه) را برعهده داشتند.

۳۷. سازمان قضایی عصر قاجار از چند گونه محاکم تشکیل می‌شد چه وظایفی داشتند و توسط چه کسانی اداره می‌شد؟ ۱- محاکم عُرف که به تخلفات و جرایم سیاسی و امنیتی مانند شورش، سرقت، نزاع و عدم پرداخت مالیات رسیدگی می‌کرد. این محاکم توسط قضات و مأمورانی که از مقام‌های حکومتی فرمان می‌بردند و حقوق می‌گرفتند، اداره می‌شد. ۲- محاکم شرع که دعاوی مدنی مانند دعوای خانوادگی، ملکی و ارث را حل و فصل می‌کردند. در این محاکم روحانیان به قضاوت می‌پرداختند و هزینه‌های رسیدگی برعهده‌ی طرفین دعوا بود.

۳۸. ارتش قاجاریه در دوره‌ی آقا محمد خان قاجار به چه سلاح‌هایی مجهز بود؟ تیر و کمان، گرز، شمشیر و تفنگ‌های فتیله‌ای بود و به ندرت از توپخانه استفاده می‌کرد.

۳۹. چرا عباس میرزا، ولیعهد فتحعلی شاه درصدد برآمد ارتش ایران را تجدید سازمان و مجهز به سلاح‌های مدرن کند؟ چون ارتش ایلخانی قاجار در جنگ با ارتش‌های اروپایی و به خصوص ارتش روسیه که ارتشی حرفه‌ای، آموزش دیده و مجهز به سلاح‌های آتشین جدید بود، ناکارآمدی خود را نشان داد.

۴۰. عباس میرزا، درصدد برآمد با استفاده از دانش و تجربیات کارشناسان کدام کشورها، ارتش ایران را تجدید سازمان و مجهز به سلاح‌های مدرن کند؟ فرانسه و انگلستان.

۴۱. چرا تلاش‌های عباس میرزا برای تجدید سازمان و مجهز کردن ارتش ایران به سلاح‌های مدرن بی‌نتیجه ماند؟ به دلیل پیمان شکنی دولت فرانسه و بدعهدی دولت انگلیس و موانع و مشکلات داخلی.

۴۲. در اوایل عصر ناصری، چه کسی با جدیت تمام برای تشکیل ارتش حرفه‌ای و دائم اقداماتی انجام داد؟ امیرکبیر.

۴۳. یکی از مقاصد امیرکبیر از تأسیس مدرسه‌ی دارالفنون چه بود؟ اخذ و اشاعه‌ی دانش نظامی جدید و تقویت توان جنگی و دفاعی کشور بود.

۴۴. امتیاز تأسیس بریکاد قزاق را چه کسی به روسیه واگذار کرد؟ ناصرالدین شاه.

۴۵. نیروی قزاق زیر نظر چه کسانی فعالیت می‌کرد؟ تحت فرماندهی افسران روسی.

۴۶. نیروی قزاق در چه زمینه‌هایی فعالیت می‌کرد؟ بیشتر به عنوان نیروی نگهبان شخص شاه و خاندان سلطنت و دفع شورش‌ها و اعتراض‌های داخلی عمل می‌کرد و در حفظ مرزها و مقابله با هجوم خارجی کارآیی چندانی نداشت.

۴۷. هم‌زمان با شکل‌گیری حکومت قاجار در ایران، کدام قدرت‌های اروپایی رقابت شدیدی را برای تسلط بر دیگر کشورها از جمله ایران آغاز کردند؟ روسیه، انگلستان و فرانسه.

۴۸. چرا زمامداران و مردم ایران در مقابل هجوم اروپایی‌ها به نوعی غافلگیر شدند و آمادگی لازم را برای مقابله با چنین رویارویی سنگینی نداشتند؟ زیرا که از تغییر و تحولات و پیشرفت‌های جوامع و کشورهای اروپایی ناآگاه یا کم‌اطلاع بودند.

۴۹. دولت روسیه از زمان چه کسی سیاست توسعه طلبانه‌ای را با هدف تسلط بر سرحدات شمالی ایران و عثمانی آغاز کرد؟ از زمان پتر کبیر.

۵۰. کدام اقدام سرآغازی بر جنگ‌های ایران و روسیه به حساب می‌آید؟ در زمان حکومت فتحعلی شاه قاجار و پس از آنکه حاکم گرجستان خود را تحت حمایت دولت روسیه قرار داد، روس‌ها به منطقه‌ی قفقاز لشکرکشی و گرجستان را تصرف کردند.

۵۱. دلایل شکست ایران در دور اول جنگ‌های ایران و روس چه بود؟ به سبب ضعف سیاسی و نظامی ایران و پیمان شکنی دولت‌های فرانسه و انگلستان.

۵۲. جنگ‌های دور اول ایران و روس با انعقاد کدام معاهده به پایان رسید؟ معاهده‌ی گلستان.

۵۳. فرمانده سپاه ایران در جنگ‌های دور اول و دوم ایران با روس که بود؟ عباس میرزا.

۵۴. علل شروع جنگ‌های دور دوم ایران و روس چه بود؟ ۱- مشخص نبودن خطوط مرزی در عهدنامه‌ی گلستان و ادعاهای ارضی جدید روس‌ها ۲- فریاد کمک‌خواهی مردم مسلمان شهرها و روستاهایی که به واسطه‌ی معاهده‌ی گلستان تحت سلطه و ستم روس‌ها قرار گرفته بودند.

۵۵. چه عاملی حکومت قاجار را ترغیب به اقدام نظامی برای آزادی سرزمین های ایرانی در معاهده ی گلستان کرد؟ صدور فتوای جهاد برخی از علما.
۵۶. جنگ های دور دوم ایران و روس با انعقاد کدام معاهده به پایان رسید؟ معاهده ی ترکمانچای.
۵۷. چه عواملی در شکست ایران در دوره ی دوم جنگ با روس ها تأثیر گذار بود؟ ناتوانی فتحعلی شاه در تأمین تدارکات سپاه و بی کفایتی و سستی برخی از فرماندهان مانند آصف الدوله.
۵۸. نتایج قراردادهای گلستان و ترکمانچای چه بود؟ ۱-مناطق وسیعی از سرزمین های حاصلخیز ایران در غرب دریای مازندران که شامل ولایات گرجستان، داغستان، ارمنستان، نخجوان و اران با شهرها و روستاهای آباد و پرجمعیت می شد، به روسیه واگذار گردید ۲-رود ارس مرز دو کشور قرار گرفت. ۳- ایران در عهدنامه ی گلستان از داشتن کشتی جنگی در دریای خزر محروم شد ۴- در معاهده ی ترکمانچای نیز متعهد به پرداخت ۵ میلیون تومان غرامت به دولت روسیه شد ۵- در معاهده ی ترکمانچای دادن حق مصونیت قضایی (کاپیتولاسیون) به اتباع آن کشورگشت.
۵۹. دست اندازی روسیه به خاک ایران بعد از معاهده ی ترکمانچای چگونه ادامه یافت؟ روس ها مناطق وسیعی از سرزمین های ایرانی در شرق دریای خزر (خوارزم و ماوراءالنهر) را تسخیر و عهدنامه ی آخال را بر حکومت قاجار تحمیل کردند.
۶۰. در قرار داد آخال روس ها کدام مناطق را از سرزمین ایران جدا کردند؟ مناطق وسیعی از سرزمین های ایرانی در شرق دریای خزر (خوارزم و ماوراءالنهر).
۶۱. نتیجه ی قرارداد تجاری روس ها که ضمیمه ی عهدنامه ی ترکمانچای بود را ذکر کنید؟ نتیجه ی آن گسترش نفوذ اقتصادی آنان در ایران و تسلط بر بازار نیمه ی شمالی کشور ما بود.
۶۲. روسیه در رقابت با انگلستان کدام امتیازات اقتصادی و سیاسی را در دوره قاجاریه از ایران گرفت؟ تأسیس بانک استقراضی، شیلات شمال و تأسیس نیروی قزاق.
۶۳. چه عاملی در سده ی ۱۸ م، موجب توجه بیشتر انگلیسی ها به ایران شد؟ سلطه ی استعماری انگلستان بر هندوستان.
۶۴. در اوایل دوره ی قاجار، دولت انگلیس چگونه کوشید نفوذ سیاسی و اقتصادی خود را در میهن ما گسترش دهد؟ با اعزام سفیران کارگشته به ایران و امضای معاهدات مُجَمَل و مُفَصَّل.
۶۵. دولت انگلیس چگونه زمینه را برای گسترش نفوذ و دخالت سیاسی، نظامی و اقتصادی خود در خلیج فارس فراهم آورد؟ با حضور در خلیج فارس و تسلط بر برخی از جزایر ایرانی.
۶۶. از چه زمانی انگلیسی ها درصدد جداکردن سرزمین های شرق ایران برآمدند؟ از اواخر حکومت فتحعلی شاه.
۶۷. هدف دولت انگلیس از جداکردن سرزمین های شرقی ایران چه بود؟ منطقه ای حائل و تحت نفوذ خود در مرزهای هندوستان به وجود آورد.
۶۸. دولت انگلستان برای جدا کردن سرزمین های شرقی ایران چه اقداماتی انجام داد؟ این دولت در زمان محمد شاه و ناصرالدین شاه به حمایت از حاکم نافرمان هرات و دیگر امیران شورشی افغان پرداخت و با اقدامات سیاسی و نظامی خود مانع سرکوب این شورش ها توسط سپاه ایران شد.
۶۹. انگلستان چگونه افغانستان، هرات و مناطقی از سیستان و بلوچستان را از ایران جدا کردند؟ با تحمیل معاهده ی پاریس به حکومت قاجار، افغانستان و هرات را از ایران جدا کرد. سپس با قرارداد گلداسمیت مناطقی از سیستان و بلوچستان را نیز از ایران جدا و ضمیمه ی خاک هندوستان که خود بر آن فرمان می راندند، کردند.
۷۰. مهم ترین امتیازات اقتصادی که انگلیسی ها در دوره قاجاریه از ایران گرفتند را نام ببرید؟ امتیازهای روپتر، بانک شاهنشاهی و توتون و تنباکو (رژی یا تالبوت).
۷۱. پیامد واگذاری امتیازات به بیگانگان در دوره ی قاجار چه بود؟ موجب نگرانی مردم به ویژه بازرگانان و روحانیان نسبت به تسلط بیگانگان بر اقتصاد و منابع تولید کشور شد و اعتراضات و جنبش هایی را برانگیخت.
۷۲. مهم ترین جنبشی که در زمینه ی واگذاری امتیازات به بیگانگان صورت گرفت چه جنبشی بود و چه نتیجه ای داشت؟ قیام هایی بود که به رهبری علمایی همچون حاج ملا علی کنی و میرزا حسن آشتیانی علیه امتیازهای روپتر و تنباکو صورت گرفت و منجر به عقب نشینی حکومت مستبد قاجار و لغو امتیازات مذکور شد.

۷۳. فتوای چه کسی در تحریم مصرف توتون و تنباکو نقش اساسی در لغو این امتیاز داشت؟ آیت الله میرزای شیرازی.
۷۴. همزمان با روی کار آمدن قاجارها در ایران در فرانسه چه اتفاقی رخ داد؟ ناپلئون بناپارت در فرانسه قدرت گرفت.
۷۵. بزرگترین مانع اهداف توسعه طلبانه ناپلئون در اروپا و جهان کدام کشور بود؟ انگلستان.
۷۶. چرا ناپلئون توان رویارویی مستقیم با انگلستان را نداشت؟ به دلیل جزیره ای بودن و برخورداری انگلستان از نیروی دریایی قدرتمند.
۷۷. ناپلئون برای مقابله با انگلستان چه سیاستی در پیش گرفت؟ تصمیم گرفت رقیب خود را با هجوم به مستعمراتش از پای درآورد. از این رو، نخست مصر را تصرف کرد و سپس در صدد حمله به هندوستان برآمد.
۷۸. علت اساسی توجه فرانسه به ایران در زمان ناپلئون چه بود؟ زیرا ایران مناسب ترین راه دستیابی ناپلئون به هند بود، بنابراین نمایندگان او یکی پس از دیگری راهی دربار قاجار شدند.
۷۹. چرا فتحعلی شاه از پیشنهاد ناپلئون، برای برقراری رابطه استقبال کرد؟ چون فتحعلی شاه درگیر جنگ با روسیه بود و به متحد قدرتمندی نیاز داشت.
۸۰. فتحعلی شاه و ناپلئون چه عهدنامه ای را با یکدیگر منعقد کردند؟ عهدنامه ی فین کنشتاین.
۸۱. پس از عهدنامه ی فین کنشتاین چه اقداماتی صورت گرفت؟ پس از آن هیئتی نظامی از سوی فرانسه برای تعلیم و تجهیز سپاه به ایران آمد و در مدت کوتاهی اقدامات مفیدی در این خصوص انجام شد.
۸۲. چرا اتحاد سیاسی و نظامی ایران و فرانسه در زمان فتحعلی شاه دوام زیادی نیاورد؟ زیرا ناپلئون اندکی بعد تمام تعهدات خود در پیمان با ایران را زیر پا گذاشت و با روسیه صلح کرد، هیئت نظامی فرانسوی را از ایران فرا خواند و حکومت قاجار را در مقابل روس ها تنها گذاشت.
۸۳. روابط ایران و فرانسه پس از لغو قرارداد فین کنشتاین در چه زمینه هایی ادامه یافت؟ در حوزه ی قراردادهای بازرگانی و همکاری های فرهنگی به خصوص در زمینه ی واگذاری امتیاز کاوش های باستان شناختی ادامه یافت.
۸۴. چرا در عصر قاجار دو کشور مسلمان ایران و عثمانی مجال کمتری برای دشمنی و جدال با یکدیگر داشتند؟ به سبب درگیری و گرفتاری مستمر با دولت های اروپایی.
۸۵. علت بروز تنش های میان ایران و عثمانی در زمان فتحعلی شاه و محمدشاه چه بود؟ به سبب اختلافات مرزی، بدرفتاری عثمانیان با زائران ایرانی عتبات عالیات و مشکلات تجاری.
۸۶. تنش های میان ایران و عثمانی در دوره ی قاجار چگونه پایان یافت؟ با وساطت دولت های انگلستان و روسیه مذاکراتی میان ایران و عثمانی صورت گرفت و قراردادهای صلح ارزنده الروم اول و دوم میان آنها بسته شد و به کشمکش ها پایان داد.
۸۷. در اواخر دوره ی قاجار، دولت عثمانی چگونه توانست بخشی از اندیشمندان ایرانی را به سمت خود جلب نماید؟ با شکل گیری دسته بندی های سیاسی نظامی تازه در اروپا و نفرت تاریخی مردم ایران از انگلستان و روسیه، عثمانی توانست با شعار اتحاد اسلام بخشی از اندیشمندان ایرانی را به سمت خود جلب نماید.
۸۸. چرا حکومت قاجاریه تلاش هایی را برای برقراری ارتباط با کشورهای دیگر مانند آمریکا، اتریش، ایتالیا، بلژیک و .... انجام داد؟ به منظور کاستن از نفوذ و دخالت های روزافزون روسیه و انگلستان در امور ایران.
۸۹. چرا از تلاش های حکومت قاجاریه برای برقراری ارتباط با کشورهای دیگر مانند آمریکا، اتریش، ایتالیا، بلژیک و .... موفقیتی حاصل نشد؟ به سبب سنگ اندازی روس ها و انگلیسی ها و بی رغبتی این کشورها.

درس چهارم

۱. سه شیوه ی زندگی جامعه ی ایران در دوره ی قاجار را نام ببرید؟ زندگی روستایی، ایلی عشایری و شهری .
۲. ویژگی هایی روستاییان در دوره ی قاجار چگونه بود؟ به استثنای اربابان و زمین داران، طبقات روستایی اغلب افرادی بی زمین بودند که در اراضی مالکان کار می کردند. برخی از گزارشات نشان از آن دارد که روستاییان کم و بیش تحت ستم اربابان و مأموران مالیاتی بودند.
۳. ویژگی های زندگی ایلات و عشایر در دوره ی قاجار چگونه بود؟ در رأس ایلات سران ایلی قرار داشتند و تمام مناسبات و روابط حکومت و ایلی زیر نظر آن ها انجام می گرفت. افراد ایلی به واسطه ی خدماتی که به رهبران خود انجام می دادند از وضعیت بهتری نسبت به روستاییان برخوردار بودند. آنان

- همواره به عنوان نیروهای مسلح در مواقع جنگ یکی از منابع تأمین نیروی نظامی حکومت قاجار بودند و در مناطق تحت نفوذ خود با استقلال بیشتری حکومت می کردند.
۴. **چه گروه هایی در دوره ی قاجار در شهرها می زیستند؟** گروه های اجتماعی مختلفی از قبیل مقام ها و کارگزاران حکومتی، علما و دانشمندان، بازرگانان، اصناف و پیشه وران، کارگران می زیستند.
۵. **وضعیت روحانیون در دوره ی قاجار چگونه بود؟** آنان از دیرباز به دلیل بافت و ساختار مذهبی جامعه سنتی دوره ی قاجار در میان اقشار مختلف مردم نفوذ فراوانی داشتند و متکفل امور دینی بودند. روحانیون به واسطه ی نظارت بر موقوفات و دریافت وجوهات شرعی از نظر مالی از حکومت استقلال داشتند.
۶. **چرا روحانیون در مقاطعی از تاریخ عصر قاجاریه، در برابر قدرت های خارجی ایستادگی کردند و اقدامات شاهان و درباریان قاجار را به چالش کشیدند؟** به دلیل عدم وابستگی به حکومت.
۷. **هسته ی اصلی نظام اقتصادی و اجتماعی شهرها و شالوده ی زندگی اجتماعی و اقتصادی در مراکز شهری را چه مکانی تشکیل می داد؟** بازارها.
۸. **چه عواملی سبب تمایز و تفاوت در بین اهالی یک شهر در محلات گوناگون می شد؟** عوامل قومی، مذهبی و شغلی.
۹. **نظام تولید در دوره ی قاجار بر چه محورهایی استوار بود؟ هر کدام را توضیح دهید.** ۱- شیوه ی تولید سهم بری دهقانی، که ساکنان و زارعین و کشاورزان از تولید، سهم معینی را دریافت می کردند. روستاییان بی زمین اغلب بر روی اراضی مالکان کار می کردند. آنان در ازای بهره برداری از ملک ارباب گاه تا یک سوم محصول را به عنوان بهره مالکانه به او تحویل می دادند. بخشی نیز به عنوان مالیات به دولت پرداخته و بخشی نیز سهم خودشان می شد. ۲- شیوه ی تولید خرده کالایی دولتی و خصوصی که ویژه اقتصاد شهری بود. این گروه از کارگران و اصناف و تولیدکنندگان شهری در کارگاه ها و مراکز تولید شهری به کار اشتغال داشتند. ۳- شیوه ی تولید شبانکارگی (شبانی) یا ایلیاتی که مختص ایلات و کوچ نشینان بود. نظیر تولید، گوشت، پوست، پشم، گلیم، فرش ایلاتی، لبنیات و غیره.
۱۰. **چرا در اوایل دوره ی قاجار شاهد رشد و رونق صنایع دستی در ایران هستیم؟** در این زمان به علت جنگ های ناپلئون چندان کالاهای صنعتی اروپایی به ایران وارد نمی شد و صنایع دستی ایران مانند منسوجات ابریشمی، شال، مخمل، زری باف، ظروف سفالی و لعاب دار، منبت کاری، قلم کاری، خاتم کاری، انواع اسلحه گرم و سرد، با کیفیت خوب ساخته و تولید می شد و از لحاظ کیفیت و دوام در وضعیت مطلوبی بود.
۱۱. **تأثیر واردات خارجی بر وضعیت صنایع ایران در دوره ی قاجار را توضیح دهید؟** با فروکش کردن جنگ در اروپا و سرازیر شدن سیل کالا های اروپایی، صنایع دستی ایران به تدریج رو به انحطاط رفت. بسیاری از اروپاییان که در این زمان از ایران دیدن کرده اند از نابودی و ضعف مراکز قدیمی و پررونق صنایع دستی ایران مثل کاشان، اصفهان، شیراز، کرمان و یزد خبر داده اند. کالاهای اروپایی، به ویژه محصولات صنعتی انگلستان صدمه ی شدید به صنایع ایران وارد آورد.
۱۲. **در دوره ی صدارت چه کسی تلاش های زیادی برای احیای صنایع دستی ایران صورت گرفت؟** امیرکبیر.
۱۳. **وضعیت کشاورزی ایران اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم میلادی چگونه بود؟** مانند گذشته یک کشاورزی معیشتی نبود. برخی از گزارش ها حاکی از چند برابر شدن تولید برخی از اقلام محصولات کشاورزی و به ویژه محصولات صادراتی مانند ابریشم، تریاک، تنباکو، پنبه و برنج دارد.
۱۴. **چه عواملی در دوره ی قاجاریه موجب افزایش تولید و صادرات پنبه از ایران به روسیه شد؟** جنگ های استقلال آمریکا.
۱۵. **بازرگانان روسی و ارمنی چگونه به روند افزایش صادرات پنبه در دوره ی قاجاریه کمک کردند؟** با حمایت های مالی، نصب دستگاه های پنبه پاک کنی، توزیع بذر و بالا بردن استانداردهای تولید.
۱۶. **تجاری شدن کشاورزی ایران در عصر قاجار چه نتایجی در پی داشت؟** موجب افزایش درآمد مالکان و مشارکت روزافزون تجار ایرانی و خارجی در امر صدور تولیدات انواعی خاص از محصولات کشاورزی نظیر پنبه و تریاک شد.
۱۷. **ورود محصولات جدید کشاورزی به ایران در دوره ی کدام شاه قاجار صورت گرفت و چه تأثیری بر جای گذاشت؟** ناصرالدین شاه. با ورود محصولات جدید کشاورزی از اروپا به ایران تحولی عظیم در سبد غذایی ایرانیان ایجاد شد به گونه ای که محصولات غذایی جدیدی مثل گوجه فرنگی، نخود فرنگی و سیب زمینی در غذای خانوارهای ایرانی جای خوش کرد و سیب زمینی به یکی از محصولات مهم کشاورزی تبدیل شد.

۱۸. در زمان مظفالدین شاه برای مقابله با قحطی چه اقدامی صورت گرفت؟ کشاورزان به کشت سیب زمینی تشویق می شدند.
۱۹. چه عواملی سبب رشد تولید و صادرات فرش در دوران قاجار شد؟ ارزیابی نیروی کار، طرح و نقش های زیبا و متنوع، هنرمندی و ظرافت بافندگان ایرانی از یک سو و تقاضای بازار جهانی و سرمایه گذاری خارجی در تولید و تجارت. علاوه بر آن، رکود صنعت صادرات ابریشم و کمبود طلا و نقره جهت تأمین مالی واردات کالا از اروپا و سایر کشورها، نیز تأثیر بسزایی بر رونق صادرات فرش به عنوان کالای جایگزین داشت.
۲۰. مهم ترین مراکز قالی بافی در دوره ی قاجار را نام ببرید؟ تبریز، کاشان، همدان، اصفهان، کرمان، اراک، کردستان، آذربایجان.
۲۱. در کدام شهرها کارگاه های کوچک و بزرگ فرش توسط تجار داخلی و سرمایه گذاران خارجی دایر شد؟ تبریز و اراک.
۲۲. نظام تعلیم و تربیت در دوره ی قاجار چگونه بود؟ نظام تعلیم و تربیت سنتی ایران تداوم و گسترش یافت. در آن زمان سوادآموزی مقدماتی در مکتب خانه ها و یا از طریق معلمان خصوصی یا معلمان سرخانه انجام می گرفت. دانش آموزانی که توانایی مالی و علاقه به ادامه ی تحصیل داشتند، وارد مدرسه های قدیم و حوزه های علمیه می شدند. در این مراکز آموزشی، علوم نقلی و عقلی تعلیم داده می شد.
۲۳. مراکز علمی و آموزشی مهم و بزرگ دوره ی قاجار را نام ببرید؟ مدرسه های مروی و سپهسالار (مدرسه ی عالی شهید مطهری کنونی).
۲۴. در نتیجه ی چه عواملی به تدریج مدرسه های جدیدی در دوره ی قاجاریه به وجود آمد؟ در نتیجه ی گسترش ارتباط ایرانیان با کشورهای اروپایی در دوره ی قاجار و ورود مظاهر تمدن مدرن غربی به کشور ما.
۲۵. نخستین مدرسه های جدید را چه کسانی در ایران تأسیس کردند؟ مسیونرهای اروپایی .
۲۶. مهم ترین مدرسه جدید دوره ی قاجار چه مدرسه ای بود؟ مدرسه ی دارالفنون.
۲۷. مدرسه ی دارالفنون با چه هدفی توسط امیر کبیر بنیان نهاده شد؟ با هدف فراگیری علوم و فنون جدید توسط دانشجویان ایرانی در داخل کشور.
۲۸. دارالفنون به عنوان نخستین مدرسه ی عالی یا دانشگاه ایرانی در چه رشته هایی فعالیت می کرد؟ در رشته های نظامی، پزشکی، ریاضی و هندسه، فیزیک، شیمی، معدن.
۲۹. کدام شخصیت های فرهنگی عصر قاجار بود که کوشش زیادی برای تأسیس مدرسه های جدید به ویژه در مقطع تحصیلی ابتدایی در شهرهای مختلف ایران کرد؟ میرزا حسن رشیدی.
۳۰. هدف رشدیه از برپایی مراکز آموزشی جدید چه بود؟ فراهم آوردن شرایط برای سوادآموزی فرزندان تمام قشرهای مختلف جامعه بود.
۳۱. در دوره ی قاجاریه کدام یک از زنان فاضل در تأسیس مدارس جدید مشارکت داشتند؟ از جمله ی این زنان می توان به بی بی خانم استرآبادی اشاره کرد که مدرسه ی دوشیزگان را به منظور تحصیل دختران در تهران تأسیس کرد.
۳۲. مؤسس حوزه ی فلسفی تهران که بود؟ ملا عبدالله ژنوزی.
۳۳. در حوزه ی فلسفی تهران کدام شاخه های فلسفه ی اسلامی رشد و توسعه یافتند؟ مکتب مشاء، حکمت اشراق و حکمت متعالیه صدرایی و عرفانی.
۳۴. فیلسوف نامدار دوره ی قاجار را نام ببرید؟ حاج ملاهادی سبزواری (۱۲۸۹ - ۱۲۱۲ق).
۳۵. حاج ملاهادی سبزواری کتاب «اسرارالحکم» را به درخواست چه کسی به فارسی نوشت؟ ناصرالدین شاه قاجار.
۳۶. چرا پس از سقوط صفویان، هنر نگارگری رو به افول نهاد؟ به علت جنگ های داخلی.
۳۷. چرا نقاشی در عصر قاجاریه دچار تحولی اساسی شد؟ وحدت سیاسی و استقرار امنیت در سایه حمایت پادشاهان و دربار و ارتباط با غرب.
۳۸. کدام شاه قاجار برجسته ترین هنرمندان نقاشی را در تهران گرد آورد و آن ها را به کشیدن پرده های بزرگ جهت نصب در کاخ ها تشویق کرد؟ فتحعلی شاه.
۳۹. در دوره ی ناصرالدین شاه، سنت نگارگری ایرانی چه تحولی پیدا کرد؟ تحت تأثیر هنر نقاشی مدرن اروپایی قرار گرفت و سبک نوینی در نقاشی به وجود آمد و هنرمندان نقاش بزرگی مانند محمد غفاری معروف به «کمال الملک»، پا به عرصه نهادند.
۴۰. تعزیه در کدام دوره و برای چه رویدادی رواج یافت؟ در عصر صفوی برای بزرگداشت حماسه ی کربلا و شهادت امام حسین (ع) رواج یافت.
۴۱. هنر تعزیه در دوره ی کدام شاه قاجار گسترش پیدا کرد؟ ناصرالدین شاه.
۴۲. کدام مکان در دوره ی قاجار محل اجرای تعزیه بود؟ تکیه دولت.

۴۳. در دوره ی قاجار چه نمایش هایی و در کجا اجرا می شد؟ به جز نمایش های مذهبی، نمایش های دیگری مثل نمایش روحوسی (سیاه بازی) و بقال بازی در مراسم شادی در روی حوض خانه ها که با تخته آن را می پوشانیدند و یا در برخی قهوه خانه ها اجرا می شد.
۴۴. هنر تئاتر به سبک اروپایی در دوره ی قاجاریه به همت چه کسانی در ایران گسترش یافت؟ دانشجویان اعزامی به اروپا.
۴۵. چه کسی نخستین بار به دستور ناصرالدین شاه و در کجا یک تالار نمایش ساخت؟ میرزا علی اکبرخان مزین الدوله (نقاش باشی) در محل فعلی دارالفنون.
۴۶. سنت معماری ایرانی اسلامی دوره ی قاجاریه با توجه به چه عواملی تداوم یافت؟ با توجه به شرایط اقلیمی و آب و هوایی و نوع مصالح ساختمانی.
۴۷. اختراع دوربین عکاسی چه تاثیری بر معماری دوره ی قاجاریه داشت؟ تصاویر زیادی از بناهای اروپایی توسط مسافران در عصر ناصری به ایران آورده شد. بسیاری از معماران به سفارش دربار و ثروتمندان با تاسی و تقلید از معماری فرنگی و تلفیق آن با معماری ایرانی، سبکی از معماری را در این دوره به وجود آوردند که در آن عناصر و یژگی های معماری ایرانی و اروپایی در آن ترکیب شده بود.
۴۸. بناهایی که در دوره قاجاریه به تقلید از بناهای اروپایی ساخته می شد به چه نامی معروف شدند؟ بناهای «کارت پستالی».
۴۹. کاخ شمس العماره واقع در مجموعه ی کاخ گلستان، به دستور چه کسی ساخته شد؟ ناصرالدین شاه.

۵۰. ورود مظاهر تمدن جدید غربی مانند تلگراف، تلفن، پست، بانک، روزنامه، تئاتر، چه تاثیری در گسترش سبک معماری اروپایی در ایران داشت؟ پس از رواج این مظاهر تمدنی، ساختمان هایی مثل پست خانه، تلگراف خانه، تلفن خانه، بانک ها، دفاتر روزنامه ها، تماشاخانه ها، خیابان های جدید، مدارس جدید، فروشگاه ها، مراکز نظمی، بیمارستان های جدید، سفارت خانه ها تحت تأثیر معماری اروپایی ساخته شدند.

درس پنجم

۱. انقلاب مشروطه از زمان کدام شاه قاجار آغاز شد و تا چه زمانی تداوم داشت؟ از زمان مظفرالدین شاه آغاز شد و در دوره ی محمدعلی شاه ادامه یافت.
۲. آرمان و هدف انقلاب مشروطه چه بود؟ آزادی و برابری را در کشور برقرار سازد و با تدوین و اجرای قانون اساسی و برپایی مجلس شورای ملی، حکومت مستبد، ناکارآمد و ناسالم قاجار را به حکومتی قانونمند و کارآمد تبدیل کند.
۳. ایرانیان با انقلاب مشروطه خواهان چه بودند؟ خواهان تغییر شیوه ی اداره ی کشور شدند و در صدد برآمدن حکومت خودکامه ی شاه قاجار و زبردستان مستبد او را به سلطنتی مشروطه، در چارچوب قانون و تحت نظارت نمایندگان خویش در مجلس شورای ملی درآوردند.
۴. زمینه ها و علل انقلاب مشروطه به چند بخش تقسیم می شوند؟ ۱- سیاسی ۲- اقتصادی ۳- فکری و فرهنگی.
۵. عملکرد حکومت قاجار در سیاست داخلی و خارجی در دوران پیش از مشروطه چه پیامدهایی داشت؟ نارضایتی و در موارد زیادی خشم مردم را برانگیخت و به مقبولیت و مشروعیت سیاسی این حکومت ضربه ی اساسی زد.
۶. عملکرد حکومت قاجار در بُعد داخلی چگونه منجر به انقلاب مشروطه شد؟ حکومت قاجار به دلیل فقدان تشکیلات منسجم و کارآمد اداری با مشکلات زیادی در اداره ی امور کشور مواجه بود. علاوه بر آن رفتار مستبدانه ی شاه و زبردستان اغلب نالایق او که توأم با بی عدالتی و زیاده ستانی از مردم بود، بر کاستی های موجود افزود. از سوی دیگر ناکام ماندن اقدام هایی که برخی از صدراعظم های نوگرا مانند میرزا ابوالقاسم قائم مقام فراهانی، میرزا تقی خان امیرکبیر و میرزا حسین خان سپهسالار برای اصلاح روش کشورداری و نوسازی نهادهای حکومتی آغاز کردند، باعث سرخوردگی بیشتر ایرانیان و ناخرسندی آنان از خاندان حاکم شد.
۷. عملکرد دولت قاجار در عرصه ی خارجی چگونه منجر به انقلاب مشروطه شد؟ شکست های سیاسی نظامی سنگین حکومت قاجار در برابر دولت های اروپایی که منجر به جدایی سرزمین های پهناور، آباد و پر جمعیتی از خاک ایران در شمال و شرق کشور و گسترش نفوذ و دخالت بیگانگان شد، ضربه ی مهلکی به اعتبار و حیثیت آن حکومت وارد کرد. وقتی ژاپن به عنوان یک کشور کوچک آسیایی در جنگ با روسیه که در انتظار ایرانیان کشوری شکست ناپذیر جلوه می کرد، به پیروزی رسید، حقارت و ضعف سلسله ی قاجار بیش از پیش آشکار شد.
۸. عوامل اقتصادی، چگونه زمینه ساز انقلاب مشروطه شد؟ ۱- از دست رفتن مناطق حاصلخیز در عهدنامه های مختلف به خصوص معاهده های گلستان و ترکمانچای، اعطای حقوق ویژه ی تجاری و واگذاری امتیازات اقتصادی گوناگون به بیگانگان، خاصه روسیه و انگلستان از جمله عوامل مؤثر بر ضعف و انحطاط اقتصادی ایران در دوره ی قاجار بود. ۲- واردات بی رویه کالاهای خارجی و عدم حمایت دولت از صنایع داخلی، باعث رکود و تعطیلی صنایع محلی به ویژه کارگاه های نساجی شد که نتیجه ی آن افزایش بیکاری و فقر و کاهش بیشتر ارزش پول ایرانی بود. ۳- بروز قحطی های بزرگ و

کمبود و گرانی آذوقه، به خصوص نان، بارها در دوره ی قاجار منجر به ناآرامی و شورش های پراکنده در شهرهای مختلف ایران شد. ۴- حکومت قاجار برای تأمین مخارج روزافزون خود به ویژه هزینه ی هنگفت سفر شاهان به اروپا، اقدام به فروش مناصب حکومتی، بالا بردن مالیات ها و استقراض از روسیه و انگلستان کرد که تنها بر وخامت وضعیت اقتصادی افزود و خشم و نفرت بیشتر مردم را برانگیخت. ۵- بخش هایی از جامعه به ویژه علما و بازرگانان به شدت نگران سلطه ی بیگانگان بر تجارت خارجی و منابع اقتصادی کشور بودند.

۹. **واردات بی رویه کالاها ی خارجی و عدم حمایت دولت از صنایع داخلی در دوره ی قاجار به چه پیامد هایی داشت؟** باعث رکود و تعطیلی صنایع محلی به ویژه کارگاه های نساجی شد که نتیجه ی آن افزایش بیکاری و فقر و کاهش بیشتر ارزش پول ایرانی بود.

۱۰. **حکومت قاجار برای تأمین مخارج روزافزون خود به ویژه هزینه ی هنگفت سفر شاهان به اروپا دست به چه اقداماتی زد؟** اقدام به فروش مناصب حکومتی، بالا بردن مالیات ها و استقراض از روسیه و انگلستان شد.

۱۱. **زمینه ها و علل فکری و فرهنگی انقلاب مشروطه را ذکر کنید؟** ۱-آموزه های عدالت خواهانه و ظلم ستیزانه ی دین اسلام ۲- ترویج اندیشه های نو درباره ی حکومت و نشر آثار انتقادی.

۱۲. **چه عواملی در طول دوران تاریخ ایران اسلامی نقش بسزایی در برانگیختن روحیه ی عدالتخواهی، ظلم ستیزی و مبارزه با سلطه طلبی بیگانگان داشته است؟** باورها و آموزه های دینی، سیره و سنت پیشوایان مذهبی به خصوص خاطره ی قیام کربلا.

۱۳. **تأثیر آموزه های اسلامی و نقش عالمان شیعی در کدام یک از خیزش های سیاسی اجتماعی دوره قاجار آشکار است؟** بسیج مردم در جنگ های ایران و روس، مجازات سفیر متجاوز روسیه در تهران و قیام علیه امتیاز رویتر و جنبش تنباکو.

۱۴. **افکار و اقدامات کدام اندیشمند مبارز مسلمان، تأثیر زیادی بر جنبش مشروطه خواهی ایران و جنبش های اعتراضی در دیگر کشورهای اسلامی گذاشت؟** سیدجمال الدین اسدآبادی.

۱۵. **در نتیجه ی انقلاب های فکری و سیاسی که در اروپا به وقوع پیوست، بیشتر حکومت های مستبد و خودکامه ی آن دیار در سده های ۱۸ و ۱۹ م جای خود را به چه نوع نظام هایی دادند؟** نظام های سیاسی مشروطه و دموکرات.

۱۶. **باب ارتباط و آشنایی ایرانیان با اروپاییان چگونه گشوده و گسترش یافت؟** با جنگ های ایران و روسیه گشوده شد و آمدن اروپاییان به ایران در سمت فرستاده ی سیاسی (دیپلمات) و مستشار نظامی و بعدها با مسافرت عده ای از هم وطنان ما به فرنگ در نقش دیپلمات، دانشجو، بازرگان، گردشگر و... گسترش یافت.

۱۷. **راز پیشرفت و نیرومندی دولت های اروپایی و دلیل عقب ماندگی ایران از دیدگاه ایرانیان که به اروپا مسافرت می کردند، چه بود؟** آنچه بیش از همه نظر آنان را به خود جلب کرد، روش کشورداری و حکومت مبتنی بر قانون در اروپا بود.

۱۸. **نقش مسافران ایرانی به اروپا در رواج اندیشه های مشروطه خواهی در ایران را ذکر کنید؟** برخی از اینان پس از بازگشت به ایران، دیده ها و شنیده های خود را از پیشرفت ها و ترقیات تمدنی اروپاییان به ویژه اصول حکومت داری آنان برای هموطنان خود بازگو کردند و به مرور اندیشه ی مشروطه خواهی را رواج دادند.

۱۹. **کدام عوامل فرهنگی کمک شایانی به نشر و ترویج افکار جدید در ایران کردند؟** ورود صنعت چاپ به ایران، رونق نشر کتاب و انتشار روزنامه.

۲۰. **نویسندگان کتاب ها و روزنامه های داخل و خارج، چه عواملی را علل عقب ماندگی ایران و ناتوانی آن در برابر دولت های اروپایی می شمردند؟** استبداد سیاسی، نبود قانون و فساد و بی لیاقتی زمامداران.

۲۱. **کدام عامل سهم بسزایی در آگاهی بخشی به مردم و آشنا ساختن آن ها با مفاهیم جدید سیاسی داشت؟** روزنامه ها.

۲۲. **چه کسانی نخستین هسته ی گروه ی موسوم به «روشنفکران» را در ایران تشکیل دادند؟** ایرانیان فرنگ رفته.

۲۳. **مشهورترین روشنفکران عصر قاجار را ذکر کنید؟** میرزا صالح شیرازی، میرزا ابوالحسن خان ایلچی، مستشارالدوله، ملکم خان، میرزا فتحعلی آخوندزاده و میرزا عبدالرحیم طالبوف.

۲۴. **ناصرالدین شاه قاجار در آستانه ی پنجاهمین سال سلطنتش توسط چه کسی گشته شد؟** توسط میرزا رضا کرمانی یکی از مریدان سیدجمال الدین اسدآبادی.

۲۵. چرا در دوران سلطنت فتحعلی شاه، اوضاع ایران بی ثبات تر و مشکلات اقتصادی پیچیده و بیشتر شد؟ چون وی فردی نرم خو و فاقد توانمندی لازم برای اداره امور بود. از همین رو، حتی بسیاری از مسائل کشور را به اطلاعش نمی رساندند و او هم تمایلی به مواجه شدن با مسائل و مشکلات نداشت.
۲۶. منتقدان و مخالفان حکومت قاجار چگونه در دوره ی مظفرالدین شاه بر فعالیت های خود افزودند؟ آنان با تأسیس انجمن های مخفی و نیمه مخفی، انتشار روزنامه و کتاب و برپایی مجالس وعظ و سخنرانی بر فعالیت های خود افزودند.
۲۷. فرمان مشروطه توسط کدام شاه قاجار صادر شد؟ مظفرالدین شاه.
۲۸. دستاوردهای انقلاب مشروطه را ذکر کنید؟ ۱- شکل گیری مجلس شورای ملی و هیئت وزیران ۲- تدوین و تصویب قانون اساسی ۳- گسترش روزنامه و روزنامه نگاری.
۲۹. پس از صدور فرمان مشروطه چه اقدامی صورت گرفت؟ هیئتی شامل نمایندگان بازرگانان، اصناف، روحانیان و روشنفکران تشکیل و نظام نامه ی انتخابات مجلس شورای ملی را تدوین کرد. در این نظام نامه کسانی که می توانستند در انتخابات شرکت کنند به شش گروه (قشر) تقسیم شده بودند.
۳۰. مصوبه های مهم نخستین دوره ی مجلس شورای ملی را ذکر کنید؟ اصلاح نظام مالیاتی و لغو تیول داری یا نظام اجاره داری زمین های کشاورزی با حق دریافت مالیات، انتقال مالکیت زمین های دولتی از خزانه ی شاهی به وزارت مالیه و کاهش بودجه ی دربار شاهی بود.
۳۱. تشکیل هیئت وزیران به ریاست رئیس الوزرا (نخست وزیر) چگونه صورت می گرفت؟ اعضای این هیئت که توسط شاه منصوب می شدند، با تأیید مجلس شورای ملی شروع به کار می کردند و در صورت عدم رضایت مجلس از کار برکنار می شدند.
۳۲. چرا برای قانون اساسی مشروطه متممی تدوین گردید؟ قانون اساسی مشروطه که با عجله تدوین و به امضای مظفرالدین شاه رسید، بیشتر به طرز کار مجلس شورای ملی مربوط می شد. به همین دلیل متممی برای آن تدوین گردید.
۳۳. متمم قانون اساسی مشروطه مشتمل بر چه اصولی بود؟ مشتمل بر اصول اساسی درباره ی حقوق و تکالیف متقابل دولت و ملت بود.
۳۴. عمده ی اصول قانون اساسی مشروطه از چه کشورهایی اقتباس شده بود؟ از اصول قانون اساسی کشورهای فرانسه و سوئیس اقتباس شده بود.
۳۵. روزنامه نگاران مشروطه خواه در مورد چه مفاهیمی مطلب می نوشتند؟ آزادی، آدمیت، برابری، عدالت، بیداری، حقوق، ترقی، وطن، استقلال.
۳۶. چه عواملی روابط محمدعلی شاه و مجلس را خصمانه تر کرد و امکان سازش و مصالح پایدار میان دو طرف را از بین برد؟ جانب داری آشکار دولت روسیه از شاه جدید و برخوردهای تند برخی از مشروطه خواهان و روزنامه نگاران افراطی با شاه و خانواده او.
۳۷. بهانه ی محمدعلی شاه برای حمله به مجلس چه بود؟ سوءقصد نافرجام به جان خود.
۳۸. سوءقصد نافرجام به جان محمدعلی شاه توسط مشروطه خواهان، باعث انجام چه اقداماتی از سوی وی شد؟ برقراری حکومت نظامی، توقیف روزنامه ها و منع تجمع ها و فرمان حمله به مجلس.
۳۹. چه گروهی مجلس مشروطه را به توپ بستند؟ نیروی قزاق که تحت فرمان افسران روسی بودند، مجلس را به توپ بستند.
۴۰. پیامدهای به توپ بسته شدن مجلس توسط محمدعلی شاه را ذکر کنید؟ در پی آن، تعدادی از مشروطه خواهان از جمله آیت الله سیدمحمد طباطبایی و آیت الله سیدعبدالله بهبهانی تبعید شدند، گروهی نیز به سفارت کشورهای خارجی پناه بردند. چند تن از مشروطه خواهان پر شور مانند میرزا جهانگیرخان صوراسرافیل، حاجی میرزا نصرالله ملک المتکلمین و سیدجمال الدین واعظ دستگیر و به دستور شاه مستبد به فجیع ترین شکل کشته شدند و با انحلال مجلس شورای ملی، بار دیگر استبداد برقرار شد.
۴۱. پس از به توپ بسته شدن مجلس شورای ملی چه دوره ای در تاریخ ایران آغاز شد؟ این دوره که حدود یک سال طول کشید به دوره ی استبداد صغیر معروف است.
۴۲. اصل دوم متمم قانون اساسی مشروطه به پیشنهاد و اصرار چه کسی به تصویب رسید و این اصل چه بود؟ به پیشنهاد شیخ فضل الله نوری. این اصل الزام می کرد که مصوبات مجلس شورای ملی توسط پنج نفر از مجتهدان طراز اول مورد نظارت قرار گیرد.
۴۳. چرا شیخ فضل الله نوری کمر همت به مخالفت با مشروطه خواهان بست؟ او اصول و مبانی مشروطه را مغایر و ناسازگار با اسلام شمرد و خواستار برپایی مشروطه ی مشروعه شد. وی ادعا می کرد که انقلاب مشروطه از مواضع اصیل و اولیه ی خود منحرف شده است و برخی افراد مخالف با اسلام در پوشش مشروطه خواهی قصد دارند مبانی و ارزش های اسلامی را تضعیف و نابود کنند.

۴۴. پس از جبهه گیری شیخ فضل الله نوری در مقابل مشروطه، کدام جریان های فکری سیاسی قدرتمند در برابر هم صف آرای کردند؟ در یک سو شیخ فضل الله نوری و شمار زیادی از روحانیان و طلاب در تهران و سایر شهرهای ایران و عتبات عالیات قرار داشتند که با مشروطه به مخالفت برخاستند. در سوی دیگر، طرفداران مشروطه بودند که شامل طیف گسترده ای از روشنفکران، روحانیان و... می شدند.

۴۵. مخالفان مشروطه به رهبری شیخ فضل الله نوری دست به چه اقداماتی می زدند؟ اعضای این جریان فکری، علاوه بر بست نشینی و برپایی گردهمایی های اعتراضی، کتاب ها و رساله های متعددی در نقد و رد مشروطه نوشتند.

۴۶. کدام یک از مجتهدین به دفاع از انقلاب و نظام مشروطه برخاستند؟ به جز دو مجتهد برجسته ی تهران (طباطبایی و بهبهانی)، سه تن از مراجع بزرگ نجف (محمد کاظم آخوند خراسانی، شیخ عبدالله مازندرانی و میرزا حسین خلیلی تهرانی) نیز به دفاع از انقلاب و نظام مشروطه برخاستند.

۴۷. هواداران مشروطه در مقابل مخالفان مشروطه دست به چه اقداماتی زدند؟ آثار متعددی در تأیید و وجوب مشروطه و رد دیدگاه مخالفان نوشتند. یکی از شاخص ترین آثار در تأیید مشروطه توسط آیت الله میرزای نائینی به رشته ی تحریر درآمد.

۴۸. کدام شهر با هدایت انجمن ایالتی و پایدردی مجاهدان مشروطه خواه آذربایجانی، پایگاه آزادی خواهی و مقاومت در برابر استبداد و مستبدان شد؟ تبریز.

۴۹. در رأس مجاهدان تبریز چه کسانی قرار داشتند؟ ستارخان و باقرخان.

۵۰. این سخن از کیست و در مورد چه واقعه ای می باشد: «از ایران آذربایجان ماند، از آذربایجان تبریز، از تبریز کوی امیرخیز و از کوی امیرخیز کوچه ای که ستارخان در آن می جنگید؛ سپس کوچه به کوی، کوی به تبریز، تبریز به ایالت و ایالت به ایران مبدل شد» احمد کسروی. وضعیت تبریز در جریان محاصره ی نیروهای ضد مشروطه.

۵۱. پس از مقاومت مردم تبریز در برابر استبداد محمدعلی شاه، مردمان کدام مناطق و نواحی دست به قیام زدند؟ در گیلان مشروطه خواهان با جلب حمایت یکی از زمین داران بزرگ به نام محمد ولی خان تنکابنی (سپهدار)، قدرت را به دست گرفتند و آماده ی حرکت به سوی تهران شدند. در مرکز ایران نیز بختیاری ها به سمت انقلابیون گرایش یافتند. علیقلی خان سردار اسعد، برادرش صمصام السلطنه، ایل خان بختیاری را به هواداری از مجلس و مشروطه فراخواند.

۵۲. چگونه دوره ی استبداد صغیر به سر آمد؟ جنگاوران ایل بزرگ بختیاری پس از تصرف اصفهان به قصد تسخیر پایتخت به حرکت درآمدند. سرانجام نیروهای بختیاری به فرمانده ی سردار اسعد و مجاهدان گیلانی با هدایت سپهدار و پیرم خان ارمی در عملیاتی هماهنگ تهران را فتح کردند و با پناهندگی محمدعلی شاه به سفارت روسیه، دوره استبداد صغیر به سر آمد (تیر ۱۲۸۸).

۵۳. اقدامات فاتحان تهران را ذکر کنید؟ پس از فتح تهران، مجلسی از بزرگان مشروطه تشکیل شد. این مجلس محمدعلی شاه را از سلطنت برکنار کرد و پسر خردسالش احمد میرزا را به جانشینی او برگزید. این مجلس همچنین با تعیین مقرری برای شاه برکنار شده، به او اجازه داد از کشور خارج شود. علاوه بر آن یک دولت موقت را برای اداره ی امور کشور انتخاب کرد. مجلس مذکور، همچنین دادگاه ویژه ای را برای محاکمه و مجازات مخالفان مشروطه تشکیل داد.

۵۴. شهادت شیخ فضل الله نوری به دست مشروطه خواهان چه آثار و تبعات زیانباری بر جامعه و فضای سیاسی ایران گذاشت؟ موجب گسترش اختلافات داخلی و یأس و سرخوردگی روحانیان موافق مشروطه شد.

۵۵. چه گروه هایی در انقلاب مشروطه مشارکت داشتند؟ طیف گسترده ای از گروه ها و قشرهای اجتماعی عمدتاً شهری مانند روحانیان، بازرگانان، روشنفکران، اصناف و پیشه وران، زنان و کارگران در انقلاب مشروطه مشارکت داشتند.

۵۶. رهبری انقلاب مشروطه بیشتر در اختیار چه گروه هایی بود؟ روحانیان، بازرگانان، روشنفکران.

۵۷. اصناف و پیشه وران (صنعتگران و مغازه داران) و قشر کارگر شهری چه نقشی در انقلاب مشروطه داشتند؟ آنان با عزم و اراده ی محکمی در تمام رویدادهای انقلاب از جمله بست نشینی ها و تظاهرات ها به طور گسترده حضور یافتند و با نیروهای مستبد درگیر شدند. بیشترین و داغ ترین نطق های دوره ی اول مجلس شورای ملی به نمایندگان اصناف و پیشه وران اختصاص داشت.

۵۸. زنان چه نقشی در انقلاب مشروطه داشتند؟ آنان در بسیاری از رویدادهای کلیدی انقلاب در پایتخت و شهرهای دیگر حضوری پرشور داشتند و در مواردی حتی در کنار مردان با مستبدان جنگیدند. زنان مشروطه خواه به رغم محروم شدن از حق رأی، همچنان به فعالیت های اجتماعی مانند تأسیس انجمن، روزنامه و مدرسه ادامه دادند.

۵۹. عمده ترین چالش ها و مشکلات مشروطه خواهان پس از فتح تهران و به دست گرفتن قدرت را ذکر کنید؟ ۱- فرهنگ کهن استبدادی: یعنی تفکر و روحیه ی انحصارطلبی، خودمحوری، بی اعتنایی به قانون، عدم تحمل افکار و سلیقه های متفاوت و ترجیح منافع فردی و خانوادگی بر منافع جمعی و ملی، مانعی اساسی و بزرگ در مسیر تحقق آرمان ها و هدف های مشروطه خواهی بود. ۲- فقدان تشکیلات منظم و منسجم اداری و اقتصادی: که به حکومت مشروطه اجازه نمی داد تا حاکمیت خود را بر سرتاسر کشور برقرار و برنامه هایش را پیش ببرد. هیئت وزیران شکل گرفت، اما وزارتخانه و تشکیلات منسجمی وجود نداشت. از نظر مالی نیز دولت مشروطه در تنگنای وسیعی قرار داشت و خزانه ی آن تقریباً خالی بود. کارگردآوری درآمدهای حکومتی مختل بود. ۳- مداخله و فشار خارجی: انقلاب مشروطه ی ایران در شرایطی به پیروزی رسید که دولت استبدادی روسیه پس از شکست نظامی از ژاپن، گرفتار انقلاب مشروطه در داخل کشور خود بود. این دولت پس از سرکوب انقلاب داخلی، دوباره دخالت های استعماری خود را در ایران که همواره توأم با تهدید و خشونت بود، از سر گرفت. قرارداد ۱۹۰۷ روسیه و انگلستان، دست روس ها را برای دخالت بی حد و حصر در امور ایران باز گذاشت.

۶۰. نمایندگان دومین دوره ی مجلس شورای ملی برای رفع مشکلات کشور چه اقداماتی انجام دادند؟ چاره رفع این مشکلات را در استخدام کارشناسان خارجی دیدند. از این رو، چندین کارشناس امور اداری مالی به ریاست مورگان شوستر از کشور آمریکا و تعدادی کارشناس نظامی سوئدی برای تأسیس نیروی ژاندارمری به استخدام دولت ایران درآمدند.

۶۱. عکس العمل دولت های روس و انگلیس پس از استخدام مورگان شوستر چه بود؟ پس از شروع به کار کارشناسان آمریکایی در ایران، دولت های انگلستان و به خصوص روسیه با این اقدام مخالفت کردند. در نتیجه ی دخالت و تهدید نظامی روسیه، دولت ایران مجبور شد به رغم مخالفت مجلس شورای ملی، کارشناسان آمریکایی را برکنار و روانه ی کشورشان سازد.

۶۲. ناکارآمد بودن سازمان اداری و نظامی و وجود مشکلات اقتصادی و مالی پس از تشکیل مجلس دوم شورای ملی چه پیامدهایی داشت؟ موجب شد که متنفذان محلی به ویژه سران ایلات در مناطق مختلف کشور قدرت خود را گسترش دهند و حاکمیت دولت مرکزی را متزلزل کنند. برخی از آنان حتی با مأموران دولت های خارجی مانند انگلستان رابطه برقرار کردند و خود را تحت حمایت آن قرار دادند.

۶۳. اقدامات دولت روسیه و انگلیس در ایران پس از تشکیل دومین دوره ی مجلس شورای ملی را ذکر کنید؟ نظامیان روس مناطقی از ایران را اشغال و جنایت های هولناکی را مرتکب شدند. آنان در تبریز بیش از ۴۰ نفر از آزادی خواهان از جمله ثقه الاسلام تبریزی را به دار آویختند و به شهادت رساندند. در مشهد نیز سربازان متجاوز روس حرم امام رضا را به توپ بستند و تعدادی از زائران را شهید کردند. انگلیسی ها نیز طی آن سال هایی که برای ایرانیان بسیار سرنوشت ساز بود، سیاست مزورانه ای در پیش گرفتند. آنان علاوه بر مماشات با روسیه و نادیده گرفتن دخالت ها و جنایات روس ها، اقدام به تحکیم نفوذ خود در مناطق مرکزی و جنوبی ایران کردند. به همین منظور دولت انگلستان با دور زدن دولت مرکزی با خان ها و سران ایلات ارتباط برقرار و معاهده هایی امضا کرد.

درس ششم

۱. **عمده ی تحولات تاریخ جهان به ویژه اروپا در قرن ۱۹ م متأثر از چه واقعه ای بود؟** متأثر از آثار و پیامدهای انقلاب کبیر فرانسه و انقلاب صنعتی بود.
۲. **مهم ترین تحولات تاریخ جهان به ویژه اروپا در قرن ۱۹ م چه بود؟** ۱- تداوم و گسترش رقابت های استعماری ۲- رشد اندیشه ی ملی گرایی (ناسیونالیسم) ۳- ظهور قدرت های جدید.
۳. **چرا در قرن ۱۹م. قدرت سیاسی نظامی دولت های اروپایی و به تبعه آن سیاست های استعماری آنان به طرز چشمگیری توسعه یافت؟** به دلیل وقوع انقلاب صنعتی و ساخت سلاح های آتشین مانند تفنگ، توپ و کشتی های جنگی.
۴. **کدام کشورهای اروپایی در قرن ۱۹م. به رقابت استعماری با یکدیگر پرداختند؟** انگلستان، فرانسه و روسیه.

۵. **دولت روسیه در قرن ۱۹م. با چه هدفی و کدام یک از همسایگان خود را مورد حمله قرار داد؟** ارتش روسیه با هدف رسیدن به دریاهای گرم و آبراه های مهم، بارها به قلمرو امپراتوری عثمانی در شبه جزیره ی بالکان و حوزه ی دریای سیاه و نیز سرزمین های ایرانی در دو سوی دریای مازندران (خزر) پورش آورد و مناطق وسیعی را تسخیر و تصرف کرد.
۶. **در قرن ۱۹م. کدام کشور در قاره ی آمریکا، به کشوری صنعتی و قدرتی جهانی تبدیل شد؟** ایالات متحده.
۷. **آمریکا چگونه اقدام به نفوذ و مداخله در امور کشورهای آمریکای لاتین (آمریکای جنوبی) کرد؟** با بهره گیری از توان نظامی و اقتصادی خود.
۸. **نمونه هایی از جنبش های ضد استعماری و استقلال طلبی را در نقاط مختلف جهان ذکر کنید؟** ۱- قیام مهدیون در سودان به رهبری مهدی سودانی در مقابل انگلیس ۲- مبارزات مردم الجزایر به فرماندهی امیر عبدالقادر بر ضد ارتش فرانسه ۳- شورش سپاهیان هندی و مبارزات ضد استعماری گاندی در هندوستان ۴- جنبش استقلال طلبی مردم آمریکای لاتین به رهبری سیمون بولیوار .
۹. **در سده ی ۱۹ م، کدام جریان های فکری زمینه ساز شکل گیری کشورها و دولت های ملی در اروپا شد؟** جریان فکری ملی گرایی و آزادیخواهی.
۱۰. **در سده ی ۱۹م، تفکر ملی گرایی چه پیامدهایی را به دنبال داشت؟** تفکر ملی گرایی، مردمان و گروه های قومی را که تاریخ، فرهنگ و زبان مشترکی داشتند، برانگیخت تا با هم یکی شوند و زیر پرچم حکومتی یکپارچه و مستقل قرار گیرند.
۱۱. **مردمان و گروه های کدام کشورهای اروپایی تحت تأثیر اندیشه ی ملی گرایی، برای تأسیس حکومت ملی به پا خاستند؟** ایتالیایی ها، آلمانی ها، لهستانی ها، صرب ها، مجارها.
۱۲. **چگونگی وحدت ایتالیا را ذکر کنید؟** تا حدود اواسط قرن ۱۹ م، ایتالیا کشوری چندپاره بود که بر هر قسمت آن خاندان های مختلف، پاپ ها و یا کشورهای همسایه (اتریش و فرانسه) حکومت می کردند. در نیمه ی دوم این قرن، ملی گرایان ایتالیایی به رهبری کاوور و گاریبالدی قیام کردند و با استفاده از رقابتی که میان اتریش و فرانسه وجود داشت، موفق شدند ایتالیا را متحد کنند و تحت حاکمیت حکومت ملی و مستقلی درآوردند.
۱۳. **ملی گرایان ایتالیایی به رهبری چه کسانی موفق شدند ایتالیا را متحد کنند و تحت حاکمیت حکومت ملی و مستقلی درآورند؟** به رهبری «کاوور» و «گاریبالدی».
۱۴. **وضعیت سیاسی آلمانی ها تا میانه ی قرن ۱۹م چگونه بود؟** فاقد حکومت یکپارچه بودند و سرزمین های آنان در اتحادیه ی نیم بندی موسوم به اتحادیه ی آلمانی در کنار هم قرار داشتند.
۱۵. **چرا امپراتوری اتریش مجارستان مخالف تشکیل آلمان واحدی بودند؟** چون شکل گیری آلمان متحد و نیرومند را تهدیدی برای خویش می شمرد.
۱۶. **کدام ایالت پیشگام وحدت آلمان شد؟** ایالت پروس.
۱۷. **وحدت آلمان چگونه صورت گرفت؟** ویلهلم یکم فرمانروای پروس به کمک بیسمارک، مرد آهنین آن ایالت، سرزمین های آلمانی را متحد و امپراتوری آلمان را تأسیس کرد. پروس برای رسیدن به این موفقیت بزرگ، با کشورهای دانمارک، اتریش مجارستان و فرانسه جنگید و آن ها را شکست داد.
۱۸. **امپراتوری آلمان تحت هدایت چه کسانی به سرعت گام در مسیر پیشرفت و اقتدار نهاد؟** ویلهلم یکم و جانشین او ویلهلم دوم و مهم تر از آن با درایت صدراعظم مقتدری چون بیسمارک.
۱۹. **آلمان چگونه خیلی زود به یکی از پیشروترین کشورهای اروپایی در زمینه ی صنعت تبدیل شد؟** این امپراتوری با تأسیس و توسعه ی مدارس و دانشگاه ها، برایی صنایع جدید و بسط شبکه ی حمل و نقل و ارتباطات.
۲۰. **آلمان چگونه توانست در زمینه ی نظامی با انگلستان به رقابت برخیزد؟** آلمانی ها با ساخت تسلیحات مدرن به ویژه توپ ها، هواپیماها، کشتی های جنگی و زیردریایی ها، با انگلستان که در آن زمان قوی ترین نیروی دریایی را داشت به رقابت برخاستند.
۲۱. **چرا آلمان در اواخر قرن ۱۹م. مبادرت به انعقاد پیمان اتحاد سیاسی و نظامی با برخی از کشورها کرد؟** آلمان از یک سو با هدف مقابله با تهدیدات خارجی به ویژه خطر حمله ی فرانسه و از سوی دیگر برای پیشبرد سیاست های توسعه طلبانه ی خود در اروپا و فراسوی دریاها.
۲۲. **اتحاد سه گانه(مثلث) با حضور چه کشورهایی شکل گرفت؟** آلمان نخست با امپراتوری اتریش_مجارستان پیمان اتحاد بست و سپس ایتالیا را نیز وارد این پیمان کرد و اتحاد سه گانه (مثلث) را تشکیل داد.

۲۳. اتفاق سه گانه چگونه و با حضور چه کشورهایی شکل گرفت؟ فرانسه برای خروج از انزوای سیاسی و پایان دادن به برتری جویی آلمان، نخست با روسیه و سپس با انگلستان پیمان های جداگانه ای منعقد کرد که آن ها را دو به دو شریک و متحد سیاسی، نظامی و اقتصادی یکدیگر قرار می داد. مدتی بعد انگلستان و روسیه نیز با بستن معاهده ی ۱۹۰۷م. به اختلافات خود در ایران، افغانستان و تبت پایان دادند و عملاً اتفاق سه گانه را در برابر اتحاد سه گانه به وجود آوردند.

۲۴. قرارداد ۱۹۰۷ بین چه کشورهایی و چرا منعقد شد؟ بین روسیه و انگلیس. به اختلافات خود در ایران، افغانستان و تبت پایان دادند.

۲۵. اتحاد و اتفاق سه گانه منجر به چه شد؟ این پیمان ها منجر به نوعی توازن قدرت جدید در اروپا شد.

۲۶. مهم ترین علل شروع جنگ جهانی اول را ذکر کنید؟ ۱- اختلافات مرزی و دشمنی شدید آلمان و فرانسه ۲- مسابقه ی تسلیحاتی ۳- رقابت بر سر مستعمرات ۴- اقدام برای توسعه ی نفوذ و دخالت در منطقه ی شبه جزیره ی بالکان.

۲۷. شروع جنگ جهانی اول چگونه بود؟ در پی قتل ولیعهد اتریش و همسرش به دست یک صرب ملی گرا در شهر سارایوو، مرکز بوسنی، اتریش به حکومت صربستان مستقل اعلان جنگ کرد. طولی نکشید که کشورهای عضو اتحاد مثلث با کشورهای اتفاق مثلث وارد جنگ شدند .

۲۸. پس از شروع جنگ جهانی اول کدام کشورها به متحدین و متفقین پیوستند؟ امپراتوری عثمانی و بلغارستان به صف متحدین و ژاپن، یونان، پرتغال، رومانی و برخی کشورهای دیگر به جبهه ی متفقین پیوستند.

۲۹. انقلاب روسیه چگونه به وقوع پیوست؟ اوضاع و شرایط نابسامان دوران جنگ جهانی اول مردم روسیه را که از سال ها قبل نسبت به حکومت خودکامه ی تزارها ناخشنود بودند، خشمگین کرد. از این رو عده ای از مخالفان به کمک واحدهایی از ارتش در پتروگراد (پایتخت) دست به شورش زدند و با تشکیل دولت موقت، نیکولای دوم آخرین تزار روس را برکنار کردند.

۳۰. انقلابیون سوسیالیست روسی به چه نامی معروف بودند و رهبر آن ها که بود؟ به بلشویک ها معروف بودند و رهبر آن ها لینن بود.

۳۱. لینن پیرو کدام فیلسوف بود؟ لینن پیرو کارل مارکس، فیلسوف معروف آلمانی بود و با نظام سرمایه داری مخالفت می کرد.

۳۲. لینن با طرح چه شعارهایی در صدد جلب پشتیبانی سربازان، کشاورزان و کارگران برآمد؟ او با طرح سه شعار اساسی: «صلح، زمین، نان»، «تسلط کارگران بر تولید» و «همه ی قدرت از آن شوراهاست».

۳۳. از چه زمانی نام روسیه به اتحاد جماهیر شوروی تغییر یافت؟ پس از آن که لینن حکومتی کمونیستی در روسیه بر پایه ی شوراهای کارگران و کشاورزان به وجود آورد.

۳۴. لینن پس از پیروزی انقلاب چه اقداماتی در روسیه انجام داد؟ حکومتی کمونیستی در روسیه بر پایه ی شوراهای کارگران و کشاورزان به وجود آورد و تمامی احزاب به جز حزب کمونیست را غیرقانونی اعلام کرد. از آنجایی که لینن به مردم وعده صلح داده بود، در مقابل واگذاری متصرفات وسیعی در غرب و جنوب غربی کشور، معاهده ی صلحی با دولت های متحد منعقد کرد و سربازان روسی را از جبهه های جنگ فراخواند.

۳۵. چرا آمریکا در جنگ جهانی اول به آلمان اعلان جنگ داد؟ حمله ی پیاپی زیردریایی های آلمانی به ناوگان آمریکایی و غرق کردن کشتی های این کشور موجب شد که کنگره ی ایالات متحده به آلمان اعلان جنگ دهد.

۳۶. ورود آمریکا به جنگ جهانی اول چه پیامدهایی داشت؟ با ورود نیروهای تازه نفس آمریکایی به جبهه ی جنگ، ارتش متفقین ابتکار عمل را به دست گرفت و سربازان خسته ی آلمانی را عقب راند. پس از آن، دولت های متحد یکی پس از دیگری تسلیم شدند و جنگ جهانی اول پس از چهار سال و اندی به پایان رسید.

۳۷. آثار و پیامدهای جنگ جهانی اول را ذکر کنید؟ ۱- پیمان صلح ورسای ۲- تشکیل جامعه ی ملل ۳- تلفات و خسارت های انسانی و اقتصادی.

۳۸. پس از جنگ جهانی اول چه پیمانی میان دولت های پیروز و شکست خورده به امضاء رسید؟ پیمان صلح ورسای.

۳۹. در پیمان صلح ورسای در مورد آلمان چه تصمیماتی گرفتند؟ بر اساس پیمان، مستعمرات آلمان میان متفقین تقسیم و بخش هایی از خاک این کشور به فرانسه و لهستان واگذار گردید. علاوه بر آن، آلمان ها ملزم شدند به دولت های متفق غرامت بپردازند و توان نظامی خود را محدود نگه دارند.

۴۰. در پیمان های صلحی که بعد از جنگ جهانی اول با سایر دولت های مغلوب بسته شد چه تغییراتی صورت گرفت؟ به فروپاشی امپراتوری های اتریش مجارستان و عثمانی، تغییر نقشه ی سیاسی اروپای شرقی و خاورمیانه و شکل گیری کشورهای جدید انجامید.

۴۱. **پیشنهاد تاسیس جامعه ی ملل از سوی چه کسی و با چه هدفی صورت گرفت؟** در جریان مذاکرات صلح ورسای، ویلسون، رئیس جمهور آمریکا، پیشنهاد کرد که برای تأمین صلح و امنیت جهانی و جلوگیری از جنگ، نهادی بین المللی با عنوان جامعه ی ملل تأسیس شود.
۴۲. **جامعه ی ملل با عضویت چند کشور و در کجا تشکیل شد؟** بیش از ۵۰ کشور در شهر ژنو در سوئیس تشکیل شد.
۴۳. **تلفات و خسارت های انسانی و اقتصادی جنگ جهانی اول را ذکر کنید؟** جنگ جهانی اول تلفات و مصایب جانی، جسمی و روحی فراوانی به بار آورد و به طور دهشتناکی منابع و مراکز اقتصادی، تولیدی و مالی اروپا و دیگر مناطق جهان را ویران کرد. بر اساس آمار رسمی، بیش از ۹ میلیون نظامی در این جنگ کشته شدند و ده ها میلیون سرباز مجروح، اسیر و مفقودالاثر گردیدند. علاوه بر آن، میلیون ها غیرنظامی در سرتاسر جهان، بر اثر عملیات جنگی و یا به سبب برخی اتفاقات ناشی از جنگ مانند کمبود مواد غذایی و شیوع بیماری همه گیر کشته، مجروح، بیمار و یا آواره شدند.
۴۴. **اوضاع ایران هم زمان با آغاز جنگ جهانی اول چگونه بود؟** هم زمان با آغاز جنگ بین الملل اول، میهن ما وضعی آشفته داشت و حکومت مشروطه به دلیل اختلاف های سیاسی داخلی، ضعف تشکیلات اداری و نظامی، مشکلات اقتصادی و دخالت های فزاینده ی خارجی، قادر به سر و سامان دادن به امور و برقراری نظم و امنیت نبود.
۴۵. **سیاست دولت ایران پس از شروع جنگ جهانی اول چه بود؟** اعلان بی طرفی کرد.
۴۶. **روسیه و انگلستان به چه بهانه ای در جریان جنگ جهانی اول به ایران لشکرکشی کردند؟** در اوایل جنگ، مأموران و جاسوسان آلمانی در مناطق مختلف ایران دست به تحرکاتی بر ضد دولت های اتفاق مثلث زدند. روسیه و انگلستان همین موضوع را بهانه ی لشکرکشی به ایران قرار دادند.
۴۷. **در جریان جنگ جهانی اول، روس ها و انگلیسی ها کدام مناطق کشور ما را اشغال کردند؟** نظامیان روسی بخش وسیعی از نیمه ی شمالی کشورمان را که بر اساس معاهده ۱۹۰۷ به عنوان منطقه ی تحت نفوذ روسیه شناخته شده بود، اشغال کردند. انگلستان نیز گروهی از افسران انگلیسی و مزدوران هندی را به ایران فرستاد و نیروی پلیس جنوب را در بخش های جنوبی میهن ما تشکیل داد.
۴۸. **در جریان جنگ جهانی اول، روس ها و انگلیسی ها بر اساس قرارداد ۱۹۱۵ چه تصمیمی در مورد ایران گرفتند؟** این دو دولت بر اساس قرارداد ۱۹۱۵ ایران را به دو قسمت تقسیم کردند؛ نیمه ی شمالی متعلق به روسیه و نیمه ی جنوبی سهم انگلستان شد.
۴۹. **در جریان جنگ جهانی اول دولت موقت ملی چرا، توسط چه کسانی و در کجا تاسیس شد؟** با نزدیک شدن ارتش روسیه به تهران، شماری از ملیون، شامل برخی از نمایندگان مجلس شورای ملی، وزیران و شخصیت های مذهبی به کرمانشاه مهاجرت و دولت موقت ملی را در آن شهر تأسیس کردند.
۵۰. **چرا دولت موقت ملی در جریان جنگ جهانی اول در کرمانشاه سقوط کرد؟** به دنبال شکست سپاه عثمانی از نیروهای متفقین، دولت موقت فروپاشید و اعضای آن پراکنده شدند.
۵۱. **در جریان جنگ جهانی اول چه مقاومت هایی در برابر اشغال گران در نقاط مختلف ایران صورت گرفت؟** دلاور مردان تنگستانی و دشتستانی به فرماندهی رئیسعلی دلواری و مردم کازرون به رهبری ناصر دیوان کازرونی با شجاعت و شهامت در مقابل نیروهای انگلیسی نبرد کردند و ضربه های سنگینی به آنان وارد آوردند. عشایر عرب خوزستان نیز در «نبرد جهاد» غیورانه با قوای بیگانه جنگیدند.
۵۲. **جنگ جهانی اول چه تأثیری بر مردم ایران داشت؟** این جنگ موجب قحطی بزرگی شد که در نتیجه ی آن عده ی زیادی از ایرانیان به سبب گرسنگی، سوء تغذیه و بیماری های ناشی از آن به طرز دلخراشی جان دادند.
۵۳. **جنگ جهانی اول و اشغال ایران چه نتایجی داشت؟** ۱- ویرانی اقتصادی و تلفات گسترده ی انسانی ۲- تزلزل و بی ثباتی دولت مرکزی ۳- تعطیلی مجلس شورای ملی ۴- تضعیف بیشتر نظام مشروطه.
۵۴. **در اواخر جنگ جهانی اول چه حادثه ای باعث شد دولت بلشویکی این کشور نیروهای خود را از ایران فراخواند؟** پیروزی انقلاب روسیه.
۵۵. **پس از خروج نیروهای روسی از ایران در جنگ جهانی اول، انگلیسی ها دست به چه اقدامی زدند؟** انگلستان با تقویت واحدهای نظامی خود، علاوه بر نواحی جنوبی، مناطقی از نیمه ی شمالی ایران را نیز اشغال کرد.
۵۶. **اوضاع ایران در اواخر جنگ جهانی اول چگونه بود؟** در آن زمان حکومت ایران در نهایت ضعف و انحطاط سیاسی و اقتصادی به سر می برد. دولت مرکزی توان اعمال حاکمیت در بسیاری از مناطق کشور را نداشت. برخی از سران ایلات و حاکمان محلی نافرمانی می کردند و شورش هایی در گوشه

و کنار مملکت در حال شکل گیری بود. از نظر اقتصادی نیز دولت در تنگناهای شدید قرار داشت و برای تأمین بخش عمده ای از مخارج روزمره ی خود نیازمند دریافت پول از انگلستان بود.

۵۷. چرا انگلیسی ها قرارداد ۱۹۱۹ را با ایران منعقد کردند؟ انگلیسی ها برای تحکیم نفوذ و سلطه ی پایدار و تأمین منافع درازمدت خود در ایران قرارداد ۱۹۱۹ را با دولت و ثوق الدوله منعقد کردند.

۵۸. مفاد قرارداد ۱۹۱۹ چه بود؟ به موجب قرارداد ۱۹۱۹ ، اداره ی امور دارایی و برخی دیگر از ادارات و وزارتخانه های ایران در اختیار انگلستان قرار می گرفت؛ مسئولیت تجدید سازمان و ایجاد ارتش یکپارچه ی ایران و تأمین اسلحه و تدارکات آن به افسران انگلیسی داده می شد. در عوض انگلستان متعهد می شد که وامی را در اختیار دولت ایران قرار دهد تا تحت نظارت کارشناسان انگلیسی هزینه شود.

۵۹. پس از امضای قرارداد ۱۹۱۹ چه واکنش هایی به آن صورت گرفت؟ قرارداد ۱۹۱۹ با مخالفت گسترده و شدید شخصیت های ملی، سیاسی و مذهبی، گروه ها و احزاب گوناگون در سرتاسر کشور روبه رو شد. مخالفان با برگزاری نشست ها، ایراد سخنرانی و نشر اعلامیه و شب نامه مخالفت خود را با این قرارداد نشان دادند. آیت الله سید حسن مدرس یکی از جدی ترین این مخالفان بود.

۶۰. دولت و ثوق الدوله در برابر اعتراضات نسبت به قرارداد ۱۹۱۹ چه اقداماتی انجام داد؟ علاوه بر دفاع از قرارداد در مجامع سیاسی و نشریات، به سرکوب مخالفان پرداخت و تعدادی از آنان را زندانی و تبعید کرد.

۱. دولت انگلستان پس از جنگ جهانی اول برای دستیابی به اهداف خود، در صدد انجام چه کاری در ایران برآمد؟ در صدد تغییر حکومت ایران برآمد.
۲. دولت انگلستان به منظور تغییر حکومت در ایران چه اقدامی انجام داد؟ به این منظور، برنامه‌ی کودتا طرح ریزی و اجرای آن به سفارت انگلیس و نیروهای انگلیسی مستقر در ایران واگذار شد.
۳. آبرون سایید، فرمانده نظامی نیروهای انگلیسی در ایران، برای انجام کودتا چه اقداماتی انجام داد؟ به جست و جو در میان نیروهای قزاق پرداخت و به کمک سیدضیاءالدین طباطبایی که از سیاستمداران وابسته به انگلستان بود، یکی از فرماندهان نظامی به نام رضاخان را برای این منظور، مناسب تشخیص داد. آبرون سایید در قزوین با رضاخان ملاقات کرد و با توجه به اطلاعاتی که سیدضیاءالدین درباره‌ی او جمع آوری کرده بود، توانست وی را با اهداف خود هماهنگ کند.
۴. مهره‌های سیاسی و نظامی کودتای ۱۲۹۹ را نام ببرید؟ سید ضیاء الدین طباطبایی مهره سیاسی و رضاخان مهره نظامی.
۵. آبرون سایید بعد از آماده کردن رضاخان برای انجام کودتا، در ملاقات با احمدشاه چه چیزی را به وی القا کرد؟ به احمد شاه چنین القا کرد که حرکت نظامی رضاخان به سوی تهران، برای حفظ کشور و سلطنت ضروری است.
۶. کودتای ۱۲۹۹ چگونه صورت گرفت؟ با آماده شدن شرایط، قوای قزاق در بامداد روز سوم اسفند ۱۲۹۹ وارد تهران شدند و بی آنکه با مقاومت جدی روبه رو شوند، نقاط حساس پایتخت را تسخیر کردند.
۷. در پی کودتای ۱۲۹۹ احمدشاه چه دستوراتی صادر کرد؟ در پی این حادثه، شاه تحت فشار انگلیسی‌ها به ناچار سیدضیاء الدین طباطبایی را به نخست وزیری منصوب کرد. رضاخان نیز که مهره‌ی نظامی کودتا بود به عنوان فرمانده ارتش، لقب «سردار سپه» گرفت.
۸. رضاخان در سمت وزارت جنگ از سال ۱۳۰۰ تا ۱۳۰۲ ش. چگونه موقعیت خود را تثبیت کرد؟ با دسیسه چینی و حمایت انگلستان.
۹. چرا رضاخان پس از رسیدن به نخست وزیری ابتدا پیشنهاد کرد به جای حکومت سلطنتی، نظام «جمهوری» در کشور برقرار شود؟ برای رسیدن به اهدافش.
۱۰. رضاخان پس از رسیدن به نخست وزیری، برای رسیدن به اهدافش چه پیشنهادی کرد؟ ابتدا پیشنهاد کرد به جای حکومت سلطنتی، نظام «جمهوری» در کشور برقرار شود.
۱۱. چه کسی و چرا با پیشنهاد نظام جمهوری رضاخانی به مخالفت برخاست؟ کسانی نظیر آیت الله مدرس، با شناختی که از رضاخان داشتند، این کار را ایزاری برای رسیدن او به قدرت می دانستند و با آن به مخالفت پرداختند. به طوری که رضاخان، سرانجام حرف خود را پس گرفت.
۱۲. رضاشاه برای حذف احمدشاه از صحنه‌ی سیاسی ایران چه کرد؟ رضاخان در غیاب شاه که در اروپا به سر می برد، روز به روز موقعیت خود را بیشتر تحکیم می کرد و در عین حال، می کوشید تا با تبلیغاتی گسترده علیه احمدشاه، او را نسبت به سرنوشت مملکت بی اعتنا نشان دهد.
۱۳. انگلیسی‌ها وقتی از تصمیم احمد شاه برای عزیمت به ایران مطلع شدند، چه اقدامی انجام دادند؟ نزد او رفتند و ضمن مبالغه گویی در اوضاع آشفته‌ی ایران، صلاح او را در این دانستند که مدتی از رفتن به ایران چشم ببوشت تا رضاخان بتواند امنیت لازم را برای حضورش در کشور فراهم آورد.
۱۴. چه عواملی در غیاب احمدشاه باعث محبوبیت و گرایش بیشتر مردم به رضاخان شد؟ پس از سرکوبی شورش خزل و بعضی شورش‌های پراکنده‌ی دیگر، با توجه به امنیتی که رضاخان به وجود آورده بود، محبوبیت او افزایش یافت؛ در همین حال، در اثر تبلیغات طرفداران رضاخان، بدبینی مردم نسبت به احمد شاه و گرایش به رضاخان نیز بیشتر شد.
۱۵. در ماده واحده سال ۱۳۰۴ ش که تقدیم مجلس شد در آن چه مواردی خواسته شد؟ در این ماده واحده که به صورت طرح در مجلس شورای ملی مطرح شد، در آن، خلع قاجاریه از سلطنت و سپردن حکومت موقت به رضاخان خواسته شده بود. در این ماده واحده، پیش بینی شده بود که پس از خلع قاجاریه، مجلس مؤسسان برای تغییر چند ماده از قانون اساسی تشکیل خواهد شد و تکلیف قطعی سلطنت را تعیین خواهد کرد.
۱۶. کدام یک از نمایندگان مجلس به طرح خلع قاجاریه رأی مثبت ندادند؟ چهار تن از نمایندگان مجلس از جمله آیت الله مدرس و دکتر مصدق.

۱۷. مجلس مؤسسان تکلیف قطعی سلطنت قاجار را چگونه مشخص کرد؟ در آذر سال ۱۳۰۴ مجلس مؤسسان با نطق رضاخان افتتاح شد و پس از شش روز بحث و گفت و گو، رضاخان را به پادشاهی ایران انتخاب و سلطنت را در خانواده ی او موروثی اعلام کرد.
۱۸. آغاز سلطنت پهلوی که با آن، دوره ی نوینی از غارت کشور ما به دست بیگانگان آغاز می شود به چه نامی شهرت دارد؟ به «استعمار نو» شهرت دارد.
۱۹. رضا شاه پس از رسیدن به سلطنت، در زمینه های داخلی و خارجی به چه اقداماتی دست زد؟ ۱- بازگشت به حکومت استبدادی ۲- ایجاد ارتش منظم ۳- احداث خط آهن سراسری ۴- اسکان عشایر ۵- یک شکل کردن لباس ها و کشف حجاب.
۲۰. از جمله اقدامات رضا شاه پس از رسیدن به سلطنت، «بازگشت به حکومت استبدادی» بود آن را توضیح دهید؟ وی از همان ابتدای کار، به حذف شخصیت های آزادی خواه، مستقل و مخالف با نفوذ بیگانگان اقدام کرد و شیوه حکومت استبدادی و رأی فردی را پیش گرفت. او به مجلس قانون گذاری و قانون اهمیت نمی داد و تصمیمات فردی خود را به اجرا درمی آورد.
۲۱. چرا به وجود آوردن ارتش منظم در ایران در زمان رضاشاه از جمله برنامه های اساسی انگلیسی ها بود؟ زیرا؛ ۱- تمرکز قدرت سیاسی را در کشور ممکن می ساخت ۲- قیام های مردمی را سرکوب می کرد ۳- مواقع ضروری، به عنوان تأمین کننده ی اهداف نظامی انگلستان مورد استفاده قرار می گرفت.
۲۲. رضاشاه در راستای ایجاد ارتش منظم دست به چه اقداماتی زد؟ رضا شاه نیروهای سه گانه ی ارتش را با هدایت انگلیسی ها به وجود آورد. به نو کردن ارتش پرداخت و در سال ۱۳۰۴ ش، قانون نظام وظیفه ی عمومی را به تصویب رساند.
۲۳. احداث خط آهن سراسری توسط رضاشاه کدام بنادر را به هم متصل می کرد؟ بندر ترکمن را به بندر شاهپور متصل می کرد.
۲۴. هدف رضاشاه از احداث راه آهن سراسری چه بود؟ هدف آن ایجاد راهی سراسری برای انتقال سریع نیروهای انگلیسی از جنوب به شمال بود.
۲۵. در دوره رضا شاه، انگلیسی ها با استفاده از راه آهن سراسری ایران، به کدام اهداف خود دست می یافتند؟ در صورت پیشروی روس ها، انگلیسی ها با استفاده از این راه می توانستند نیروهای خود را به سرعت به شمال بفرستند و مانع نفوذ آنها به هندوستان شوند.
۲۶. اسکان اجباری عشایر توسط رضاشاه با چه هدفی صورت گرفت و چه پیامدهایی داشت؟ هدف آن، مهار کردن نیروی رزمی عشایر بود. این اقدام، از رونق دامداری کشور کاست و باعث شد که کشور ما از نظر دامی به بیگانه نیازمند شود.
۲۷. رضاه شاه پهلوی با چه نامی به یک شکل کردن لباس و کشف حجاب اقدام کرد؟ با نام تمدن و تجدد و مبارزه با کهنه پرستی.
۲۸. کدام اقدام رضا شاه به نام تمدن و تجدد و مبارزه با کهنه پرستی بود و واکنش مردم مسلمان ایران در برابر آن چه بود؟ یک شکل کردن لباس ها و کشف حجاب. مردم مسلمان ایران در برابر این اقدامات دست به مقاومت زدند که از آن جمله باید از قیام مردم مسلمان مشهد در مسجد گوهرشاد نام برد که در جریان آن، عده ی زیادی کشته و مجروح شدند.
۲۹. به تصور رضاشاه مهم ترین راه پیشرفت و توسعه ی کشور چه بود؟ تقلید از غرب و اشاعه ی فرهنگ غربی بود.
۳۰. پس از کدام رویداد رضاشاه به مبارزه با همه ی سنت های اسلامی پرداخت؟ پس از مسافرت به ترکیه و آشنایی با آتاتورک، رئیس جمهور آن کشور، به تقلید از او به مبارزه با همه ی سنت های اسلامی پرداخت.
۳۱. رضا شاه در دوران سلطنت، برای تضعیف روحانیت و اسلام، چه دستوراتی صادر کرد؟ ۱- دستور داد که روحانیون نیز لباس های مخصوص خود را کنار بگذارند ۲- دفترخانه های شرعی تعطیل شدند ۳- دخالت روحانیون در مسائل اجتماعی اکیداً ممنوع اعلام شد ۴- عزاداری سیدالشهدا قدغن شد و از انجام پذیرفتن بسیاری از آداب مذهبی به شدت جلوگیری به عمل آمد.
۳۲. یگانه دشمن سرسخت و جدی رضاشاه در دوران نخست وزیری و پس از به سلطنت رسیدن او که بود؟ آیت الله مدرس.
۳۳. چرا رضاشاه درصدد برآمد آیت الله مدرس را تبعید کند و به قتل وی اقدام کند؟ وجود مدرس در تهران خطری جدی برای ادامه ی حکومت رضاشاه به حساب می آمد. از سوی دیگر، رضاشاه می دانست که نمی تواند مدرس را مانند دیگر مخالفان، بدون توجه به عکس العمل مردم به راحتی از بین ببرد.

۳۴. **سرانجام آیت الله مدرس چه شد؟** در مهرماه ۱۳۰۷ مأموران شهربانی به منزل این روحانی والامقام هجوم بردند و او را به خوف تبعید کردند. مدرس سال ها در خوف زندانی بود. سرانجام پس از فراهم شدن زمینه، وی را از خوف به کاشمر بردند و پس از مدت کوتاهی، در ۱۰ آذر ۱۳۱۶ او را در همان جا مسموم کردند و به شهادت رساندند.

۳۵. **چرا همزمان با آغاز سلطنت رضاشاه، انگلیسی ها تصمیم گرفتند کشور آلمان را تقویت کنند؟** تا کمی از مشکلات اقتصادی کشور یاد شده بکاهند و با این همکاری، مانع از افتادن آلمانی ها به دام کمونیسم شوند.

۳۶. **توضیح دهید چرا رضا شاه سیاست گرایش به آلمان را پیش گرفت؟** از نظر انگلیسی ها، بهترین راه مساعدت به آلمان این بود که سیاستمداران انگلیسی به رؤسای کشورهای تحت سلطه ی خویش دستور دهند تا امکان فعالیت های تجاری و صنعتی آلمان را در این کشورها فراهم سازند؛ به همین دلیل، رضاشاه درهای کشور ایران را به روی سرمایه های آلمانی گشود.

درس ۸

۱. **مهم ترین مسائل و مشکلات جهان میان دو جنگ جهانی که زمینه را برای جنگ جهانی دوم فراهم آورد را ذکر کنید؟** ۱- صلح ناپایدار و ناخشوندی از قراردادهای صلح ورسای ۲- ضعف جامعه ی ملل ۳- بحران اقتصادی ۴- ظهور حکومت های خودکامه ی تک حزبی و نظامی گرا.

۲. **چرا پیمان های صلح ورسای ناپایدار بود؟** پیمان های مذکور خیلی از دولت ها را راضی نکرد. آلمانی ها که پیمان صلح ورسای را تحقیرآمیز و ناعادلانه می دانستند، از همان ابتدا درصدد تغییر یا لغو آن برآمدند.

۳. **عوامل ضعف جامعه ی ملل و ناتوانی آن را در جلوگیری از جنگ جهانی دوم بیان کنید؟** ۱- جامعه ی ملل که به منظور کمک به حل و فصل اختلافات کشورها و جلوگیری از دشمنی و جنگ میان دولت ها به وجود آمده بود، از قدرت کافی برای تحقق این اهداف برخوردار نبود و تصمیماتش ضمانت اجرایی لازم را نداشت. ۲- حضور نداشتن برخی از کشورها در این نهاد بین المللی نقش مهمی در ناکامی آن داشت. آمریکا که خود پیشنهاد تأسیس جامعه ی ملل را داده بود به عضویت آن در نیامد، شوروی نیز در این نهاد جهانی عضویت نیافت؛ آلمان و ژاپن هم که عضویت داشتند، با خروج از آن موجب بی اعتباری بیشتر جامعه ی ملل شدند.

۴. **چرا جامعه ی ملل در مقابل تهاجم نظامی برخی دولت ها به کشورهای دیگر در فاصله ی میان دو جنگ، جز محکوم کردن، اقدام مؤثر دیگری نتوانست انجام دهد؟** ۱- تصمیماتش ضمانت اجرایی لازم را نداشت ۲- حضور نداشتن برخی از کشورها در این نهاد بین المللی مانند آمریکا، شوروی، ژاپن و آلمان.

۵. **کدام کشورها با عدم عضویت یا لغو عضویت در جامعه ی ملل باعث بی اعتباری این نهاد بین المللی در فاصله ی دو جنگ جهانی شدند؟** آمریکا و شوروی به عضویت آن در نیامدند و آلمان و ژاپن با خروج از آن باعث بی اعتباری این نهاد جهانی شدند.

۶. **یکی از مسائل مهم جهان و به خصوص اروپا در دوران پس از جنگ جهانی اول چه بود؟** بازسازی ویرانی های ناشی از جنگ و ایجاد رونق و رفاه اقتصادی بود.

۷. **چرا برخی از کشورها مانند انگلستان پس از جنگ جهانی اول دچار بحران اقتصادی نشدند؟** به اتکای منابع و ثروت مستعمرات.

۸. **کشورهای اروپایی پس از جنگ جهانی اول با چه بحران های اقتصادی مواجه شدند؟** رکود و تورم.

۹. **چرا آلمان در نخستین سال های پس از جنگ جهانی اول شرایط اقتصادی وخیمی داشت؟** زیرا علاوه بر خرابی های حاصل از جنگ، مستعمراتش را از دست داده و محکوم به پرداخت غرامت سنگین شده بود.

۱۰. **کدام عامل بعد از جنگ جهانی اول تأثیر بسزایی در روی کار آمدن حکومت های دیکتاتوری به خصوص در اروپای مرکزی داشت؟** مسائل و مشکلات اقتصادی.

۱۱. **پس از مرگ لنین، چه کسی و چگونه در شوروی قدرت را در دست گرفت؟** ژورف استالین، دبیرکل حزب کمونیست، رقیب قدرتمند خود (تروتسکی) را از سر راه برداشت و قدرت را در شوروی به دست گرفت.

۱۲. استالین با تحکیم موقعیت سیاسی خود، چگونه گام در مسیر دیکتاتوری نهاد؟ او عده ی زیادی از بلشویک های قدیمی، اندیشمندان، افسران ارتش، اعضای حزب کمونیست، دیپلمات ها و مردم عادی را که در برابر او مقاومت یا مخالفت می کردند به مرگ محکوم کرد و یا به اردوگاه های کار اجباری در سیری فرستاد که هیچ گاه از آنجا بازنگشتند.
۱۳. حکومت استالین با اجرای کدام برنامه های اقتصادی و فرهنگی تغییر و تحول چشمگیری در شوروی ایجاد کرد؟ ۱- طرح اشتراکی کردن مزارع کشاورزی بود که با قدرت و خشونت بسیار آغاز شد. ۲- برنامه ای را با هدف صنعتی شدن سریع کشور به اجرا درآورد.
۱۴. اساس برنامه ی صنعتی استالین بر تولید چه کالاهایی بود و چه نتایج داشت؟ اساس برنامه ی صنعتی استالین بر تولید کالاهای سرمایه ای و سلاح های جنگی استوار بود. با اجرای این برنامه، تولید ماشین آلات صنعتی، نفت، برق، فولاد و ذغال سنگ به طرز فوق العاده ای افزایش یافت.
۱۵. حکومت استالین در عرصه ی خارجی به دنبال چه بود؟ به دنبال گسترش مرزها و تسلط بر برخی کشورها و سرزمین های اروپای شرقی بود.
۱۶. استالین در سال ۱۹۳۹ با کدام کشور پیمان عدم تجاوز امضا کرد؟ با وجود بی اعتمادی و دشمنی که میان شوروی و آلمان وجود داشت، دو کشور با یکدیگر پیمان عدم تجاوز امضا کردند.
۱۷. کشور ایتالیا در سال های پس از جنگ جهانی اول با چه مشکلاتی مواجه شد؟ تورم، بیکاری و اعتصاب و ناآرامی های کارگری.
۱۸. موسولینی چگونه در ایتالیا قدرت را به دست گرفت؟ چون حکومت پادشاهی مشروطه ی ایتالیا نمی توانست مشکلات را حل و فصل کند، روزنامه نگار و سیاستمداری به نام بنیتو موسولینی که رهبر حزب کوچکی موسوم به فاشیست بود، از فرصت استفاده کرد و قدرت را در آن کشور به دست گرفت.
۱۹. فاشیست ها چه گروهی بودند؟ فاشیست ها گروهی ملی گرای افراطی بودند که می خواستند دولت تک حزبی قدرتمند و متمرکزی در ایتالیا ایجاد کنند و برای آزادی و دموکراسی ارزش و اعتباری قائل نبودند.
۲۰. پادشاه ایتالیا به تشویق چه گروه هایی و چرا موسولینی را به نخست وزیری منصوب کرد؟ به تشویق صاحبان صنایع، زمین داران و نظامیان. زیرا خواستار دولتی مقتدر بودند.
۲۱. موسولینی پس از پیروزی در انتخابات مجلس، دست به چه اقداماتی زد؟ ۱- در مدت کوتاهی با از بین بردن احزاب رقیب، قدرت را یکپارچه کرد و خود را دوچه به معنای رهبر نامید ۲- او همچون سایر دیکتاتورها به کمک وسایل ارتباط جمعی و شگردهای تبلیغاتی گوناگون، مردم را تحت نظارت و مراقبت کامل حکومت در آورد ۳- با استفاده از یک سازمان امنیتی و پلیسی به سرکوب معترضان و مخالفان پرداخت.
۲۲. موسولینی به کدام یک از وعده های خود عمل کرد؟ کاهش بیکاری و تورم و پایان دادن به اعتصاب ها.
۲۳. در بُعد روابط خارجی موسولینی چه افکاری را در سر می پروراند؟ سودای احیای دوباره ی امپراتوری رم باستان و تسلط بر دریای مدیترانه و شمال آفریقا را در سر می پروراند.
۲۴. موسولینی در راستای احیای دوباره ی امپراتوری رم باستان و تسلط بر دریای مدیترانه و شمال آفریقا، چه اقدامی انجام داد؟ تجاوز نظامی به ایتوبی در آفریقا.
۲۵. پس از خاتمه ی جنگ بین الملل اول چه حکومتی در آلمان شکل گرفت و چرا آلمانی ها از آن ناخشنود بودند؟ حکومتی جمهوری در آلمان شکل گرفت. زیرا بسیاری از آلمانی ها از این حکومت به خاطر امضای پیمان تحقیرآمیز ورسای و گسترش رکود و بیکاری ناخشنود بودند.
۲۶. هیتلر رهبر کدام حزب بود؟ نازی.
۲۷. هیتلر رهبر حزب نازی، برای رسیدن به قدرت، بر چه مسائلی تأکید می کرد؟ با شور و حرارت بسیار مشکلات آلمان را به همراه راه حل های آن توضیح می داد و بر لغو پیمان ورسای و تجدید غرور و اقتدار ملی تأکید می کرد.
۲۸. نازی ها چه گروهی بودند و شعار آن ها چه بود؟ نازی ها همچون فاشیست ها، ملی گرایانی افراطی و نژادپرست بودند و یکی از شعارهای آنان که تأثیر نیرومندی بر آلمانی ها گذاشت، شعار «آلمان بیدار شو» بود.
۲۹. پس از موفقیت نازی ها در انتخابات مجلس، هیتلر با تمایل چه کسانی صدر اعظم آلمان شد؟ صاحبان صنایع، اشراف زمین دار و افسران ارتش.

۳۰. هیتلر پس از رسیدن به مقام صدراعظمی چه اقداماتی انجام داد؟ ۱- او نظام دیکتاتوری تک حزبی را در کشور برقرار کرد و خود را پیشوا خواند- تمام حزب های سیاسی به جز حزب نازی منحل و نیروی پلیس و سازمان های دولتی از افراد غیرنازی پاکسازی شدند ۳- مسئولیت امنیت داخلی بر عهده ی سازمان پلیس مخفی مخوفی موسوم به «گشتاپو» قرار گرفت ۴- اردوگاه های کار اجباری برای مخالفان بر پا گردید.
۳۱. هیتلر و نازی ها پس از به دست گرفتن زمام امور و لغو قرارداد ورسای برای متحول کردن اقتصاد آلمان چه اقداماتی انجام دادند؟ ساخت شبکه ی وسیعی از جاده ها و راه آهن، بنای مؤسسات عمومی و راه اندازی کارخانه های بزرگ به خصوص صنایع تسلیحاتی از جمله طرح های عمرانی و اقتصادی بود که انجام گرفت و به بحران رکود و بیکاری در آلمان پایان داد.
۳۲. هیتلر در بُعد نظامی چه اقداماتی انجام داد؟ ارتش و تشکیلات نظامی را گسترش داد و به سلاح ها و فناوری های پیشرفته ی جنگی مجهز کرد.
۳۳. هیتلر در بُعد روابط خارجی چه اقداماتی انجام داد؟ علاوه بر بستن پیمان های دوجانبه و یا چندجانبه با برخی کشورها، دست به اقدام های توسعه طلبانه سرحدی و سرزمینی زدند.
۳۴. به عقیده ی هیتلر، آلمان برای به دست آوردن فضای حیاتی باید چه کاری انجام دهد؟ باید سرزمین هایی را در اروپا فتح کند.
۳۵. اقدام ژاپنی ها در نیمه ی دوم قرن ۱۹ م چه بود؟ با عزم و اراده ای محکم مبادرت به انجام اصلاحات اساسی و اخذ تمدن جدید غربی کردند.
۳۶. انجام اصلاحات اساسی و اخذ تمدن جدید غربی توسط ژاپنی ها در نیمه ی دوم قرن ۱۹ م به چه نامی معروف شد؟ انقلاب میجی.
۳۷. پیامد های انقلاب میجی در ژاپن چه بود؟ ژاپن به لحاظ سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی متحول شد. در چارچوب قانون اساسی جدید، حکومتی مشروطه زمام امور را به دست گرفت و این کشور را به سرعت در مسیر توسعه ی صنعتی و تحول اقتصاد کشاورزی هدایت کرد. در نتیجه ی این تحولات، ژاپن در ابتدای سده ی ۲۰ م به کشوری نیرومند تبدیل شد و سیاست خارجی تهاجمی در پیش گرفت.
۳۸. پیروزی ژاپن بر امپراتوری قدرتمند روسیه چه پیامدی برای آنان داشت؟ انگیزه و جسارت ژاپنی ها را در حمله به دیگر کشورها تقویت کرد.
۳۹. پیروزی ژاپن بر کدام کشور انگیزه و جسارت ژاپنی ها را در حمله به دیگر کشورها تقویت کرد؟ امپراتوری قدرتمند روسیه.
۴۰. ژاپن در جنگ جهانی اول به کدام گروه پیوست؟ اتفاق مثلث.
۴۱. چرا در فاصله ی دو جنگ جهانی، نظامیان هدایت سیاست داخلی و خارجی ژاپن را در اختیار خود گرفتند و در جهت توسعه طلبی نظامی سوق دادند؟ چون اقتصاد ژاپن وابسته به واردات مواد خام بود، رشد صنعتی این کشور با قدرت نظامی و دریانوردی ارتباط تنگاتنگی داشت.
۴۲. در فاصله ی دو جنگ جهانی، چه کسانی هدایت سیاست داخلی و خارجی ژاپن را در اختیار گرفتند؟ نظامیان.
۴۳. تسلط نظامیان بر ژاپن در فاصله ی دو جنگ جهانی چه پیامدهایی به همراه داشت؟ آن ها به کشورهای همسایه از جمله چین لشکرکشی کردند، از جامعه ی ملل خارج شدند و به همراه آلمان و ایتالیا کشورهای محور را شکل دادند.
۴۴. کشورهای محور با حضور چه کشورهایی شکل گرفت؟ ژاپن، آلمان و ایتالیا.
۴۵. جنگ جهانی دوم چگونه آغاز شد؟ در اول سپتامبر ۱۹۳۹ ارتش آلمان برق آسا به لهستان یورش برد و نیمه ی غربی این کشور را تصرف کرد. بلافاصله انگلستان و فرانسه که به عنوان متفقین شناخته شدند به آلمان اعلان جنگ کردند.
۴۶. ایتالیا با حمله به کدام کشور وارد جنگ جهانی دوم شد؟ با حمله به فرانسه وارد جنگ شد.
۴۷. هیتلر پس از فتح پاریس چه درخواستی از انگلیسی ها کرد؟ از انگلیسی ها خواست که تسلیم شوند.
۴۸. چرچیل، نخست وزیر جدید انگلستان، برای مبارزه با هیتلر چه شیوه ای به کار گرفت؟ با سخنرانی های قاطع، مهیج و تأثیرگذار مردم کشورش را به مقابله با نازی ها فراخواند.
۴۹. نبرد آلمان و انگلیس در جنگ جهانی دوم چگونه بود؟ نبرد شدیدی در هوا، دریا و زیر دریا میان دو کشور درگرفت و نیروی هوایی آلمان چندین ماه به بمباران شدید انگلستان پرداخت اما انگلیسی ها سخت پایداری کردند و ضربه ی سنگینی به آن زدند.
۵۰. چگونه سرتاسر شمال آفریقا در جنگ جهانی دوم صحنه ی کارزار شد؟ با تهاجم نیروهای ایتالیایی و آلمانی به شمال آفریقا.
۵۱. بن بست جنگ با انگلستان در جبهه ی غرب، هیتلر را به چه کاری واداشت؟ هیتلر را واداشت که جبهه ی دیگری در شرق بگشاید. از این رو، ارتش نازی با نادیده گرفتن پیمان عدم تجاوز با شوروی، توفان آسا به خاک این کشور که تا آن زمان در جنگ بی طرف مانده بود، هجوم برد.

۵۲. برخورد ارتش استالین با نیروهای هیتلر چگونه بود؟ ارتش استالین که غافلگیر شده بود، ضربات و تلفات سنگینی را متحمل شد و آلمانی ها تا نزدیکی مسکو پیش رفتند، اما روس ها به خود آمدند و سرسختانه به مقاومت پرداختند.
۵۳. چه عواملی باعث شد شوروی ها پیشروی نیروهای آلمانی را متوقف و حملات متقابلی را آغاز کنند؟ آنان با بهره گیری از سرمای زود هنگام زمستان و کمک های تدارکاتی و تسلیحاتی انگلستان و آمریکا که از طریق خاک ایران به آن ها می رسید، پیشروی نیروهای آلمانی را متوقف و حملات متقابلی را آغاز کردند.
۵۴. همگام با تاخت و تازهای ارتش های آلمان و ایتالیا در اروپا و شمال آفریقا، نیروهای ژاپن دست به چه اقداماتی زدند؟ اقدام به عملیات نظامی گسترده ای در شرق و جنوب شرقی آسیا کردند و سرزمین ها و جزایر بسیاری را به تسخیر خود درآوردند.
۵۵. سیاست آمریکا در قبال جنگ جهانی دوم تا قبل از حمله ژاپنی ها به ناوگان آمریکا در پرل هاربر چه بود؟ آمریکا تا آن زمان به طور رسمی در جنگ بی طرف بود، اما در عین حال به انگلستان و فرانسه کمک های مالی، تدارکاتی و تجهیزاتی می کرد.
۵۶. پس از کدام واقعه، آمریکا به نفع متفقین وارد جنگ جهانی دوم شد؟ پس از حمله ی ژاپنی ها به ناوگان آمریکا در «پرل هاربر».
۵۷. ورود آمریکا به جنگ جهانی دوم چه پیامدهایی به دنبال داشت؟ با ورود آمریکا به جنگ، جبهه ی قدرتمندی در برابر کشورهای محور شکل گرفت و اوضاع را به سود متفقین تغییر داد. نیروهای متفق که اینک روحیه و توان دوچندانی پیدا کرده بودند، حملات متقابلی را در شمال آفریقا و اروپا علیه ارتش های محور آغاز کردند و به موفقیت های بزرگی دست یافتند. در اقیانوس آرام و جنوب شرقی آسیا نیز نیروهای آمریکایی در چندین نبرد مهم ژاپنی ها را شکست دادند و به عقب راندند.
۵۸. موفقیت های نظامی متفقین در سال ۱۹۴۳م چه بود؟ ایتالیا به زانو درآمد و بسیاری از سرزمین ها و کشورهای شرق اروپا از نیروهای محور پاکسازی شد. در سال بعد، نیروهای متفقین با پیاده شدن در خاک فرانسه و آزاد کردن این کشور، کمر آلمان نازی و هیتلر را شکستند.
۵۹. سرانجام هیتلر چه شد؟ با ورود نیروهای شوروی به برلین، هیتلر آشفته حال خودکشی کرد.
۶۰. دادگاه نورنبرگ چه بود؟ در این دادگاه که پس از جنگ جهانی دوم تشکیل شد، تعدادی از فرماندهان و سران حکومت آلمان به عنوان جنایتکار جنگی محاکمه و مجازات شدند.
۶۱. سرنوشت کشور آلمان پس از جنگ جهانی دوم چه شد؟ شوروی بخش شرقی و نیروهای انگلیسی و آمریکایی نیز بخش غربی آلمان را اشغال کردند.
۶۲. جنگ جهانی دوم چگونه به پایان رسید؟ هواپیماهای آمریکایی دو شهر هیروشیما و ناگاساکی ژاپن را که مسکون از جمعیت غیرنظامی بودند با بمب های اتمی نابود کردند تا جنگ جهانی دوم با این تراژدی وحشتناک به پایان رسد.
۶۳. آثار و نتایج جنگ دوم را ذکر کنید؟ حدود ۴۰ تا ۵۰ میلیون نفر انسان بر اثر این جنگ کشته شدند. تلفات روس ها و آلمانی ها در این جنگ بیش از سایر ملت ها بود. بسیاری از کشورهای اروپایی و برخی از کشورهای جنوب شرقی آسیا نیز به شدت صدمه دیدند. گرسنگی، بیماری های مسری، آواره گی و اختلال های روحی و روانی دیگر مصیبت های ناشی از جنگ بود که بسیاری از مردم جهان را سخت آزار داد.
۶۴. سیاست ایران در قبال جنگ جهانی دوم چه بود؟ دولت ایران اعلان بی طرفی کرد.
۶۵. روابط ایران و آلمان در آستانه شروع جنگ جهانی دوم چگونه بود؟ در آن زمان کشور ما روابط بازرگانی گسترده ای با آلمان داشت و تعداد زیادی از کارشناسان (تکنسین های) آلمانی در ایران مشغول کار بودند.
۶۶. چه عاملی در جریان جنگ جهانی دوم اعتراض حکومت رضاشاه را برانگیخت و باعث شد که ایران از طریق شوروی به تجارتش با آلمان ادامه دهد؟ تلاش های انگلستان برای جلوگیری از داد و ستد آلمان با کشورهای بی طرف.
۶۷. چرا با حمله ی هیتلر به شوروی، یکبار دیگر شوروی و انگلستان علیه میهن ما متحد شدند؟ در پی هجوم ارتش نازی به خاک شوروی، حفاظت از منابع نفت باکو برای روس ها و منابع نفت جنوب ایران برای انگلیس ها اهمیت حیاتی یافت. از سوی دیگر خاک ایران مناسب ترین مسیر برای رساندن کمک های تسلیحاتی و تدارکاتی متفقین به نیروهای شوروی بود.
۶۸. علت تصرف ایران توسط شوروی و انگلیس در جریان جنگ جهانی دوم چه بود؟ در حالی که ارتش آلمان در خاک شوروی به سوی ایران پیشروی می کرد، دولت های شوروی و انگلستان از حکومت ایران تقاضا کردند که آلمانی ها را اخراج و علیه هیتلر دست به اقدام خصمانه بزند. چون

سؤالات تشریحی تاریخ (۳) دوازدهم انسانی (دروس ۷ تا ۱۲)

حکومت رضاشاه به این درخواست توجهی نکرد، نیروهای شوروی و انگلستان در سوم شهریور ۱۳۲۰ از شمال و جنوب به ایران هجوم آوردند. ارتش ایران مقاومت چندانی نکرد و به سرعت تسلیم شد.

۶۹. **سرنوشت رضاشاه پس از اشغال ایران توسط نیروهای متفقین چه شد؟** رضاشاه به نفع پسرش محمدرضا از سلطنت کناره گیری کرد و به جزیره ی موریس در جنوب غربی اقیانوس هند تبعید شد.

۷۰. **پس از پایان جنگ جهانی دوم، بر پایه ی توافق هایی که از پیش میان سران متفقین صورت گرفته بود چه تصمیماتی اتخاذ شد؟** شوروی تسلط سیاسی نظامی خود را بر اروپای شرقی برقرار کرد. آلمان نیز به دو بخش شرقی و غربی تقسیم شد؛ روس ها نیمه ی شرقی و سایر دولت های متفق نیمه ی غربی آن را تحت سلطه ی خود گرفتند.

۷۱. **سران متفقین در کدام شهر در خصوص تأسیس سازمانی جهانی با عنوان ملل متحد به توافق رسیدند؟** سان فرانسیسکو آمریکا.

۷۲. **هدف از تأسیس سازمان ملل متحد چه بود؟** مسئولیت صلح و همکاری میان کشورها را عهده دار شود.

۷۳. **نقش شوروی و آمریکا پس از جنگ جهانی دوم در جهان به چه صورتی درآمد؟** آمریکا به اتکای قدرت سیاسی، اقتصادی و نظامی فزاینده ی خود رهبری جهان غرب یا کشورهای دارای نظام سرمایه داری (بلوک غرب) را برعهده گرفت. شوروی نیز رهبر کشورهای کمونیستی (بلوک شرق) شد.

۷۴. **همکاری و وحدت شوروی با دیگر قدرت های متفق در زمان جنگ جهانی دوم به چه واسطه ای بود؟** به واسطه ی ضرورت مقابله با دشمن مشترک یعنی فاشیسم و نازیسم صورت گرفته بود.

۷۵. **جنگ سرد چگونه آغاز شد؟** همکاری و وحدت شوروی با دیگر قدرت های متفق در زمان جنگ جهانی دوم به واسطه ی ضرورت مقابله با دشمن مشترک یعنی فاشیسم و نازیسم صورت گرفته بود. با از میان رفتن دشمن مشترک، رقابت و بی اعتمادی شدیدی میان شوروی و کشورهای اقماری آن از یک سو و آمریکا و کشورهای تحت حمایت آن از سوی دیگر در گرفت و تا سقوط دیوار برلین و فروپاشی نظام کمونیسم ادامه یافت. این دوره از تاریخ به عصر جنگ سرد معروف شده است.

۷۶. **جنگ سرد میان چه کسانی آغاز شد؟** میان شوروی و کشورهای اقماری آن از یک سو و آمریکا و کشورهای تحت حمایت آن از سوی دیگر.

۷۷. **جنگ سرد چه تا زمانی ادامه یافت؟** تا سقوط دیوار برلین و فروپاشی نظام کمونیسم.

۷۸. **در دوران جنگ سرد، آمریکا و شوروی و کشورهای دو بلوک غرب و شرق از چه طریقی به رویارویی پرداختند؟** از طریق مسابقه ی تسلیحاتی و علمی، برقراری اتحادها و پیمان های سیاسی - نظامی مانند ناتو و ورشو، جنگ تبلیغاتی شدید و رقابت های اقتصادی به رویارویی پرداختند و از برخورد مستقیم نظامی با یکدیگر اجتناب کردند.

۷۹. **چه عواملی موجب رشد سریع اقتصادی و صنعتی کشورهای اروپای غربی در سال های پس از جنگ جهانی دوم شد؟** کشورهای اروپای غربی پس از پایان جنگ، بی درنگ با کار سخت، برنامه ریزی مؤثر و هوشمندانه، انجام اصلاحات اجتماعی و دریافت کمک های اقتصادی از آمریکا، بازسازی را آغاز کردند و به سرعت در مسیر رشد و رونق علمی، فناوری و اقتصادی قرار گرفتند.

۸۰. **پیامد سیاسی جنگ جهانی دوم چه بود؟** از نظر سیاسی دموکراسی توسعه پیدا کرد و حکومت های آزاد و مردمی گسترش یافت.

۸۱. **ژاپن، پس از شکست در جنگ جهانی دوم به اشغال کدام کشور درآمد؟** آمریکا.

۸۲. **چه عواملی موجب رشد سریع اقتصادی و صنعتی ژاپن در سال های پس از جنگ جهانی دوم شد؟** قانون اساسی جدید این کشور، دموکراسی را تقویت و قدرت سیاسی را از اختیار امپراتور و فرماندهان نظامی خارج کرد و به نمایندگان منتخب ملت سپرد. ژاپنی ها با سخت کوشی و برنامه ریزی دقیق به صورت موفق ترین قدرت پیشرو اقتصادی در جهان درآمدند.

۸۳. **جمهوری خلق چین چگونه تأسیس شد؟** پس از شکست و تسلیم شدن ژاپن، جنگ داخلی در چین میان ملی گرایان و کمونیست ها شدت یافت. آمریکا از ملی گرایان و شوروی از کمونیست ها پشتیبانی می کرد. سرانجام کمونیست ها به رهبری مائو بر ملی گراها پیروز شدند و جمهوری خلق چین را تأسیس کردند.

۸۴. **در هندوستان، حزب کنگره ی ملی به رهبری چه کسی خواستار استقلال کامل هند از انگلستان شد؟** مهاتما گاندی.

۸۵. **جنبش های استقلال طلبی بعد از جنگ جهانی دوم در کدام مناطق سربر آوردند؟** در جنوب شرقی آسیا و قاره ی آفریقا.

سؤالات تشریحی تاریخ (۳) دوازدهم انسانی (دروس ۷ تا ۱۲)

۸۶. در کدام کشور، دولت فرانسه تلاش کرد با استفاده از نیروی نظامی جنبش استقلال خواهی آن کشور را سرکوب کند؟ الجزایر.
۸۷. یکی از مسائل مهم منطقه ی خاورمیانه و جهان اسلام در سده ی ۲۰ م چیست؟ اشغال کشور مسلمان فلسطین و تأسیس رژیم غاصب اسرائیل.
۸۸. انگلستان در سال ۱۹۱۷ م با صدور اعلامیه بالفور چه مسائلی را اعلام کرد؟ انگلستان در سال ۱۹۱۷ م با صدور اعلامیه ی بالفور نظر مساعد خود را با ایجاد سرزمین یهودی در فلسطین اعلام کرد.
۸۹. دوران قیمومیت انگلستان بر فلسطین در سال های پس از جنگ جهانی اول چه پیامدهایی داشت؟ یهودیان بیشتری به این کشور مهاجرت کردند و با خرید و تصرف زمین های وسیع بر اقتصاد آنجا مسلط شدند.
۹۰. دولت صهیونیستی اسرائیل چگونه شکل گرفت؟ پس از آن که سازمان ملل متحد پیشنهاد تقسیم سرزمین فلسطین به دو کشور یهودی و عربی را تصویب کرد، دولت صهیونیستی اسرائیل شکل گرفت.
۹۱. مبارزه مردم فلسطین برای آزادی سرزمین خویش از اشغال صهیونیست ها از چه زمانی آغاز شد؟ با تشکیل دولت اسرائیل.
۹۲. عکس العمل اعراب نسبت به تشکیل دولت اسرائیل چه بود؟ برخی از کشورهای عرب مانند مصر، سوریه و اردن در حمایت از فلسطینیان با اسرائیل که توسط دولت های غربی به خصوص آمریکا و انگلستان پشتیبانی می شد وارد جنگ شدند اما شکست خوردند. پس از آن برخی دولت های عرب تمایل به مذاکره و سازش با رژیم صهیونیستی یافتند.
۹۳. نخستین رئیس جمهور یک کشور عرب و مسلمان که با وساطت آمریکا با اسرائیل پیمان صلح امضا کرد که بود؟ انورسادات رئیس جمهور مصر.
۹۴. رئیس سازمان آزادیبخش فلسطین که به روند سازش با اسرائیل پیوست که بود؟ یاسر عرفات.

درس ۹

۱. چه عواملی اهمیت و ارزش تسلط و دسترسی به منابع نفت را بیش از گذشته برای سیاستمداران و رهبران کشورهای قدرتمند آشکار ساخت؟ جنگ های جهانی اول و دوم.
۲. چه عاملی در اوایل سده ی ۲۰ م، توجه کشورهای استعمارگر و صاحبان صنایع بزرگ را بیش از گذشته به منطقه خاورمیانه و ایران جلب کرد؟ کشف معادن نفت.
۳. در زمان مظفردالدین شاه، امتیاز کشف و استخراج نفت و گاز در سرتاسر ایران با چه شرایطی و به چه کسی واگذار شد؟ به مدت ۶۰ سال در برابر پرداخت ۲۰ هزار لیره ی نقد، ۲۰ هزار لیره به شکل سهام ۱۶٪ سود خالص سالانه به دولت ایران به یک سرمایه دار انگلیسی به نام ویلیام ناکس داریسی واگذار شد.
۴. فعالیت های انگلیسی ها برای یافتن منابع نفت در مناطق مختلف ایران در کجا به نتیجه رسید؟ با فوران کردن نخستین حلقه چاه نفت در منطقه ی مسجدسلیمان به نتیجه رسید.
۵. پس از دستیابی انگلیسی ها به نفت در ایران، چه شرکتی تشکیل شد و چه اقداماتی انجام داد؟ شرکت جدیدی به نام «شرکت نفت پارس و انگلیس» تشکیل شد. این شرکت چاه های زیادی در مسجدسلیمان حفر نمود و خط لوله ای هم از آن جا تا آبادان کشید.
۶. چرا دولت انگلستان سهام شرکت نفت پارس و انگلیس را خریداری کرد و دارای حق نظارت کامل بر شرکت گردید؟ پس از آن که به ارزش منابع عظیم نفت ایران و اهمیت آن برای نیروی دریایی خود آگاه شد، ۵۱٪ سهام این شرکت را خریداری کرد و دارای حق نظارت کامل بر شرکت گردید.
۷. پیامد خریداری سهام شرکت نفت پارس و انگلیس توسط دولت انگلستان چه بود؟ شرکت نفت ایران و انگلیس به صورت بازوی پر قدرت اقتصادی و سیاسی دولت انگلیس، زمینه ی اعمال نفوذ و مداخله ی بیشتر انگلیسی ها را در ایران فراهم آورد.
۸. چرا رضاشاه امتیازنامه ی داریسی را یک طرفه لغو کرد و قرارداد نفتی دیگری را با انگلستان منعقد نمود؟ در سال های پس از انقلاب مشروطه، همواره میان دولت ایران و انگلیس اختلافات دامنه داری در خصوص نحوه ی عملکرد شرکت نفت ایران و انگلیس و پرداخت سهم ایران وجود داشت. در نتیجه ی چنین اختلافاتی بود که رضاشاه امتیازنامه ی داریسی را یک طرفه لغو کرد.

۹. در قرارداد جدید نفتی رضاشاه با انگلستان چه تغییراتی نسبت به قرارداد داری صورت گرفت؟ در قرارداد جدید سهم ایران نسبت به قرارداد قبلی اندکی افزایش یافت و منطقه ی جغرافیایی قرارداد به میدان های نفتی شناخته شده ی جنوب کشور محدود گردید، اما در عوض ۳۰ سال بر مدت قرارداد افزوده شد.
۱۰. نیروهای متفقین پس از اشغال ایران در شهریور ۱۳۲۰ و برکناری و تبعید رضاشاه از کشور، دست به چه اقداماتی زدند؟ کنترل مستقیم راه های اصلی خلیج فارس به مرزهای شوروی و حفاظت از چاه ها و تأسیسات نفت جنوب را به دست گرفتند. آنان همچنین برخی از شخصیت های ایرانی هوادار دولت های محور و تعدادی از آلمانی های فعال در ایران را بازداشت کردند.
۱۱. نیروهای متفقین پس از اشغال ایران در شهریور ۱۳۲۰ بر چه مسائلی تأکید کردند و چه وعده ای دادند؟ متفقین ضمن تأکید بر عدم مداخله در اداره امور کشور، تمامیت ارضی ایران را تضمین کردند و وعده دادند که ظرف شش ماه پس از پایان جنگ، نیروهایشان را بیرون خواهند برد.
۱۲. چه عواملی پس تصرف ایران توسط متفقین در شهریور ۱۳۲۰ موجب بروز مشکلات و اعتراض های خیابانی متعددی در شهرهای مختلف کشور شد؟ کمبود و گرانی مواد غذایی و به ویژه نان در زمان جنگ جهانی دوم.
۱۳. محمدرضا شاه پهلوی در ابتدای سلطنتش به منظور تحکیم جایگاه خویش، دست به چه اقداماتی زد؟ ۱- هنگام ادای سوگند در مجلس شورای ملی سوگند خورد که مطابق قانون اساسی به عنوان یک پادشاه مشروطه، فقط سلطنت کند و نه حکومت ۲- او املاکی را که پدرش تصرف کرده بود، در اختیار دولت نهاد که به صاحبانش بازگردانده شود ۳- به مراجع تقلید اطمینان داد که حکومت او حجاب را محدود یا ممنوع نخواهد کرد.
۱۴. اوضاع سیاسی کشور در فاصله ی سال های ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۲ چگونه بود؟ شاه فقط بر ارتش مسلط بود، نظارت و قدرت اداری و اجرایی کشور در اختیار مجلس شورای ملی و هیئت دولت بود. اعیان و اشراف زمین دار و غیرزمین دار در مجلس، کابینه و در سطح محلی، قدرت و نفوذ زیادی داشتند. مطبوعات و احزاب نیز به صورت گسترده و با شور و شوق فراوان به فعالیت پرداختند و نقش مؤثری را در تحولات سیاسی و اجتماعی ایفا کردند.
۱۵. در دوران اشغال ایران توسط نیروهای متفقین در زمان جنگ جهانی دوم، دولت های آمریکا و شوروی بر سر چه مسائلی با یکدیگر رقابت شدیدی داشتند؟ امتیاز استخراج نفت شمال.
۱۶. در پی رقابت شدیدی میان دولت های آمریکا و شوروی برای کسب امتیاز استخراج نفت شمال، نمایندگان مجلس چه طرحی را به تصویب رساندند؟ نمایندگان مجلس شورای ملی به پیشنهاد دکتر محمد مصدق طرحی را به تصویب رساندند که دولت را از مذاکره و انعقاد قرارداد با کشورهای خارجی در خصوص نفت ایران بدون تأیید و تصویب مجلس منع می کرد.
۱۷. مصوبه ی عدم مذاکره و انعقاد قرارداد با کشورهای خارجی در خصوص نفت ایران بدون تأیید و تصویب مجلس، به چه منزله ای بود؟ این مصوبه به منزله ی اتخاذ سیاست «موازنه منفی» یعنی ایستادگی در برابر امتیازخواهی دولت های سلطه جو بود و دقیقاً خلاف سیاست «موازنه مثبت» تلقی می شد که تسلیم شدن در برابر قدرت های بزرگ و اعطای امتیاز به آنها را توصیه می کرد.
۱۸. احمد قوام (قوام السلطنه) نخست وزیر وقت برای خروج نیروهای شوروی از ایران پس از جنگ جهانی دوم چه اقدامی انجام داد؟ طی موافقت نامه ای امتیاز نفت شمال را به شوروی واگذار کرد.
۱۹. چرا احمد قوام (قوام السلطنه) نخست وزیر وقت، طی موافقت نامه ای امتیاز نفت شمال را به شوروی واگذار کرد؟ چون پس از پایان جنگ جهانی دوم، شوروی نمی خواست بدون گرفتن امتیاز، نیروهایش را از ایران خارج کند.
۲۰. عکس العمل نمایندگان مجلس در برابر واگذاری امتیاز نفت شمال به شوروی چه بود؟ نمایندگان مجلس نه تنها موافقت نامه ی مذکور را رد کردند، بلکه واگذاری هرگونه امتیاز استخراج نفت و مشتقات آن را به خارجی ها ممنوع کردند.
۲۱. نمایندگان مجلس شورای ملی در جریان مخالفت با اعطای امتیاز نفت شمال به شوروی دولت را به انجام چه کاری مکلف ساختند؟ دولت را مکلف ساختند که برای استیفای حقوق ملی در موضوع نفت جنوب، مذاکره و اقدامات لازم را انجام دهد.
۲۲. قراردادی الحاقی (گس- گلشائیان) چگونه تدوین و امضا شد؟ پس از مذاکراتی که میان نماینده ی دولت ایران و نماینده ی شرکت نفت ایران و انگلیس به هدف بازنگری در قرارداد نفت جنوب و تأمین منافع ایران صورت گرفت.

۲۳. چرا معدودی از نمایندگان مخالف مجلس شورای ملی مانع از رأی گیری قرارداد الحاقی (گس- گلشائیان) شدند؟ چون این قرارداد اندکی معاهده نفتی ۱۳۱۲ ش. را تعدیل کرد که تأمین کننده ی حقوق و منافع کشور ما نبود.
۲۴. در مجلس شانزدهم، چه کسانی با مخالفت خود با قرارداد الحاقی (گس- گلشائیان) از تصویب آن جلوگیری کردند؟ اقلیتی از نمایندگان عضو جبهه ملی به رهبری دکتر مصدق.
۲۵. علل مهم مخالفت با قرارداد الحاقی (گس- گلشائیان) چه بود؟ زیرا این قرارداد علاوه بر نادیده گرفتن حقوق مادی مردم ایران، به نوعی حاکمیت ملی و استقلال کشور را نقض کرده و به تسلط بیگانگان بر منابع و صنعت نفت مشروعیت می بخشید.
۲۶. چه کسانی طرح ملی شدن صنعت نفت ایران را پیشنهاد کردند؟ نمایندگان مخالف قرارداد الحاقی در مجلس شانزدهم، ضمن مخالفت با این قرارداد، طرح ملی شدن صنعت نفت ایران را پیشنهاد کردند.
۲۷. عکس العمل جامعه ی ایران نسبت به طرح ملی شدن صنعت نفت ایران چه بود؟ این طرح با استقبال گسترده ی شخصیت ها، قشرها و گروه های مختلف سیاسی، ملی و مذهبی روبه رو شد. بسیاری از مطبوعات نیز به پشتیبانی از آن پرداختند و تظاهرات و اعتصاب هایی در مخالفت با قرارداد الحاقی و طرفداری از ملی شدن صنعت نفت برپا گردید.
۲۸. عکس العمل آیت الله کاشانی نسبت به طرح ملی شدن صنعت نفت ایران چه بود؟ آیت الله سید ابوالقاسم کاشانی با جدیت تمام از جنبش ملی شدن صنعت نفت حمایت کرد. وی از طریق اعلامیه ای مبارزه برای ملی شدن نفت را تکلیف دینی و وطنی ملت ایران برشمرد و در پی آن تعدادی از علما نیز نظر او را تأیید کردند.
۲۹. عکس العمل انگلستان و عوامل داخلی نسبت به طرح ملی شدن صنعت نفت ایران چه بود؟ انگلستان و عوامل داخلی آن برای حفظ منافع استعماری خود و جلوگیری از استیفای حقوق ملت ایران به تکاپو افتادند. سپهد حاجعلی رزم آرا در مقام نخست وزیر (تیر تا اسفند ۱۳۲۹) از سیاست انگلستان جانبداری و به شدت با ملی شدن صنعت نفت مخالفت می کرد.
۳۰. سپهد حاجعلی رزم آرا نخست وزیر وقت، چرا و توسط چه کسی و از چه گروهی به قتل رسید؟ به علت جانبداری از سیاست انگلستان و مخالفت با ملی شدن صنعت نفت توسط خلیل طهماسبی یکی از اعضای جمعیت فداییان اسلام به قتل رسید.
۳۱. مهم ترین پیامد قتل رزم آرا (۱۶ اسفند ۱۳۲۹) چه بود؟ مهم ترین مانع بر سر راه ملی شدن صنعت نفت برداشته شد. چند روز بعد از قتل رزم آرا، نخست مجلس شورای ملی (۲۴ اسفند ۱۳۲۹) و سپس مجلس سنا در ۲۹ اسفند ۱۳۲۹ طرح ملی شدن صنعت نفت را تصویب کردند و جنبش ضداستعماری ملت ایران در گام نخست به پیروزی رسید.
۳۲. به دنبال کدام حادثه در ۱۶ اسفند ۱۳۲۹ نخست مجلس شورای ملی (۲۴ اسفند ۱۳۲۹) و سپس مجلس سنا در ۲۹ اسفند ۱۳۲۹ طرح ملی شدن صنعت نفت را تصویب کردند؟ قتل رزم آرا نخست وزیر وقت.
۳۳. چه عواملی تأثیر بسزایی بر خیزش ملت ایران برای استیفای حقوق ملی خود در جریان ملی شدن صنعت نفت داشت؟ پیروزی جنبش های ضداستعماری مردم هندوستان علیه استعمار پیر (انگلیس) و نیز موفقیت حرکت های استقلال طلبی در برخی از کشورهای آسیایی و آفریقایی.
۳۴. چه عواملی باعث نخست وزیری دکتر مصدق در اردیبهشت ۱۳۳۰ شد؟ به واسطه ی حمایت گسترده ی افکار عمومی، اتحاد و همکاری تنگاتنگ نیروهای ملی و مذهبی و پشتیبانی قاطع آیت الله کاشانی، دکتر مصدق نخست وزیر شد.
۳۵. هدف از نخست وزیری دکتر مصدق چه بود؟ تا قانون ملی شدن صنعت نفت و خلع ید از شرکت نفت ایران و انگلیس را با قاطعیت به اجرا درآورد.
۳۶. اقدامات دولت دکتر مصدق پس از روی کار آمدن چه بود؟ بی درنگ هیئتی را به ریاست مهندس مهدی بازرگان به خوزستان فرستاد تا مراکز و تأسیسات نفت را از اختیار شرکت نفت ایران و انگلیس خارج نماید.
۳۷. انگلیسی ها برای جلوگیری از تصویب و اجرای قانون ملی شدن نفت چه اقداماتی انجام دادند؟ ۱- تحریک کارگران صنعت نفت به اعتصاب گسترده از طریق منع شرکت نفت ایران و انگلیس از پرداخت فوق العاده دستمزد آنان ۲- فرستادن کشتی های جنگی خود به خلیج فارس و بنادر ایران و تهدید نظامی ۳- طرح شکایت از ایران در مجامع بین المللی ۴- تهدید اقتصادی ایران با تعطیلی شعب بانک انگلیس، خارج کردن سرمایه های شرکت نفت و تحریم خرید نفت.

۳۸. دولت دکتر مصدق برای مقابله با تهدیدات و تحریم های اقتصادی انگلستان دست به چه اقدامی زد؟ برنامه ی اقتصاد بدون نفت را به اجرا گذاشت.
۳۹. چه عواملی باعث گردید که شورای امنیت سازمان ملل متحد و سپس دیوان بین المللی لاهه در جریان شکایت انگلستان از ایران در جریان ملی شدن صنعت نفت به سود کشور ما رأی صادر کنند؟ دفاع منطقی و مستدل نخست وزیر و وکلای حقوقی ایران.
۴۰. دولت ایران پس از پیروزی در دادگاه لاهه چه درخواستی از انگلستان کرد؟ از انگلستان خواست که بدهی های شرکت نفت و خسارات ناشی از تاخیر و غیره را بپردازد و چون دولت انگلیس این تقاضا را نپذیرفت، اقدام به قطع رابطه ی سیاسی با لندن کرد.
۴۱. چرا دکتر مصدق در تیرماه ۱۳۳۱ از مقام نخست وزیری استعفا داد؟ در تیر ۱۳۳۱ دکتر مصدق برای کاستن از نفوذ و قدرت دربار و مقابله با کارشکنی های آن در اداره ی امور کشور، از محمدرضا شاه پهلوی خواست که اختیار وزارت جنگ و فرماندهی ارتش را به او بسپارد و چون شاه با تقاضایش مخالفت ورزید، از مقام خود استعفا کرد.
۴۲. چرا دکتر مصدق در دوره اول نخست وزیری خود از شاه در خواست کرد که اختیار وزارت جنگ و فرماندهی ارتش را به او بسپارد؟ برای کاستن از نفوذ و قدرت دربار و مقابله با کارشکنی های آن در اداره ی امور کشور.
۴۳. پس از استعفای دکتر مصدق در دور اول نخست وزیری، شاه چه کسی را مامور تشکیل دولت کرد؟ احمد قوام (قوام السلطنه).
۴۴. عکس العمل آیت الله کاشانی در برابر نخست وزیری قوام چه بود؟ آیت الله کاشانی ضمن مخالفت با استعفای دکتر مصدق و نخست وزیری قوام، مردم را به مبارزه فراخواند و اعلام کرد اگر قوام کناره گیری نکند، اعلام جهاد می کنم و خودم کفن پوشیده، با ملت در پیکار شرکت می کنم.
۴۵. قیام ۳۰ تیر ۱۳۳۱ را توضیح دهید؟ در روز ۳۰ تیر ۱۳۳۱ مردم به خیابان ها ریختند. نیروهای نظامی و انتظامی به سرکوب تظاهرکنندگان پرداختند و عده ای را به خاک و خون کشیدند.
۴۶. نتایج قیام ۳۰ تیر ۱۳۳۱ را ذکر کنید؟ با ادامه ی تظاهرات و اعتراض نمایندگان طرفدار نهضت ملی در مجلس شورای ملی، شاه که موقعیت خود را در خطر می دید ناچار با استعفای قوام و بازگشت مجدد دکتر مصدق رضایت داد.
۴۷. دکتر مصدق پس از نخست وزیری مجدد، بعد واقعه ی ۳۰ تیر، چه اقداماتی انجام داد؟ وزارت جنگ و فرماندهی نیروهای مسلح را در اختیار گرفت. او همچنین بودجه ی دربار را قطع و شاه را از برقراری ارتباط با سفرای خارجی منع کرد.
۴۸. نهضت ملی شدن صنعت نفت با اتحاد و یکپارچگی احزاب و گروه های مختلف سیاسی و مذهبی بر چه محوری آغاز شد؟ بر محور مبارزه با استعمار انگلیس.
۴۹. رهبران گروه های ملی و مذهبی در جریان ملی شدن صنعت نفت در ایران چه کسانی بودند؟ رهبر ملی دکتر مصدق و رهبر مذهبی آیت الله کاشانی.
۵۰. چرا همکاری و اتحاد رهبران، شخصیت ها، احزاب و گروه های دست اندر کار نهضت ملی شدن صنعت نفت به تفرقه و دشمنی تبدیل شد؟ بر اثر غلبه ی روحیه ی لجاجت، خودمحوری، قدرت طلبی و منفعت جویی های فردی و گروهی به تفرقه و دشمنی تبدیل گردید.
۵۱. چگونه بعد از قیام ۳۰ تیر منافع کشور و اهداف ملی شدن نفت به فراموشی سپرده شود؟ با گسترش اختلاف ها و نزاع های سیاسی میان شخصیت ها و گروه های ملی و مذهبی.
۵۲. دشمنان خارجی و عوامل داخلی آنان با بهره گیری از چه عواملی بر تلاش هایشان برای نابودی نهضت و سرنگونی دولت دکتر مصدق افزودند؟ بهره گیری از تداوم و گسترش اختلاف و نزاع میان دکتر مصدق و آیت الله کاشانی و یاران و نزدیکان این دو شخصیت ملی و مذهبی.
۵۳. آمریکا از چه زمانی سیاست فعالی را در خصوص ایران اتخاذ کرده بود؟ از زمان جنگ جهانی دوم.
۵۴. سیاست آمریکا در برابر دولت مصدق چه بود؟ از دولت انگلستان جانبداری کرد و با آن کشور در براندازی دولت مصدق متحد شد.
۵۵. طراحی کودتای ۲۸ مرداد حاصل توافق کدام کشورها بود؟ آمریکا و انگلیس.
۵۶. پس از ملاقات ها و مذاکرات نمایندگان و مأموران انگلیسی و آمریکایی، آن دو کشور در اواخر سال ۱۳۳۱ در چه زمینه ای به توافق رسیدند؟ درباره سرنگونی دولت مصدق و انتصاب سرلشکر فضل الله زاهدی به نخست وزیری به توافق رسیدند.

۵۷. طرح مشترک آمریکا و انگلیس برای سرنگونی دولت مصدق چه بود؟ براساس این طرح مشترک، ایجاد آشوب های خیابانی در ایران و به راه انداختن جنگ روانی علیه مصدق در مطبوعات در دستور کار شبکه ی جاسوسی دو کشور قرار گرفت. علاوه بر آن، از طریق اشرف پهلوی و ژنرال نورمن شوارتسکف آمریکایی، محمدرضا پهلوی را که در ابتدا در پذیرش کودتا مردد بود، متقاعد کردند که با کودتا موافقت کند.
۵۸. مقدمات اجرای کودتا ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ چگونه فراهم شد؟ با ورود مأمور ویژه ی سیا به ایران در اواسط تیر ۱۳۳۲ و ملاقات او با فضل الله زاهدی.
۵۹. دولت دکتر مصدق چگونه سرنگون شد؟ با نقشه و حمایت سیاسی و مالی دولت های انگلستان و آمریکا و عوامل داخلی آنان، در ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ واحدهایی از ارتش به فرماندهی سرلشکر فضل الله زاهدی علیه دولت دکتر مصدق اقدام به کودتا کردند. کودتاچیان که از پشتیبانی سازماندهی شده گروه هایی از طرفداران شاه و و دربار برخوردار بودند، مراکز مهم دولتی را در پایتخت تسخیر و و دولت دکتر مصدق را سرنگون کردند.
۶۰. پس از موفقیت کودتا ۲۸ مرداد، دولت زاهدی دست به چه اقداماتی زد؟ اعلام حکومت نظامی کرد. دکتر مصدق و تعدادی از همکاران و یاران نزدیکش دستگیر و سپس محاکمه گردیدند. احزاب و گروه های سیاسی و روزنامه های مخالف غیرقانونی و منحل شدند.
۶۱. پس از کودتای ۲۸ مرداد، وضعیت نفت ایران به چه شکلی درآمد؟ حکومت پهلوی با انگلستان و آمریکا در خصوص مسئله ی نفت به توافق رسید و به موجب قراردادی، تولید و فروش نفت ایران را به کنسرسیومی از شرکت های نفتی انگلیسی، آمریکایی، هلندی و فرانسوی واگذار کرد.
۶۲. قرارداد کنسرسیوم نفتی چه بود؟ براساس این قرارداد مقرر شد کنسرسیوم به مدت ۲۵ سال نفت ایران را استخراج و به فروش برساند و نیمی از سود خالص خود را به کشور ما بپردازد.
۶۳. نهضت مقاومت ملی توسط چه کسانی به وجود آمد؟ پس از کودتا، گروهی از شخصیت های ملی و مذهبی و از جمله تعدادی از استادان دانشگاه تشکلی را به نام نهضت مقاومت ملی پایه گذاری کردند.
۶۴. چرا در ۱۶ آذر سال ۱۳۳۲ دانشجویان دانشگاه تهران تظاهرات کردند؟ در ۱۶ آذر ۱۳۳۲ گروهی از دانشجویان دانشگاه تهران در اعتراض به برقراری روابط سیاسی مجدد با انگلستان و سفر معاون رئیس جمهور آمریکا (ریچارد نیکسون) به ایران به تظاهرات پرداختند که در جریان آن سه تن از دانشجویان به شهادت رسیدند.
- درس ۱۰
- در سال های پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ تا اوایل دهه ی ۱۳۴۰ دولت آمریکا از چه طریقی زمینه ی تسلط بر ایران و حفظ و تقویت این حکومت را فراهم کرد؟ از طریق وادار کردن حکومت پهلوی به اجرای برنامه های پیشنهادی خود.
  - برنامه های آمریکا برای تسلط بر ایران و حفظ و تقویت حکومت پهلوی را ذکر کنید؟ ۱- پیوستن ایران به پیمان بغداد (ستو) ۲- تأسیس سازمان اطلاعات و امنیت کشور (ساواک) ۳- اعطای کمک های نظامی و مالی به ایران ۴- اجرای پاره ای اصلاحات در ایران.
  - برنامه های آمریکا در ایران پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ تا اوایل دهه ی ۱۳۴۰ چه اهدافی را دنبال می کرد؟ این برنامه ها، علاوه بر حفظ حکومت پهلوی و تداوم سلطه ی آمریکا، هدف مقابله با نفوذ شوروی در ایران را نیز دنبال می کرد.
  - نخستین مرحله از برنامه های اصلاحی آمریکا با چه عنوانی و از زمان نخست وزیری چه کسی آغاز شد؟ با عنوان اصلاحات ارضی در زمان نخست وزیری علی امینی آغاز شد.
  - در فروردین ۱۳۴۰ شاه از کدام حادثه برای طرح لایحه انجمن های ایالتی و ولایتی استفاده کرد؟ رحلت آیت الله بروجردی.
  - چه عاملی منجر به برکناری علی امینی از نخست وزیری شد و چه کسی جانشین وی شد؟ رقابت شاه و علی امینی، سرانجام به برکناری امینی انجامید و امیراسدالله علم که مورد اعتماد شاه بود نخست وزیر و مأمور اجرای اصلاحات شد.
  - در آغاز نخست وزیری اسدالله علم کدام موضوع در دستور کار دولت علم قرار گرفت؟ اصلاح قانون انتخابات انجمن های ایالتی و ولایتی.
  - تصویب نامه ی قانون انتخابات انجمن های ایالتی و ولایتی، چه تغییراتی در انتخابات انجمن ها ایجاد کرد؟ ۱- برداشتن دو قید مسلمان بودن و مرد بودن از شرایط انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان ۲- حذف قید سوگند خوردن به قرآن مجید و تبدیل آن به سوگند خوردن به کتاب آسمانی.
  - اصول شش گانه ی شاه تحت چه عنوانی مطرح شد؟ انقلاب سفید.
  - همه پرسی اصول شش گانه مورد استقبال چه دولت هایی قرار گرفت؟ دولت های آمریکا، انگلستان و شوروی.

۱۱. اولین مرحله ی فعالیت سیاسی امام خمینی در جایگاه مرجعیت شیعه چه بود؟ اعتراض به تصویب نامه ی انتخابات انجمن های ایالتی و ولایتی بود.
۱۲. چرا امام خمینی (ره) به تصویب نامه انجمن های ایالتی و ولایتی اعتراض کرد؟ این تصویب نامه از نظر ایشان مایه ی تضعیف اسلام و افزایش حضور بهائیان در حکومت می شد.
۱۳. عکس العمل و نتیجه اعتراض امام خمینی (ره) و علما در برابر قانون انجمن های ایالتی و ولایتی چه شد؟ ایشان با رایزنی با علمای بزرگ قم به مخالفت با این تصویب نامه پرداختند و در نتیجه دولت را مجبور به لغو آن کرد.
۱۴. عکس العمل امام خمینی هنگام مطرح شدن انقلاب سفید و همه پرسی آن چه بود؟ امام خمینی مراجع دینی را به یاری فراخواندند و سپس از شاه در این باره توضیح خواستند. اما زمانی که با بی اعتنایی و توهین شاه مواجه شدند، با انتشار اعلامیه ای همه پرسی فرمایشی را غیرقانونی اعلام کردند.
۱۵. عکس العمل علما و مردم تهران با انتشار اعلامیه امام خمینی (ره) مبنی بر غیر قانونی بودن همه پرسی اصول شش گانه چه بود؟ بیشتر مراجع دینی نیز به دعوت امام خمینی همه پرسی را تحریم کردند. در تهران و قم تظاهرات گسترده ای برپا شد و رژیم پهلوی با استفاده از نیروی نظامی قیام مردم تهران و قم را سرکوب کرد.
۱۶. اقدام امام خمینی و مراجع با فرا رسیدن نوروز سال ۱۳۴۲ چه بود؟ امام خمینی به همراه مراجع دیگر، در اعتراض به عملکرد حکومت، عید نوروز ۱۳۴۲ را عزای عمومی اعلام کردند و به افشاگری علیه اقدامات شاه پرداختند.
۱۷. اوج حرکت اعتراضی امام خمینی و مراجع در نوروز ۱۳۴۲ در کجا اتفاق افتاد و چه پیامدی داشت؟ در مدرسه ی فیضیه قم اتفاق افتاد که با یورش مأموران رژیم به خشونت کشیده شد. در جریان حمله به مدرسه ی فیضیه قم و مدرسه ی طالبیه تبریز تعدادی از طلاب شهید و مجروح شدند.
۱۸. به دنبال جنایت رژیم شاه در مدرسه ی فیضیه قم و مدرسه ی طالبیه تبریز، امام خمینی چه بیانیه ای صادر کرد؟ شخص شاه را مورد خطاب و عتاب قرار دادند و تقیه و سکوت در مقابل ظلم حکومت را حرام دانستند.
۱۹. به دنبال کدام حادثه امام خمینی در سال ۱۳۴۲ تقیه و سکوت در مقابل ظلم حکومت را حرام دانستند؟ یورش مأموران رژیم به مدرسه ی فیضیه قم.
۲۰. در آستانه محرم ۱۳۸۳ ق / ۱۳۴۲ ش. امام خمینی به سخنرانان مذهبی چه سفارشات کردند؟ سفارش کردند خطر اسرائیل را برای مردم توضیح دهند و در مراسم های مذهبی آسیب های وارد شده بر جامعه اسلامی و مراکز دینی را بازگو نمایند.
۲۱. در مقابل سفارشات امام خمینی به سخنرانان مذهبی در آستانه محرم ۱۳۸۳ ق / ۱۳۴۲ ش، رژیم شاه سخنرانان مذهبی را به چه چیزی ملزم کرد؟ رژیم سخنرانان مذهبی را ملزم کرد علیه شاه و اسرائیل چیزی نگویند.
۲۲. اقدام مردم در عاشورای سال ۱۳۴۲ چه بود؟ مردم در عاشورای این سال با سردادن شعارهایی حمایت خود را از امام خمینی علنی ساختند.
۲۳. علت دستگیری امام خمینی در عاشورای سال ۱۳۴۲ چه بود؟ امام خمینی طی نطقی در عصر عاشورا در قم، شخص شاه را مخاطب قرار دادند و از تسلط آمریکا و اسرائیل بر حکومت پهلوی پرده برداشتند. این سخنرانی باعث خشم رژیم و دستگیری و انتقال امام به تهران شد.
۲۴. واکنش مردم و روحانیون و مراجع پس از دستگیری امام خمینی در سال ۱۳۴۲ چه بود؟ خبر دستگیری امام منجر به واکنش مردم و روحانیون و مراجع شد. اعتراضات زیادی در شهرهای مختلف ایران برپا شد و مردم در قم، تهران و ورامین به خاک و خون کشیده شدند و به دنبال آن عده ای از مبارزان، زندانی، اعدام و یا تبعید شدند.
۲۵. نتایج قیام پانزده خرداد سال ۴۲ را ذکر کنید؟ ۱-هدف مبارزات تغییرکرد و سرنگونی رژیم پهلوی هدف نهایی مبارزات شد ۲-حضور امام خمینی در صحنه مبارزه موجب شد بسیاری از روحانیون به مبارزات سیاسی روی بیاورند ۳-علاوه بر روحانیون و دانشگاهیان، اقشار دیگری از جامعه نیز به جمع مبارزان پیوستند ۴-رهبری امام خمینی به عنوان مرجع دینی برجسته تر شد و مبارزان به نقش و قدرت مذهب در این زمینه توجه بیشتری نشان دادند.
۲۶. علت بالا گرفتن انتقاد از رژیم، بعد از آزادی امام خمینی چه مساله ای بود؟ تصویب قانون مصونیت قضایی و سیاسی اتباع آمریکایی مقیم ایران (کاپیتولاسیون) توسط مجلس سنا و مجلس شورای ملی.
۲۷. بر اساس توافقنامه ی بین المللی وین مأموران سیاسی دارای چه امتیازاتی در کشور دیگر می باشند؟ مأموران سیاسی یک کشور در کشور دیگر از مصونیت سیاسی و قضایی برخوردار هستند.

۲۸. مفاد قانون کاپیتولاسیون چه بود؟ مستشاران نظامی آمریکا و خانواده های آنان نیز در ایران از مصونیت سیاسی و قضایی برخوردار شدند.
۲۹. واکنش امام خمینی در برابر تصویب قانون کاپیتولاسیون چه بود؟ امام خمینی در یک سخنرانی پرشوری به تصویب این قانون اعتراض کردند.
۳۰. علت دستگیری و تبعید امام خمینی به ترکیه چه بود؟ مخالفت صریح امام با قانون کاپیتولاسیون، رژیم پهلوی را چنان به وحشت انداخت که ایشان را در ۱۳ آبان ۱۳۴۳ در قم دستگیر و به کشور ترکیه تبعید کرد. محل تبعید ایشان یازده ماه بعد تغییر کرد و از ترکیه به عراق فرستاده شدند.
۳۱. رژیم پهلوی در دوران طولانی نخست وزیری امیرعباس هویدا، در جهت تقویت و تحکیم پایه های اقتدار خود به چه اقداماتی نمایشی دست زد؟ برگزاری جشن تاجگذاری و جشن های دوهزار و پانصد ساله شاهنشاهی، منحل کردن احزاب موجود و ایجاد حزبی واحد به نام حزب رستاخیز.
۳۲. برجسته ترین اقدام حکومت پهلوی برای اسلام زدایی چه بود؟ تاریخ شاهنشاهی را جایگزین تقویم هجری شمسی کرد.
۳۳. رژیم پهلوی در جهت تقویت و تحکیم پایه های اقتدار خود در زمینه ی فرهنگی چه تلاشی انجام داد؟ کوشید میان فرهنگ ایرانی و فرهنگ اسلامی تقابلی مصنوعی ایجاد کند.
۳۴. حکومت پهلوی به چه بهانه ای تاریخ هجری شمسی را منسوخ و تاریخ شاهنشاهی را جایگزین آن نمود؟ به بهانه ی عدم همخوانی تاریخ هجری شمسی با فرهنگ ایرانی.
۳۵. در مقابل فعالیت های رژیم شاه، مبارزات ملت به چند دسته تقسیم می شوند؟ ۱- فعالیت های سیاسی ۲- مبارزه ی فرهنگی ۳- مبارزه ی مسلحانه.
۳۶. فعالیت های سیاسی امام خمینی در طول دوران تبعید را ذکر کنید؟ امام خمینی در طول دوران تبعید در نجف اشرف با صدور اعلامیه به مناسبت های مختلف و فرستادن پیام به سران و مردم کشورهای اسلامی و نیز با تدریس مباحث ولایت فقیه، مبانی حاکمیت دینی را ترسیم می کردند.
۳۷. فعالیت های سیاسی ملت ایران در طول دوران تبعید امام خمینی را ذکر کنید؟ در همین دوران شاگردان و علاقه مندان به اندیشه ی ایشان مساجد و دانشگاه ها را به کانون مبارزه علیه رژیم پهلوی تبدیل کرده بودند. جبهه ی ملی و نهضت آزادی نیز در چارچوب قانون اساسی به مبارزات خود ادامه می دادند.
۳۸. منظور از مبارزه ی فرهنگی چیست و چه گروه ها و چه شخصیت هایی با حکومت پهلوی مبارزه فرهنگی می کردند؟ مبارزاتی که با اتکا بر آگاهی دادن به مردم و تبلیغ و ترویج باورهای دینی به همراه روشنگری علیه اقدامات رژیم پهلوی صورت می گرفت. روحانیون، معلمان، استادان دانشگاه، دانشجویان و دانش آموزان در عرصه ی مبارزه فرهنگی با رژیم فعالیت می کردند و در مساجد، حسینیه ها و مدارس و دانشگاه ها به ترویج فرهنگ دینی می پرداختند. معروف ترین چهره های فرهنگی علامه ی طباطبایی، آیت الله طالقانی، آیت الله مطهری، آیت الله بهشتی، دکتر شریعتی، دکتر باهنر و دکتر مفتاح بودند.
۳۹. معروف ترین گروه هایی که علیه حکومت پهلوی دست به مبارزه ی مسلحانه زدند را نام ببرید؟ ۱- هیئت های مؤتلفه ی اسلامی ۲- حزب ملل اسلامی ۳- سازمان مجاهدین خلق ۴- سازمان چریک های فدایی خلق.
۴۰. محور کار هیئت های مؤتلفه ی اسلامی و مهم ترین اقدام آن ها چه بود؟ این گروه مبارزه ی مسلحانه و ترور سران حکومت پهلوی را محور کار خود قرار داد و مهم ترین اقدام آن ها ترور حسنعلی منصور، نخست وزیر وقت بود که توسط محمد بخارایی انجام شد.
۴۱. حزب ملل اسلامی با چه آرمانی به نبرد مسلحانه روی آورد؟ برپا کردن حکومت اسلامی.
۴۲. سازمان مجاهدین خلق چه گروهی بودند؟ گروهی از جوانان عضو نهضت آزادی بعد از قیام ۱۵ خرداد فعالیت سیاسی را کنار گذاشتند و به جنگ مسلحانه روی آوردند. آن هادر آغاز از تفکری اسلامی برخوردار بودند ولی به مرور زمان دچار انحراف فکری شدند و به مارکسیسم متمایل شدند.
۴۳. سازمان چریک های فدایی خلق با الهام از چه طرز تفکری به مبارزه ی مسلحانه روی آوردند؟ با الهام از افکار مارکسیستی.
۴۴. کدام یک از مبارزان علیه رژیم شاه، به شهادت رسیدند یا زندانی شدند؟ تعدادی از آنان مانند آیت الله سعیدی و آیت الله غفاری، تحت شکنجه به شهادت رسیدند و بسیاری نیز مانند آیت الله طالقانی تا اوج گیری انقلاب اسلامی در زندان بودند.
۴۵. وضعیت عمومی سیاسی ایران در سال ۱۳۵۶ چگونه بود؟ فاصله ی روزافزونی که حکومت پهلوی را از ملت ایران جدا می ساخت در سال ۱۳۵۶ به حداکثر خود رسید. ضدیت این حکومت با اسلام و معنویت و اخلاق، آشکار شده بود. صدها روحانی مبارز در زندان بودند و بسیاری از استادان دانشگاه و سخنرانان مذهبی اجازه ی سخن گفتن در محافل و مجالس را نداشتند. پول نفت که از سال ۱۳۵۰ یک باره به سرعت افزایش یافته بود،

سئوالات تشریحی تاریخ (۳) دوازدهم انسانی (دروس ۷ تا ۱۲)

- سرمایه داران وابسته به غرب و رژیم پهلوی را در مدت کوتاهی تقویت کرده بود. در عوض، طبقات محروم از جمله کارگران و روستاییان برای گذراندن زندگی به شهرها هجوم می آوردند.
۴۶. نتیجه ی انقلاب سفید شاه چه بود؟ نابودی اقتصاد ایران و وابستگی به بیگانگان.
۴۷. رژیم پهلوی با استفاده از چه نهادهایی خود را از ناحیه ی گروه های مبارز مسلح آسوده خاطر کرده بود؟ دستگاه ساواک و نیروهای پلیسی و امنیتی.
۴۸. چرا جیمی کارتر رئیس جمهور آمریکا در سال ۱۳۵۵ به شعار دفاع از حقوق بشر متوسل شد؟ برای کاهش تنفر عمومی از سیاست های آمریکا.
۴۹. چرا حکومت پهلوی در سال ۱۳۵۶ مسئله فضای باز سیاسی را مطرح کرد؟ تبعیت از سیاست فضای باز آمریکایی.
۵۰. جیمی کارتر رئیس جمهور آمریکا در سال ۱۳۵۵ برای کاهش تنفر عمومی از سیاست های آمریکا به چه شعاری متوسل شد؟ شعار دفاع از حقوق بشر.
۵۱. جیمی کارتر رئیس جمهور آمریکا به تبعیت از سیاست فضای باز آمریکایی، از شاه چه درخواستی کرد؟ درخواست کرد اوضاع عمومی زندانیان را بهبود ببخشد، شکنجه ی زندانیان را کاهش دهد و به مطبوعات اجازه دهد به طور ملایم و محدود از دولت انتقاد کنند.
۵۲. شاه در راستای خواسته های آمریکا در تبعیت از فضای باز سیاسی، چه اقدامی انجام داد؟ هویدا را برکنار و جمشید آموزگار را به نخست وزیری منصوب کرد.
۵۳. جمشید آموزگار با چه ماموریتی جانشین هویدا شد و واکنش امام خمینی در برابر او چه بود؟ مأموریت یافت تا با انتقاد از گذشته، فضای باز سیاسی در کشور ایجاد کند. اما پیام های روشنگرانه ی امام خمینی و چند حادثه دیگر، آتش انقلاب را شعله ور کرد.
۵۴. دو چهره ی محبوبی که در سال ۵۶ به مرگ مشکوکی از بین رفتند را نام ببرید؟ دکتر علی شریعتی و حاج آقا مصطفی پسر بزرگ امام خمینی.
۵۵. دکتر شریعتی چگونه نقشی اساسی در طرد اندیشه های مارکسیستی و بیداری نسل جوان و گرایش آنان به سوی اسلام داشت؟ با انجام سخنرانی و نگارش کتاب های متعدد.
۵۶. درگذشت ناگهانی حاج آقا مصطفی خمینی، چه پیامدهای در جامعه داشت؟ موج تازه ای از اعتراض و تنفر را نسبت به رژیم ایجاد کرد و مجالس ترحیمی در بسیاری از شهرهای ایران برگزار شد و بار دیگر یاد و خاطره ی امام خمینی جان تاز های به جریان مبارزه داد.
۵۷. در ۱۷ دی ۱۳۵۶ روزنامه ی اطلاعات چه اقدامی انجام داد؟ مقاله ی توهین آمیزی علیه امام خمینی منتشر کرد.
۵۸. کدام مقاله جرقه آتش مبارزات مردمی را در تاریخ ۱۷ دی ۱۳۵۶ شعله ور کرد؟ مقاله ی توهین آمیز نسبت به امام خمینی در روزنامه ی اطلاعات.
۵۹. انتشار مقاله ی توهین آمیز نسبت به امام خمینی در روزنامه ی اطلاعات چه پیامدی داشت؟ به دنبال انتشار این مقاله، مردم و روحانیون قم در ۱۹ دی ۱۳۵۶ قیام کردند و قیامشان توسط مأموران رژیم به خاک و خون کشیده شد.
۶۰. علت تظاهرات مردم قم در ۱۹ دی ماه ۱۳۵۶ چه بود؟ انتشار مقاله ی توهین آمیز روزنامه ی اطلاعات علیه امام خمینی.
۶۱. پیام تمام قیام هایی که در اعتراض به مقاله ی روزنامه اطلاعات منتشر شد، چه بود؟ تجدید عهد با رهبری انقلاب و افزایش تنفر از رژیم شاهنشاهی.
۶۲. در مرداد سال ۱۳۵۷ کدام نخست وزیر رژیم پهلوی و در کجا برای اولین بار رسماً حکومت نظامی برقرار کرد؟ جمشید آموزگار در اصفهان.
۶۳. گسترش قیام ها علیه حکومت پهلوی باعث شد تا جمشید آموزگار دست به چه اقدامی بزند؟ باعث شد تا جمشید آموزگار در مرداد ۱۳۵۷ در اصفهان حکومت نظامی برقرار کند.
۶۴. جعفر شریف امامی با چه شعاری به نخست وزیری رسید؟ شعار آشتی ملی.
۶۵. در پی قیام های مردم علیه حکومت پهلوی، امام خمینی با ارسال پیام و افشای نیرنگ تازه ی رژیم پهلوی، خواهان چه شدند؟ خواهان ادامه ی مبارزه تا سرنگونی نظام پادشاهی در ایران شدند.
۶۶. اوج راهپیمایی های مردم ایران در سال ۵۷ چه بود؟ اوج این راهپیمایی ها در تهران بعد از برگزاری نماز عید فطر (۱۳ شهریور) و تکرار آن در سه روز بعد با حضور گسترده و یکپارچه ی زنان بود.

۶۶. قیام خونین ۱۷ شهریور سال ۵۷ را توضیح دهید؟ حکومت پهلوی برای جلوگیری از ادامه ی تظاهرات و اعتراضات در روز جمعه ۱۷ شهریور ۱۳۵۷ در تهران و چند شهر دیگر حکومت نظامی برقرار کرد. اما مردم تهران بی اعتنا به اخطارها و هشدارهای رژیم در میدان شهدا (ژاله ی سابق) تجمع کردند. دژخیمان پهلوی مردم را به گلوله بستند و جمع زیادی از آنان را به شهادت رساندند.
۶۸. عکس العمل دولت آمریکا نسبت به واقعه ی ۱۷ شهریور ۱۳۵۷ چه بود؟ به دنبال این جنایت هولناک، رئیس جمهور آمریکا بار دیگر به صراحت از رژیم پهلوی حمایت کرد.
۶۹. علت هجرت امام خمینی از عراق به فرانسه چه بود؟ فشار سیاسی و امنیتی سازمان امنیت عراق و ساواک.
۷۰. اقامت چند ماهه ی امام خمینی در فرانسه چه نتایج مهمی برای انقلاب به همراه داشت؟ ۱-ایشان با استفاده از امکانات تبلیغی، مصاحبه و سخنرانی به افشای جنایات رژیم پهلوی پرداخت ۲-امکان ملاقات مبارزان با رهبری انقلاب فراهم آمد و پیام های امام با شتاب بیشتری در ایران منتشر شد.
۷۱. شاه پس از کدام حادثه ارتشبد غلامرضا ازهری را جانشین شریف امامی کرد؟ پس از سرکوب تظاهرات دانشجویان و دانش آموزان در دانشگاه تهران در ۱۳ آبان سال ۵۷.
۷۲. هدف شاه از انتخاب ارتشبد ازهری به نخست وزیری چه بود؟ تا وی با برقرار کردن حکومت نظامی حرکت انقلاب را کند نماید.
۷۳. در روزهای تاسوعا و عاشورای سال ۵۷ مردم در شهرهای مختلف با شرکت در تظاهراتی مسالمت آمیز چه موضوعاتی را فریاد زدند؟ سقوط رژیم پهلوی و برقراری حکومت اسلامی را فریاد زدند.
۷۴. ادامه ی مبارزات مردم با حکومت پهلوی در روزهای تاسوعا و عاشورای ۱۳۵۷ آمریکا را به چه نتایج رساند؟ اولاً دولت نظامی ازهری نتیجه ای نداشته است، ثانیاً مردم ایران متحد و در اطاعت از رهبر خود مصمم و جدی هستند ثالثاً آمریکا باید برای حفظ منافع خود در ایران به فکر مهره ی دیگری غیر از محمدرضا شاه باشد.
۷۵. شاه در اواخر سال ۱۳۵۷ به دستور آمریکا، شاهپور بختیار را به چه منظوری به نخست وزیری انتخاب کرد؟ برای جلوگیری از پیروزی انقلاب اسلامی.
۷۶. امام خمینی در ۲۳ دی سال ۵۷ تشکیل کدام نهاد را به اطلاع مردم رساندند؟ شورای انقلاب.
۷۷. شورای انقلاب متشکل از چه کسانی بود و چه وظیفه ای داشت؟ این شورا از افراد شایسته و مسلمان و متعهد و مورد اعتماد امام خمینی تشکیل شده بود و وظیفه داشت تا زمینه ی انتقال قدرت را فراهم کند.
۷۸. در ۲۶ دی سال ۵۷ چه اتفاقی افتاد؟ شاه از ایران بیرون رفت.
۷۹. روز ۱۵ بهمن سال ۱۳۵۷ امام به پیشنهاد کدام نهاد و چه کسی را به عنوان نخست وزیر دولت موقت معرفی کرد؟ به پیشنهاد شورای انقلاب مهندس مهدی بازرگان را به عنوان نخست وزیر دولت موقت انقلابی معرفی و از همه تقاضا کردند تا از او حمایت کنند.
۸۰. چگونه تهران در بهمن ۵۷ به یک شهر نظامی مبدل شد؟ با حمله ی نیروهای گارد شاهنشاهی به افراد نیروی هوایی که به انقلاب پیوسته بودند، تهران به یک شهر نظامی مبدل شد.
۸۱. رژیم پهلوی با برقراری حکومت نظامی در بعد از ظهر ۲۱ بهمن و شب ۲۲ بهمن در تهران چه قصدی داشت؟ قصد داشت به کمک نظامیان وابسته به خود و با نظارت ژنرال هایزر آمریکایی، با انجام کودتای نظامی رهبر انقلاب و اعضای شورای انقلاب را دستگیر و انقلاب را سرکوب کند.
۸۲. واکنش امام خمینی نسبت به حکومت نظامی بعد از ظهر ۲۱ بهمن و شب ۲۲ بهمن در تهران چه بود؟ حکومت نظامی را غیرقانونی اعلام کردند.
۸۳. در پاسخ به اعلامیه امام خمینی مبنی بر بی اعتنائی نسبت به حکومت نظامی در ۲۱ بهمن ماه ۱۳۵۷ مردم تهران دست به چه اقدامی زدند؟ مردم با کمک ارتشسانی که به انقلاب پیوسته بودند، مراکز نظامی را در تهران و شهرهای بزرگ به تصرف خود درآوردند. رادیو و تلویزیون نیز در اختیار مردم قرار گرفت و با اعلام صدای انقلاب و پیروزی انقلاب اسلامی در ۲۲ بهمن زنگ سقوط نظام شاهنشاهی به صدا درآمد.

درس ۱۱

۱. دولت موقت انقلاب به ریاست مهندس مهدی بازرگان به همراه شورای انقلاب علاوه بر اداره ی امور کشور، برای استقرار نظام سیاسی جدید چه اقدامات مهمی انجام دادند؟ ۱- برگزاری همه پرسی تعیین نظام سیاسی جدید ۲- تدوین قانون اساسی ۳- شکل گیری هیئت دولت مبتنی بر قانون اساسی جدید ۴- تأسیس نهادهای انقلابی

سؤالات تشریحی تاریخ (۳) دوازدهم انسانی (دروس ۷ تا ۱۲)

۲. اولین همه پرسی در تاریخ انقلاب اسلامی در چه موردی بود؟ تعیین نظام سیاسی جدید.
۳. چرا ۱۲ فروردین در تقویم به عنوان روز جمهوری اسلامی نام گذاری شده است؟ چون همه پرسی برای تعیین نظام سیاسی جدید در روزهای ۱۰ و ۱۲ فروردین ۱۳۵۸ برگزار شد و بر اساس نتیجه ی آن که در ۱۲ فروردین اعلام شد، بیش از ۹۸٪ به جمهوری اسلام رأی مثبت دادند.
۴. هدف از برگزاری همه پرسی مجلس خبرگان قانون اساسی چه بود؟ تا قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران را تدوین و تصویب کنند.
۵. کدام نهاد کار تدوین و تصویب قانون اساسی را بر عهده گرفت؟ مجلس خبرگان قانون اساسی.
۶. در ۱۳ آبان ۱۳۵۸ چه اتفاقی روی داد؟ سفارت آمریکا توسط دانشجویان موسوم به پیرو خط امام در تهران تسخیر شد.
۷. اشغال سفارت آمریکا توسط چه کسانی صورت گرفت؟ دانشجویان موسوم به پیرو خط امام.
۸. علت تسخیر سفارت آمریکا توسط دانشجویان پیرو خط امام چه بود؟ آنان علت این اقدام را تداوم دشمنی ها و توطئه های دولت آمریکا علیه انقلاب اسلامی و از جمله اجازه ورود به محمدرضا شاه پهلوی جهت سفر به آن کشور اعلام کردند.
۹. واکنش امام خمینی و مجلس خبرگان در مورد تسخیر سفارت آمریکا چه بود؟ امام خمینی این اقدام دانشجویان را تأیید کرد و آن را انقلاب دوم خواند. مجلس خبرگان قانون اساسی نیز از تسخیر سفارت آمریکا توسط دانشجویان حمایت کرد.
۱۰. امام خمینی کدام حرکت دانشجویان را انقلاب دوم خواند؟ تسخیر سفارت آمریکا.
۱۱. پیامد سیاسی مهم تسخیر سفارت آمریکا در بعد داخلی چه بود؟ مهندس بازرگان و اعضای کابینه ی او که با این اقدام موافق نبودند، استعفا کردند.
۱۲. پس از استعفای دولت موقت، کدام نهاد مسئولیت اداره ی کشور و تکمیل روند استقرار نظام سیاسی جدید را عهده دار شد؟ شورای انقلاب.
۱۳. با تدوین و تصویب قانون اساسی جدید، زمینه برای چه اقداماتی در کشور فراهم آمد؟ زمینه برای برگزاری انتخابات ریاست جمهوری و مجلس شورای اسلامی و تشکیل دولت دائم فراهم آمد.
۱۴. چه کسی به عنوان نخستین رئیس جمهور انقلاب اسلامی انتخاب شد؟ ابوالحسن بنی صدر.
۱۵. اولین نخست وزیر انقلاب اسلامی که از مجلس شورای اسلامی رأی اعتماد گرفت که بود؟ محمدعلی رجایی.
۱۶. پس از تشکیل کدام نهاد، تمامی ارکان سیاسی کشور مطابق قانون اساسی شکل گرفتند و نظام سیاسی جمهوری اسلامی به طور کامل استقرار یافت؟ تشکیل مجلس خبرگان رهبری.
۱۷. نهادهایی که پس از پیروزی انقلاب اسلامی به فرمان امام خمینی تاسیس شدند چه ابعادی از جامعه را در بر می گرفتند؟ ابعاد مختلف سیاسی، امنیتی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جامعه را در بر می گرفتند.
۱۸. تنوع و گستره وسیع نهادهایی که پس از پیروزی انقلاب اسلامی به فرمان امام خمینی تاسیس شدند، بیانگر چه بود؟ بیانگر بینش مدیریت منسجم و جامع حضرت امام بود.
۱۹. مهم ترین نهاد هایی که پس از پیروزی انقلاب اسلامی به فرمان امام خمینی تاسیس شدند را نام ببرید و هدف از تاسیس آن ها را ذکر کنید؟ ۱- کمیته ی انقلاب اسلامی: این کمیته وظیفه ی حفظ نظم و امنیت و دستگیری سران جنایتکار رژیم پهلوی را بر عهده داشت ۲- سپاه پاسداران انقلاب اسلامی: تا از آرمان ها و دستاوردهای انقلاب پاسداری کند ۳- جهاد سازندگی: برای عمران، آبادانی و رفع فقر و محرومیت از روستاها ۴- کمیته امداد امام خمینی: به منظور حمایت از محرومان و مستضعفان ۵- نهضت سواد آموزی: با هدف ترویج فرهنگ سوادآموزی و کاهش و رفع بی سوادگی ۶- دادگاه ها و دادرهای انقلاب اسلامی برای رسیدگی به پرونده ی مقامات و مأموران رژیم سابق تشکیل شدند ۷- بنیاد شهید ۸- بنیاد مسکن انقلاب اسلامی ۹- بسیج مستضعفان.
۲۰. بلافاصله پس از پیروزی انقلاب اسلامی کدام نهاد به فرمان امام خمینی تاسیس شد؟ کمیته ی انقلاب اسلامی.
۲۱. در بُعد آیینی و مناسکی اولین فعالیت نظام جمهوری اسلامی چه بود؟ اقامه ی اولین نماز جمعه در تهران و سپس به تدریج در سایر شهرستان ها.
۲۲. اولین نماز جمعه در تهران به امامت چه کسی برگزار شد؟ آیت الله طالقانی.
۲۳. چه عواملی دشمنان خارجی و داخلی جمهوری اسلامی ایران را بسیار آشفته و ناراحت کرد؟ پیروزی انقلاب اسلامی و پیشرفت موفقیت آمیز روند استقرار نظام جمهوری اسلامی ایران.

۲۴. چرا خشم دولت مردان آمریکایی نسبت به استقرار نظام جمهوری اسلامی ایران دوچندان شد؟ به دلیل تسخیر لانه ی جاسوسی و افشا شدن نقش آمریکا در توطئه علیه انقلاب اسلامی.
۲۵. مهم ترین توطئه ها و تلاش هایی که دشمنان داخلی و خارجی علیه جمهوری اسلامی ایران انجام دادند را ذکر کنید؟ ۱- ایجاد آشوب و ناامنی ۲- ترور شخصیت ها و مردم انقلابی ۳- حمله ی نظامی آمریکا به طبس ۴- طراحی کودتا.
۲۶. گروهک های ضد انقلاب در کدام مناطق کشور درصدد اختلاف و تفرقه افکنی برآمدند؟ کردستان، خوزستان، سیستان و ترکمن صحرا.
۲۷. گروهک های ضد انقلاب با حمایت دشمنان خارجی انقلاب اسلامی در صدد انجام چه بودند؟ درصدد برآمدند تا یکپارچگی و زندگی مسالمت آمیز اقوام ایرانی را تبدیل به اختلاف و تفرقه کرده و مسائل و مشکلات زیادی برای کشور و مردم آن مناطق به وجود آوردند.
۲۸. گروهک تروریستی فرقان، کدام شخصیت های برجسته ی انقلابی را به شهادت رساند؟ سپهد ولی الله قرنی، رئیس ستاد مشترک ارتش، آیت الله استاد مطهری، دکتر مفتاح، حاج مهدی عراقی، آیت الله قاضی طباطبایی را به شهادت رساند و به جان حجت الاسلام علی اکبر هاشمی رفسنجانی و آیت الله ربانی شیرازی سوؤ قصد کرد.
۲۹. پس از دستگیری اعضای گروه فرقان، کدام گروه علم ترور را بر پا کردند و عده ی زیادی از مسئولان و شمار کثیری از مردم عادی را در کوچه و بازار به شهادت رساندند؟ سازمان مجاهدین خلق (منافقین).
۳۰. چرا آمریکا با طراحی یک عملیات پیچیده ی نظامی، اقدام به پیاده کردن نیروهای ویژه خود در صحرای طبس کرد؟ چون پس از تسخیر سفارت آمریکا در تهران توسط دانشجویان پیرو خط امام و دستگیری و بازداشت اعضای سفارت، دولت مردان آمریکایی در شرایط دشواری قرار گرفتند.
۳۱. مأموریت نیروهای ویژه آمریکا در صحرای طبس چه بود؟ مأموریت این گروه، تسخیر چند مرکز در تهران و بیرون بردن آمریکاییان بازداشتی از ایران بود.
۳۲. علت شکست حمله ی نظامی آمریکا در طبس چه بود؟ با عنایت خداوند، وقوع توفان شن و کاهش دید خلبانان آمریکایی باعث سقوط چند فروند بالگرد نظامی و کشته شدن تعدادی از نیروهای مهاجم شد. بقیه نیز با به جا گذاشتن بخشی از تجهیزات، اسناد و مدارک مجبور به فرار شدند.
۳۳. کودتای تیر ۱۳۵۹ (کودتای نوژه) توسط چه گروه هایی طراحی شد؟ تعدادی از افسران وابسته به رژیم پهلوی و هوادار شاپور بختیار، موسوم به سازمان نقاب با پشتیبانی سازمان جاسوسی آمریکا (سیا) و حکومت بعثی عراق، کودتایی را طراحی کردند.
۳۴. هدف از طراحی کودتای تیر ۱۳۵۹ (کودتای نوژه) چه بود؟ کودتاچیان قصد داشتند با استفاده از امکانات نظامی پایگاه هوایی شهید نوژه ی همدان، محل سکونت حضرت امام و برخی مراکز مهم در پایتخت را بمباران و نظام جمهوری اسلامی ایران را ساقط کنند.
۳۵. کدام حزب در سال ۱۳۶۰ ش. قصد انجام کودتا داشت؟ حزب توده نیز که به نفع حکومت شوروی در ایران جاسوسی می کرد.
۳۶. پس از انتخاب ابوالحسن بنی صدر به عنوان نخستین رئیس جمهوری اسلامی ایران، امام خمینی چه مسئولیت هایی به وی واگذار کرد؟ علاوه بر تنفیذ حکم ریاست جمهوری وی، فرماندهی کل قوا و ریاست شورای انقلاب را نیز به او واگذار کردند.
۳۷. چه عواملی باعث شد که امام خمینی بنی صدر را از فرماندهی کل قوا و مجلس شورای اسلامی او را از منصب ریاست جمهوری عزل نماید؟ ۱- قرار گرفتن در چنین موقعیت و مقامی بنی صدر را چنان مغرور کرد که از پذیرش محمد علی رجایی چهره ی انقلابی و مورد اعتماد امام و مردم برای نخست وزیر امتناع می ورزید، اما با اصرار نمایندگان مجلس شورای اسلامی رجایی نخست وزیر شد. ۲- بنی صدر با اختلاف افکنی میان مسئولان و نهادهای نظام، روز به روز از خط امام فاصله گرفت و به گروه های منحرف و معاند مانند سازمان مجاهدین خلق نزدیک شد. ۳- با شروع جنگ تحمیلی نیروهای سپاه پاسداران را در تنگای مالی و تسلیحاتی قرار داد و زمینه ی سقوط خرمشهر را فراهم آورد.
۳۸. با خلع بنی صدر چه کسی در دومین دوره انتخابات به عنوان ریاست جمهوری انتخاب شد؟ محمد علی رجایی.
۳۹. محمد علی رجایی چه کسی را به عنوان نخست وزیر مأمور تشکیل کابینه کرد؟ محمد جواد باهنر.
۴۰. چرا دوره ی ریاست جمهوری رجایی خیلی کوتاه بود؟ زیرا ایشان به همراه نخست وزیر (محمد جواد باهنر) در انفجار دفتر نخست وزیري توسط منافقین در ۸ شهریور ۱۳۶۰ به شهادت رسید.

۴۱. پس از شهادت رئیس جمهور رجایی و نخست وزیر باهنر، چه کسی از سوی مجلس شورای اسلامی به ریاست هیئت دولت برگزیده شد تا در اداره ی امور کشور و جنگ وقفه ای به وجود نیاید؟ آیت الله مهدوی کنی.
۴۲. چه کسی در سومین دوره ی انتخابات ریاست جمهوری به ریاست جمهوری ایران برگزیده شد؟ آیت الله سید علی خامنه ای.
۴۳. آیت الله سید علی خامنه ای چه کسی را برای تصدی منصب نخست وزیری به مجلس شورای اسلامی معرفی کرد؟ میرحسین موسوی.
۴۴. دوران ریاست جمهوری آیت الله خامنه ای دارای چه ویژگی های بود؟ در این دوره ثبات سیاسی و امنیتی بیشتری ایجاد شد و اداره ی امور جنگ با توان و موفقیت بیشتر به انجام رسید. همچنین در دوره ی مذکور دانشگاه ها که پس از پیروزی انقلاب اسلامی تعطیل شده بود، بازگشایی شد.
۴۵. چرا امام خمینی فرمان تشکیل مجمع تشخیص مصلحت نظام را صادر کرد؟ بروز پاره ای از اختلاف ها میان مجلس شورای اسلامی و شورای نگهبان مشکلاتی را در اداره ی کشور به وجود آورد.
۴۶. مجمع تشخیص مصلحت، مرکب از چه کسانی تشکیل شد و چه وظیفه ای دارد؟ مرکب از مسئولان عالی رتبه ی کشور و صاحب نظران برجسته تشکیل شد تا به اختلافات میان مجلس و شورای نگهبان رسیدگی نماید.
۴۷. خبازتعال امام خمینی توسط چه کسی به اطلاع مردم ایران و مسلمانان جهان رسید؟ توسط یادگار گرامی ایشان حجت الاسلام سید احمد خمینی.
۴۸. بلافاصله پس از ارتحال امام خمینی کدام مجلس تشکیل شد و مهم ترین تصمیمی که در آن گرفته شد چه بود؟ مجلس خبرگان رهبری تشکیل جلسه داد و به اتفاق آراء حضرت آیت الله سید علی خامنه ای را به مقام رهبری برگزید.

۴۹. خبرگان ملت بر اساس چه ویژگی ها و سوابقی، آیت الله سید علی خامنه ای را برای رهبری انقلاب اسلامی، صالح، شایسته و لایق تشخیص دادند؟
- ۱- حضرت آیت الله خامنه ای از ابتدای نهضت تا زمان پیروزی انقلاب اسلامی به عنوان شاگرد و پیرو حضرت امام خمینی (ه) حضور و نقش فعالی در مبارزه با رژیم پهلوی داشتند؛ از این رو، بارها دستگیر، زندانی و تبعید شدند. ۲- ایشان در دوران جمهوری اسلامی و در شرایطی که کشور گرفتار توطئه های پیچیده ی دشمنان خارجی و ضد انقلاب داخلی و نیز جنگ تحمیلی بود، همچون یآوری بصیر و ثابت قدم در خدمت انقلاب و حضرت امام بودند و مسئولیت های خطیری را از جمله دو دوره ریاست جمهوری عهده دار شدند. ۳- معظم له در تیر ۱۳۶۰، هدف حمله ی تروریستی مجاهدین خلق قرار گرفته، به شدت جراحت برداشتند و به شرف جانبازی انقلاب اسلامی نایل آمدند.

درس ۱۲

۱. کشور کنونی عراق چگونه شکل گرفت؟ پس از جنگ جهانی اول و تجزیه امپراتوری عثمانی، تحت قیمومیت انگلستان شکل گرفت.
۲. با تأسیس کشور عراق، چه مساله ای بین ایران و عراق کمابیش ادامه یافت؟ اختلافات مرزی با ایران که از دوران عثمانی به وجود آمده بود.
۳. در سال ۱۳۵۳ ش (۱۹۷۵ م) ایران و عراق برای پایان دادن به اختلافات مرزی و رفع مناقشه بر سر اروندرود با وساطت کدام کشور قراردادی را امضا کردند؟ دولت الجزایر.
۴. چرا ایران و عراق در سال ۱۳۵۳ ش (۱۹۷۵ م) قرارداد الجزایر را امضا کردند؟ برای پایان دادن به اختلافات مرزی و رفع مناقشه بر سر اروندرود.
۵. پس از پیروزی انقلاب اسلامی کدام کشورها و چرا صدام را تشویق به مقابله ی نظامی با ایران کردند؟ دشمنان خارجی و در رأس آن ها آمریکا که نتوانسته بودند مانع استقرار و استحکام نظام جمهوری اسلامی شوند، صدام را تشویق به مقابله ی نظامی با ایران کردند.
۶. جنگ تحمیلی ایران با عراق در چه تاریخی آغاز شد؟ ۳۱ شهریور ۱۳۵۹.
۷. بهانه ی صدام برای جنگ با ایران چه بود؟ اختلافات مرزی.
۸. انگیزه و اهداف صدام از تحمیل جنگ به ایران چه بود؟ ۱- حاکمیت بر آبراه مهم اروندرود، دسترسی و تسلط بر خلیج فارس و جدایی جزایر سه گانه ی ابوموسی، تنب کوچک و بزرگ و استان خوزستان از ایران ۲- تضعیف و نابودی انقلاب اسلامی و جلوگیری از انتشار افکار انقلابی در میان مردم عراق به ویژه شیعیان آن کشور ۳- رسیدن به رهبری جهان عرب و ایفای نقش ژاندارمی در منطقه.
۹. وضعیت نیروهای نظامی ایران در ابتدای جنگ چگونه بود؟ نیروی ارتش و ژاندارمری به دلیل تصفیه و یا فرار فرماندهان و بسیاری از افسران از آمادگی کامل برای رویارویی با جنگی بزرگ برخوردار نبود. نیروی جوان و تازه تأسیس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی نیز با وجود محدودیت های تشکیلاتی، تجهیزاتی و تدارکاتی، سخت درگیر مقابله با آشوب های ضد انقلاب شده بود. نیروی مردمی بسیج نیز در حال شکل گیری بود.

۱۰. چرا صدام تصور می کرد که در مدت کوتاهی به هدف های خود در حمله به ایران می رسد؟ با این توهم که نیروهای مسلح ایران آمادگی و توان مقابله با ارتش او را ندارند و نیز با پشتگرمی به حمایت سیاسی، نظامی، اقتصادی و اطلاعاتی سایر کشورها به ویژه آمریکا و شوروی .
۱۱. اعترافات افسران اسیر عراقی در جنگ با ایران چه چیزی را نشان می دهد؟ نشان می دهد که صدام مصمم بود با یک تهاجم برق آسا در مدت پنج تا شش هفته خوزستان را تسخیر و بخشی از اهداف خود را محقق سازد.
۱۲. مجامع بین المللی و کشورهای قدرتمند در برابر تهاجم ارتش رژیم بعثی عراق به خاک ایران چه واکنشی نشان دادند؟ مجامع بین المللی و در رأس آن شورای امنیت سازمان ملل متحد در برابر یورش آشکار نیروهای رژیم بعثی عراق به خاک ایران به صورت قاطع و مؤثر به وظایف رسمی و قانونی خود عمل نکرد. این شورا چند روز پس از شروع جنگ تحمیلی با صدور قطعنامه ای بدون آنکه تجاوز نیروهای بعثی به خاک ایران را محکوم کند و از دولت متجاوز بخواهد که از مناطق اشغالی عقب نشینی نماید، تنها دو کشور را به خودداری از ادامه ی جنگ و تلاش برای حل مسالمت آمیز اختلافات فراخواند. قدرت های بزرگ مانند آمریکا، شوروی، فرانسه، آلمان و انگلستان، نیز علاوه بر دادن انواع سلاح های پیشرفته و حتی تسلیحات شیمیایی به رژیم بعثی عراق، به لحاظ سیاسی نیز آشکار و پنهان از این رژیم جانبداری کردند.
۱۳. حضرت امام (ره) برای خنثی کردن جنگ روانی ناشی از حملات نظامی ارتش بعثی چه روشی به کار گرفت؟ صدام را دزدی خواندند که آمده و چند سنگ انداخته است و مردم را به آرامش و آمادگی برای دفاع فراخواندند.
۱۴. واکنش نیروی هوایی، زمینی و دریایی ایران در برابر حملات عراق چگونه بود؟ ۱-نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی از نخستین ساعت های شروع جنگ وارد عمل شد و با رشادت و شجاعت تمام ضربه ی مُهلکی به رژیم صدام وارد آورد. ۲- در جبهه ی زمینی نیز رزمندگان ارتش، سپاه پاسداران و ژاندارمری به همراه مردم شهرها و روستاها مرزی، عشایر غیور و نیروهای ستاد جنگ های نامنظم که توسط شهید مصطفی چمران فرماندهی می شدند به مقابله با دشمن شتافتند و پیش روی نیروهای عراقی را متوقف و یا کند کردند. ۳- دریادلان نیروی دریایی ارتش نیز در نخستین ماه های جنگ با پشتیبانی نیروی هوایی در عملیاتی موسوم به «مروارید» با رشادت تمام، اسکله های عراق را منهدم و نیروی دریایی صدام را نابود کردند.
۱۵. نیروهای ستاد جنگ های نامنظم توسط چه کسی فرماندهی می شد؟ شهید مصطفی چمران.
۱۶. پس از کدام وقایع، رزمندگان ایرانی با شجاعت و صلابت عزم خود را برای بیرون راندن دشمن متجاوز از خاک میهن عزیزمان جزم کردند؟ پس از آن که بنی صدر از مقام فرماندهی کل قوا و ریاست جمهوری عزل شد و اوضاع سیاسی کشور ثبات و آرامش یافت.
۱۷. امام خمینی به عنوان فرمانده ی کل قوا، ابتدا چه فرمانی را صادر کرد؟ فرمان شکستن محاصره ی آبادان را صادر کردند؛ نیروهای ارتشی به همراه رزمندگان سپاهی و بسیجی، با یک عملیات برق آسا، آبادان را از محاصره ی نیروهای متجاوز صدام نجات دادند.
۱۸. رزمندگان ایرانی در چه عملیات هایی صدها کیلومتر مربع از خاک ایران را از اشغال ارتش بعثی آزاد کردند؟ فتح المبین و بیت المقدس.
۱۹. اوج حماسه ی دفاع مقدس ملت ایران در جریان جنگ تحمیلی در چه زمانی رقم خورد؟ در سوم خرداد ۱۳۶۱، با رهایی خونین شهر (خرمشهر) از اسارت دشمنی که بر روی دیوارهای آن شهر نوشته بود «ما آمده ایم تا بمانیم»، رقم خورد و در تاریخ به ثبت رسید.
۲۰. رهایی خرمشهر از دست دشمن بعثی عراق چه نتیجه ای در داخل کشور داشت؟ علاوه بر تقویت وحدت ملی در داخل کشور، ابتکار عمل را در جنگ به ایران داد.
۲۱. چرا پس از فتح خرمشهر، جنگ وارد مرحله تازه ای شد؟ زیرا از یک سو موفقیت های نظامی رزمندگان ایرانی ادامه یافت و از سوی دیگر حامیان خارجی صدام برای جلوگیری از سقوط او، انواع تجهیزات نظامی پیشرفته و اقسام سلاح های میکروبی و شیمیایی را در اختیار وی گذاشتند.
۲۲. جنایت های جنگی حکومت بعثی عراق را ذکر کنید؟ بمباران شیمیایی شهر سردشت در استان کردستان، روستای زرده از توابع شهرستان دالاهو در استان کرمانشاه و شهر حلبچه در کردستان عراق.
۲۳. هنگامی که نیروهای متجاوز عراق در جبهه ی جنگ متحمل شکست های سنگینی شدند، دست به چه اقدامی زدند؟ بیش از گذشته مناطق مسکونی و مردم غیرنظامی را با هواپیما و موشک مورد هدف قرار دادند.

۲۴. امام خمینی (ره) در مقام فرماندهی کل قوا چه نقشی در دوران دفاع مقدس داشتند؟ ۱- با شروع تجاوز رژیم بعثی عراق از همه ی قشرهای ملت خواستند تا برای دفاع از ایران به سوی جبهه های نبرد بشتابند. ۲- به مسئولان توصیه کردند تا جنگ را مسئله اصلی کشور بدانند و برای پیشبرد آن تا پیروزی نهایی بر دشمن بعثی به رزمندگان و مردم یاری برسانند. ۳- اهتمام فراوان حضرت امام بر تقویت بنیه دفاعی و حمایت های ایشان برای بالا بردن کیفیت و کمیت امکانات و تجهیزات نظامی و تأمین بودجه های جنگ نیز از جمله تدابیر رهبری ایشان در طول دفاع مقدس بود که تا روزهای پایانی جنگ ادامه داشت ۴- مهمترین اقدام ایشان ایجاد تحول در روح و روان جوانان ایرانی بود. امام خمینی (ه) با تمسک به مفاهیم جهاد و شهادت و یادآوری حماسه عاشورا، میدان نبرد را به صحنه ی نمایش رشادت و شجاعت جوانان ایرانی تبدیل کردند و جوانان ایرانی در سایه ایمان و اعتقاد و خلاقیت خاص خویش همه محاسبات نظامی رایج در دنیا را بر هم زدند و با طراحی و انجام عملیات های خارق العاده زمینی، هوایی و دریایی، افسران نظامی جهان را به شگفتی واداشتند.

۲۵. امام خمینی بر اساس کدام منطق از همه ی قشرهای ملت خواستند تا برای دفاع از ایران به سوی جبهه های نبرد بشتابند؟ تعدی عراق به ایران.

۲۶. امام خمینی به مسئولان کشور در زمینه ی جنگ چه توصیه ای کرد؟ توصیه کردند تا جنگ را مسئله اصلی کشور بدانند و برای پیشبرد آن تا پیروزی نهایی بر دشمن بعثی به رزمندگان و مردم یاری برسانند.

۲۷. از تدابیر رهبری امام خمینی در طول دفاع مقدس که تا روزهای پایانی جنگ ادامه داشت، چه بود؟ اهتمام فراوان حضرت امام بر تقویت بنیه دفاعی و حمایت های ایشان برای بالا بردن کیفیت و کمیت امکانات و تجهیزات نظامی و تأمین بودجه های جنگ.

۲۸. مهم ترین اقدام امام خمینی در ایجاد تحول در روح و روان جوانان ایرانی در جنگ چه بود؟ امام خمینی (ره) با تمسک به مفاهیم جهاد و شهادت و یادآوری حماسه عاشورا، میدان نبرد را به صحنه ی نمایش رشادت و شجاعت جوانان ایرانی تبدیل کردند و جوانان ایرانی در سایه ایمان و اعتقاد و خلاقیت خاص خویش همه محاسبات نظامی رایج در دنیا را بر هم زدند و با طراحی و انجام عملیات های خارق العاده زمینی، هوایی و دریایی، افسران نظامی جهان را به شگفتی واداشتند.

۲۹. امام خمینی (ره) با تمسک جستن به چه مفاهیمی میدان نبرد را (در هشت سال دفاع مقدس) به صحنه نمایش رشادت و شجاعت جوانان ایرانی تبدیل کرد؟ با تمسک به مفاهیم جهاد و شهادت و یادآوری حماسه عاشورا.

۳۰. چه کسانی امروز به نماد رشادت و مقاومت در برابر گروه های تکفیری - داعشی تبدیل شده اند؟ برخی فرماندهان جوان دوران مقدس.

۳۱. رهبری امام راحل در زمان جنگ چه آثار و نتایجی به همراه داشت؟ ۱- تبعیت کامل مردم و مسئولان از فرامین امام (ره) در روند جنگ ۲- تقویت انگیزه های جهادی و روحیه ی شهادت طلبی در میان جوانان ایرانی ۳- اتحاد میان نیروهای مسلح و تقویت روحیه ی فرماندهان و رزمندگان ۴- اولویت یافتن مسئله ی جنگ برای مردم و مسئولان.

۳۲. نقش مردم قهرمان ایران در طول هشت سال دفاع مقدس در چه زمینه هایی قابل بررسی است؟ ۱- حضور مستقیم در خط مقدم جبهه و نبرد با دشمن متجاوز ۲- مشارکت در تأمین بخشی از هزینه های مادی جنگ از طریق کمک های داوطلبانه، مخصوصاً تهیه و تدارک پوشاک و خوراک برای رزمندگان.

۳۳. بیشترین حضور مردم در صحنه های نبرد در چه گروه و قالب هایی انجام گرفت؟ نیروهای بسیجی و جهاد سازندگی.

۳۴. از میان نیروهای مردمی سه گروه شاخص که از همان آغاز جنگ در جبهه ها وارد رزم شدند را ذکر کنید؟ ۱- گروه جنگ های نامنظم شهید مصطفی چمران که در سال دوم جنگ به سپاه پاسداران پیوست ۲- نیروهای بسیج که در قالب یگان های رزمی سپاه وارد صحنه ی نبرد شدند ۳- جهادگران جهاد سازندگی که برای انجام اقدامات متنوع مهندسی و مهندسی رزمی و ساخت مواضع و زدن خاکریز به جبهه آمدند.

۳۵. در پشت جبهه های جنگ چه گروه هایی به رزمندگان در جبهه ها یاری رساندند؟ پزشکان و پرستاران با صبر و حوصله ی فراوان به مداوای رزمندگان همت گماشتند و بازاریان نیز با کمک های مالی و تهیه مایحتاج رزمندگان به آن ها یاری می رساندند.

۳۶. مهم ترین خدمات زنان ایرانی در طول هشت سال دفاع مقدس را ذکر کنید؟ ۱- حضور مستقیم در خط مقدم جبهه در سال های اول جنگ ۲- تشویق برادران و همسران خویش برای حضور در جبهه ۳- تهیه ی مواد غذایی و مایحتاج رزمندگان ۴- پرستاری از رزمندگان مجروح در بیمارستان ها ۵- پاسداری از حریم خانواده در غیاب همسران رزمنده.

سئوالات تشریحی تاریخ (۳) دوازدهم انسانی (دروس ۷ تا ۱۲)

۳۷. نقش معلمان و دانش آموزان رزمنده در هشت سال دفاع مقدس را بیان کنید؟ جبهه های جنگ شاهد حضور صدها هزار دانش آموز و معلم ایرانی بود که برای دفاع از سرزمین مادری و کیان نظام اسلامی به جبهه رفتند و در سنگرها نیز از درس و مشق غافل نماندند. در طول دفاع مقدس حدود ۲۰۰ معلم و قریب ۳۶۰۰۰ دانش آموز به شهادت رسیدند و هزاران نفر هم جانباز، اسیر و جاویدالاثرا شدند.
۳۸. در چه شرایطی امام خمینی، قطعنامه ی ۵۹۸ شورای امنیت سازمان ملل متحد را پذیرفت؟ هنگامی که صدام در جبهه های جنگ در معرض خطر شکست قرار گرفت، آمریکا و سایر کشورهای غربی با اعزام بیش از ده ها ناو جنگی به صورت آشکار و رسمی در کنار نیروهای بعثی وارد جنگ با رزمندگان ایرانی شدند. بندر فاو عراق به کمک آمریکایی ها از دست ایران خارج شد. آمریکا همچنین هواپیمای مسافری ایران را بر فراز خلیج فارس مورد هدف قرار داد که در جریان آن نزدیک به سیصد مسافر بی گناه و بی دفاع جان باختند.
۳۹. امام خمینی پس از مشورت با چه کسانی قطعنامه ی ۵۹۸ شورای امنیت سازمان ملل متحد را پذیرفت؟ فرماندهان نظامی و مسئولان کشور.
۴۰. در قطعنامه ی ۵۹۸ برای نخستین بار پس از شروع جنگ تحمیلی، به کدام خواسته های ایران توجه شده بود؟ عقب نشینی به مرزها و تعیین متجاوز.
۴۱. کدام نهاد بین المللی رسماً، صدام را به عنوان متجاوز و آغازکننده ی جنگ معرفی کرد؟ سازمان ملل متحد.

موفق باشید -

